

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “แนวทางจัดการป่าชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักและ
การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านท่าขาม อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล

โดย
นายไพฑูรย์ เทียนยี่
และคณะ

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “แนวทางจัดการป่าชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านท่าขาม อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล

โดย

นายไพฑูรย์	เทียนยี่
นายวันชัย	เต็งหลี่
นายวิโชคศักดิ์	รณรงค์ไพร
นายสุริยา	แก้วโขง
นายวรวิช	ควนข้อง
นายวรภาส	ควนข้อง

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

รายงานโครงการ “แนวทางจัดการป่าชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านท่าขาม อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล” มีเนื้อหาเกี่ยวกับรายงานกิจกรรมต่างๆที่ทางคณะวิจัยได้ดำเนินการทำตามกิจกรรมต่างๆตามแผน นอกจากนี้ก็ยังที่เนื้อหาเกี่ยวกับผลการสำรวจข้อมูลชุมชนและทรัพยากรป่าบก ป่าชายเลน ซึ่งปัจจุบันก็มีบางส่วนที่ถูกทำลายไปบ้างแล้ว

ปัจจุบันได้มีการวางแผนฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่ถูกทำลาย และได้มีการจัดกิจกรรมในการฟื้นฟูพื้นที่ โดยการปลูกป่าขึ้นมาทดแทน จากนั้นชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ในชุมชน และจึงเกิดความคิดที่จะปกป้องทรัพยากร ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้งป่าบกและป่าชายเลนจึงได้จัดทำโครงการ “แนวทางการจัดการป่าชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านท่าขาม อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล” เพื่อได้ศึกษาข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน และเกิดกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีการใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาให้มีความสมดุลอย่างยั่งยืนในอนาคต

จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานความก้าวหน้าโครงการ “แนวทางจัดการป่าชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านท่าขาม อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล” จะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนบ้านท่าขาม อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูลและบุคคลที่สนใจต่อไป

คณะทีมวิจัย

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย แนวทางการจัดการป่าชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านท่าขาม อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล **มีวัตถุประสงค์** คือเพื่อศึกษาข้อมูลทรัพยากร ป่าบก ป่าชายเลนในชุมชนบ้านท่าขาม และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการป่าบก ป่าชายเลนบ้านท่าขาม โดยมีผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทรัพยากร ป่าบก ป่าชายเลนในชุมชนบ้านท่าขาม

จากการศึกษาข้อมูลทรัพยากร ทำให้ได้ข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ภูเขา ที่มีในชุมชน ได้แก่ พันธุ์ไม้ยืนต้นมี 92 ชนิด พืชสมุนไพร 17 ชนิด ไม้ย้านมี 18 ชนิด ไม้ประดับสวยงาม มี 14 ชนิด สัตว์ป่ามี 50 ชนิด และในส่วนข้อมูลป่าไม้ชายเลน ได้แก่ พันธุ์ไม้ชายเลนมี 24 ชนิด ปลา มี 34 ชนิด ปู มี 11 ชนิด กุ้ง มี 11 ชนิด และสัตว์ที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนอื่นๆ ซึ่งทำให้รู้ถึงความหลากหลายของทรัพยากรในเขตป่าบ้านท่าขาม และที่ไม่คาดคิด คือ ได้เจอซากฟอสซิลของช้างสเตโกดอน ที่มีอายุ 1.8 ล้านปี

การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชายเลนและป่าบกของคนในชุมชนบ้านท่าขาม โดยที่ชุมชนบ้านท่าขาม จำนวนประชากร 446 คน แยกเป็น ชาย 228 คน หญิง 218 คน เป็นจำนวน 104 ครัวเรือน ชาวบ้านในชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในการประกอบอาชีพ ทำการประมงพื้นบ้านดักจับสัตว์น้ำจำพวก ปลา หอย และปู โดยมีเรือประมง จำนวน 15 ลำ เป็นเรือประมงขนาดเล็ก หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่าเรือพลัด ที่ใช้ทำมาหากินในลำคลองและป่าชายเลนมาตั้งแต่อดีตอีกด้วย ซึ่งป่าชายเลนหรือป่าโกงกางเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตหลายชนิด ทั้งพืชและสัตว์ ป่าชายเลนจึงเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์แก่คนในชุมชนบ้านท่าขามมากมาย ทั้งในด้านพลังงานและไม่ใช้สอย ป่าชายเลนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในด้านป่าไม้ ไม้จากป่าชายเลน โดยเฉพาะไม้โกงกางนำมาทำฟืน เสาถ่าน ให้ถ่านที่มีคุณภาพดี ไม้ป่าชายเลนอีกหลายชนิดนำไปทำเป็นสิ่งก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์ ตลอดจนเป็นแหล่งผลิตอาหาร นอกจากนี้ ป่าชายเลนยังช่วยป้องกันภัยธรรมชาติ เป็นเกราะกำบังและลดความรุนแรง ช่วยดักตะกอนสิ่งปฏิกูล และสารพิษต่าง ๆ มิให้ไหลลงสู่ทะเล ในปัจจุบันเกิดปัญหาการบุกรุกป่าชายเลนอยู่มากมาย จนทำให้ป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็ว และในส่วนของป่าภูเขาก็ไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากบ้านท่าขามเป็นชุมชนที่มีทั้งป่าเขาเลนและป่าบก จึงได้มีการใช้ประโยชน์ทั้ง 2 ส่วน โดยในส่วนของป่าบก ก็เป็นการหาของป่า เช่น พืชสมุนไพร พันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ เป็นต้น ซึ่งป่าแห่งนี้แหล่งอาหารที่สำคัญส่วนหนึ่งด้วย การนำไม้มาทำที่อยู่อาศัย ใช้แปรรูปเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ และที่สำคัญป่าบกบ้านท่าขามยังเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ ที่ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำคลองเจ เพื่อให้คนในชุมชนได้มีน้ำใช้ไปตลอดด้วยเช่นกัน

2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการป่าบก ป่าชายเลนบ้านท่าขาม

จากข้อมูลทรัพยากรป่าชายเลนและป่าบกดังกล่าว พบว่า คนในชุมชนบ้านท่าขาม อยู่ได้ด้วยการพึ่งพาทรัพยากร เมื่อทรัพยากรป่าชายเลนลดลง ซึ่งเป็นสาเหตุหลัก เกิดผลกระทบต่อดำรงชีวิต และการใช้สอยจากป่าไม้ไม่สามารถกระทำเหมือนในอดีต การเริ่มต้นของชุมชนด้วยการรวมตัวเพื่อดูแลพื้นที่ป่า ที่ตัวเอง

สามารถดูแลได้ ทำการฟื้นฟูป่าในพื้นที่ มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตามที่กำหนด จัดทำแผนงานอนุรักษ์ ออกกฎระเบียบข้อบังคับ และฟื้นฟูทรัพยากรทั้งป่าชายเลน และป่าบก

ในการจัดการทรัพยากรของชุมชนที่ผ่านมาชาวบ้านมีการปกป้องสิทธิชุมชน กรณีที่ดิน 15 ไร่ ที่ถูกนายทุนบุกรุกทำลาย ซึ่งที่ดินดังกล่าวเป็นที่ที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ร่วมกัน ชาวบ้านจึงมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรรักบ้านท่าขามขึ้นมา เมื่อ พ.ศ. 2551 และได้มีการเรียกร้องต่อสู้ทางกฎหมาย จนได้ที่ดิน 15 ไร่คืนมา ได้มีการวางแผนฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่ถูกทำลาย และได้มีการจัดกิจกรรมในการฟื้นฟูพื้นที่ โดยการปลูกป่าขึ้นมาทดแทน จากนั้นชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ในชุมชน และจึงเกิดความคิดที่จะปกป้องทรัพยากร ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้งป่าบก และป่าชายเลนจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่องศึกษาข้อมูลทรัพยากรเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าขาม ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล เพื่อได้ศึกษาข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน และเกิดกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีการใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาให้มีความสมดุลอย่างยั่งยืนในอนาคต

จากข้อมูลที่ทำการศึกษา ในด้านความรู้เรื่องพันธุ์ไม้ต่างๆของผู้รู้ในชุมชนจากการสังเกต สัมภาษณ์เห็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มี ทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อได้ความรู้ดังกล่าวจึงทำให้เกิดความคิดในการที่จะอนุรักษ์และพัฒนาให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น จึงการกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ป่า ซึ่งการจะทำได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนในองค์กรต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงาน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของโครงการ	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 คำถามวิจัย	2
1.4 วิธีการดำเนินงาน	4
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 บทเรียนการจัดการป่าผ่านมา	6
บทที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน	26
บทที่ 4 ผลการวิจัย	36
4.1 ข้อมูลพื้นฐานบ้านท่าขาม	36
4.2 ฐานทรัพยากรบ้านท่าขาม	53
4.3 ทรัพยากรป่าชายเลน	54
4.4 ทรัพยากรสัตว์น้ำ	62
4.5 พันธุ์ไม้ในป่าชายเลน	64
4.6 การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (RE)	91
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	94
5.1 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์	94
5.2 บทเรียนจากการวิจัย	96
ภาคผนวก	98
แบบสอบถาม และแบบการบันทึกข้อมูลในแปลง ภาพการสำรวจ	

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของโครงการ

บ้านท่าขามตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล การคมนาคม ใช้ถนนตรัง – สตูล ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศตะวันออก ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร สภาพภูมิศาสตร์เป็นที่ราบเชิงเขาจรดชายฝั่งทะเลอันดามัน เป็นภูเขาหินปูนที่มีเส้นทางน้ำลอดผ่านหลายเส้น

อาณาเขต ทิศเหนือติดทะเลอันดามัน ทิศใต้ ติดถนนตรัง – สตูล ทิศตะวันตก ติดป่าชายเลน ทิศตะวันออก ติดภูเขาหญ้าระ มีประชากร 98 ครัวเรือน นับถือศาสนาพุทธเชื้อสายจีน 80% อิสลามเชื้อสายมลายู 20% การศึกษาของคนในชุมชนสามารถอ่านออกเขียนได้ ระดับการศึกษา ตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปริญญาตรี อาชีพส่วนใหญ่รับจ้าง ทำการเกษตร ข้าราชการ ค้าขาย อาชีพเสริมทำการประมง รักษาประเพณี พิธีกรรมความเชื่อ เช่น ทวดโต๊ะส้าง โต๊ะหญ้ารู โต๊ะเขาขาว-เขาแดง การถือศีลกินเจ ลุยไฟ โดยการบนบานสารกล่าว และเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในชุมชน การเป็นอยู่คนในชุมชนเป็นสังคมแบบเครือญาติ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่แบ่งแยกเรื่องศาสนา มีภูมิปัญญาชุมชนที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต เช่น การจักสานตะกร้าด้วยไม้ไผ่ กรอมไก่ ไม้กวาดดอกหญ้า ทำเสื่อคล้า เสื่อใบเตย ทำไขจับสัตว์น้ำ(หยอง) มีผู้รู้เรื่องเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ สมุนไพร ภูมิปัญญาเรื่องหมอนวดพื้นบ้าน สถานที่สำคัญ ศาลเจ้าจันท์กู๊ดไต่เต้ เป็นศาลเจ้าเก่าแก่แห่งแรกของอำเภอทุ่งหว้า อ่างเก็บน้ำคลองเจรงน้ำใช้ในการเกษตรให้กับชาวบ้านในชุมชน กุโบร์ 2 แห่ง คือ กุโบร์หญ้ารูเก่าแก่ในหมู่บ้านสามารถสืบค้นประวัติความเป็นมาของชุมชนได้ และกุโบร์โต๊ะหญ้ารู

ทรัพยากรในชุมชนมีป่าไม้ภูเขาและป่าไม้ชายเลน ในส่วนของป่าไม้ภูเขา มีพันธุ์ไม้ยืนต้นที่สำคัญหลากหลายชนิดเช่น หมากพลูตักแตน ต้นสาวดำ ไม้ตะเคียน ต้นตะเคียนหิน ต้นจำปีไร่ ต้นขนปวน พันธุ์ไม้สวยงาม เช่น จันทน์ผา หางสิงห์ ต้นปลง เขากวางอ่อน พันธุ์สัตว์ ค่าง ลิง เสี่ยงผา ไก่ป่า ชะมด นกสวยงาม เช่น นกเขียวใบไม้ นกขมิ้น กางเขนบ้าน นกกาขางเขนดงนกเขาเล็กใหญ่ ฯลฯ ป่าชายเลน มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญทางเศรษฐกิจ และสัตว์น้ำหลากหลายชนิด มีการค้นพบซากฟอสซิลของช้างสเตโกดอน อายุ 1.8 ล้านปี โดยมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นร่วมกับกรมทรัพยากรธรณีผลักดันให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรณีที่สำคัญของประเทศและกำลังจะมีการเสนอให้เป็นมรดกโลกด้านธรณีวิทยา ชาวบ้านในชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากป่าบกและป่าชายเลนในการประกอบอาชีพ เช่น การหาของป่าและพืชสมุนไพร ใช้สอยไม้และทำการประมงพื้นบ้านโดยมีเรือประมง จำนวน 15 ลำ เป็นเรือประมงขนาดเล็ก หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่าเรือพลัด ที่ใช้ทำมาหากินในลำคลองและป่าชายเลน

สภาพปัญหา ด้านป่าภูเขาปัจจุบันเริ่มมีการถูกบุกรุกจากคนภายนอกหมู่บ้านลักลอบเก็บของป่า พันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ ชาวบ้านในชุมชนมีปัญหาของการใช้ประโยชน์จากป่าไม้เนื่องจากพื้นที่ป่าอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ตามกฎหมาย ชุมชนขาดการดูแลเฝ้าระวังทรัพยากร

ด้านปาชายเลน มีการปิดอ่าว วางยาเบื่อสัตว์น้ำ ขุดเพรียงทะเล บุกรุกปาชายเลนลักลอบตัดไม้ ขยาย ทำบ่อกัก ใช้เครื่องมือการประมงที่ผิดกฎหมาย เช่น เรือรุนกุ้ง ใช้อุปกรณ์ไม่เหมาะสมกับการจับ สัตว์น้ำอวนตาถี่ ขาดการจัดการปาชายเลน พันธุ์สัตว์น้ำลดลง ไม่มีที่เพาะพันธุ์และแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ คนในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ จึงยังมีกระบวนการดูแลรักษา ไม่มีความรู้ เรื่องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร แหล่งน้ำคลองบึงต้นเงิน

ในการจัดการทรัพยากรของชุมชนที่ผ่านมาชาวบ้านมีการปกป้องสิทธิชุมชน กรณีที่ดิน 15 ไร่ ที่ ถูกนายทุนบุกรุกทำลาย ซึ่งที่ดินดังกล่าวเป็นที่ที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ร่วมกัน ชาวบ้านจึงมีการจัดตั้งกลุ่ม องค์กรรักบ้านทำขามขึ้นมา เมื่อ พ.ศ. 2551 และได้มีการเรียกร้องต่อสู้ทางกฎหมาย จนได้ที่ดิน 15 ไร่ คืนมา

ปัจจุบันได้มีการวางแผนฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่ถูกทำลาย และได้มีการจัดกิจกรรมในการฟื้นฟูพื้นที่ โดยการปลูกป่าขึ้นมามาทดแทน จากนั้นชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ในชุมชน และจึงเกิดความคิดที่จะปกป้องทรัพยากร ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้งป่าบกและ ปาชายเลนจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่องศึกษาข้อมูลทรัพยากรเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการป่าชุมชน บ้านท่าขาม ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล เพื่อได้ศึกษาข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และให้คนใน ชุมชนเกิดการเรียนรู้ และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน และเกิดกระบวนการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ มีการใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาให้มีความสมดุลอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้การจัดการทรัพยากร ป่าบก ปาชายเลน ในชุมชนบ้านท่าขามจากอดีต ถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการป่าบก ปาชายเลนบ้านท่าขามโดยชุมชนมีส่วนร่วม

คำถามวิจัย

คำถามหลัก ทรัพยากรป่าบกปาชายเลนในชุมชนบ้านท่าขามและแนวทางการจัดการในอนาคต เป็นอย่างไร

คำถามรอง

1. ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

- 1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- 1.2 การตั้งถิ่นฐานของคนในชุมชน
- 1.3 แผนผังเครือญาติ เป็นอย่างไร
- 1.4 ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ มีอะไรบ้าง อย่างไร

- 1.5 จำนวนประชากร ที่ครัวเรือน ชาย หญิง เด็ก คนชรา
- 1.6 ระดับการศึกษาของคนในชุมชน มีระดับใดบ้าง
- 1.7 อาชีพ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ของคนในชุมชนเป็นอย่างไร

2. ทรัพยากรบ้านท่าข้าม

- 2.1 ลักษณะทางกายภาพเป็นอย่างไร
- 2.2 ทรัพยากร
 - 2.2.1 มีทรัพยากรอะไรบ้าง อยู่บริเวณไหน
 - 2.2.2 มีพันธุ์ไม้กี่ชนิด แต่ละชนิดมีลักษณะอย่างไร
 - 2.2.3 ทรัพยากรมีความสมบูรณ์อย่างไร
 - 2.2.4 มีสัตว์อะไรบ้าง มีช่วงไหน อยู่บริเวณใด
 - 2.2.5 ทรัพยากรแต่ละชนิดมีความสำคัญต่อคนในชุมชนอย่างไร
- 2.3 มีพื้นที่เท่าใด หน่วยงานไหนรับผิดชอบ
- 2.4 มีการใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง

3 แนวทางการจัดการชุมชน

- 3.1 มีวิธีการจัดการทรัพยากรอย่างไร
- 3.2 มีแผนงานในการจัดการทรัพยากรอย่างไร (การอนุรักษ์ ป่าไม้ การใช้ประโยชน์)
- 3.3 มีระบบการบริหารจัดการอย่างไร
 - 3.3.1 กลไกการทำงาน และบทบาทหน้าที่
 - 3.3.2 กฎระเบียบ (ข้อตกลงร่วมกัน)

4 ป่าชุมชน

- 4.1 ป่าชุมชนคืออะไร (ความเข้าใจของชาวบ้าน และป่าชุมชนทางกฎหมาย)
- 4.2 กระบวนการในการจัดทำป่าชุมชนมีขั้นตอนอย่างไร
- 4.3 ชุมชนสามารถใช้สิทธิจัดการทรัพยากรมีช่องทางใดบ้าง

กลุ่มเป้าหมาย

1. ชาวบ้านในชุมชน
2. เจ้าหน้าที่ป่าชายเลน
3. เจ้าหน้าที่ป่าไม้
4. ศูนย์ส่งเสริมป่าชุมชน
5. องค์กรอิสระ
6. ผู้นำชุมชน

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตพื้นที่ หมู่ที่ 5 บ้านท่าขาม ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล

ขอบเขตเนื้อหา

1. ศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน และทรัพยากรป่าบกและป่าชายเลน
2. หาแนวทางการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าขาม

ระยะเวลาการดำเนินงาน

1 ปี 6 เดือน เดือนกรกฎาคม 2554 ถึง เดือนธันวาคม 2555

วิธีการดำเนินงาน

1. ศึกษาข้อมูล
 - 1.1 สัมภาษณ์
 - 1.2 เหยี่ย่อย
 - 1.3 ค้นคว้าเอกสาร อินเตอร์เน็ต
 - 1.4 สัมรวจ
 - 1.5 ศึกษาดูงาน
 - 1.6 ให้ความรู้
2. สรุปวิเคราะห์/วางแผนแนวทางการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าขาม
 - 2.1 วิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.2 ระดมข้อมูลรูปแบบ
3. ทดลองปฏิบัติการตามแนวทางการจัดการป่าชุมชน
4. การสรุป ปรับปรุงแนวทางการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าขาม
 - 3.1 ประชาพิจารณ์
 - 3.2 เวนำเสนอรูปแบบการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าขาม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

1. เกิดองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรป่าบก ป่าชายเลนในชุมชนบ้านท่าขามจากอดีตถึงปัจจุบัน
2. ได้แนวทางการจัดการป่าบก ป่าชายเลนบ้านท่าขามโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ผลเชิงพัฒนา

3. สมาชิกในชุมชนเกิดความตระหนักในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าบก
ป่าชายเลนในชุมชนบ้านท่าขาม
4. ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าขาม

บทที่ 2

บทเรียนที่ผ่านมา

บ้านท่าขาม

บ้านท่าขามตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล สภาพภูมิศาสตร์เป็นที่ราบเชิงเขาจรดชายฝั่งทะเลอันดามัน เป็นภูเขาหินปูนที่มีเส้นทางน้ำลอดผ่านหลายเส้น การเป็นอยู่คนในชุมชนเป็นสังคมแบบเครือญาติ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่แบ่งแยกเรื่องศาสนา มีภูมิปัญญาชุมชนที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต เช่น การจักสานตะกร้าด้วยไม้ไผ่ กรอบไก่ ไม้กวาดดอกหญ้า ทำเสื่อคล้า เสื่อใบเตย ทำไซจับสัตว์น้ำ(หยอง) มีผู้รู้เรื่องเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ สมุนไพร ภูมิปัญญาเรื่องหมอนวดพื้นบ้าน สถานที่สำคัญ ศาลเจ้าจันท์กู๋ไต่เต้ เป็นศาลเจ้าเก่าแก่แห่งแรกของอำเภอทุ่งหว้า อ่างเก็บน้ำคลองเจรงน้ำใช้ในการเกษตรให้กับชาวบ้านในชุมชน

ชุมชนบ้านท่าขามมีทรัพยากรทั้งป่าไม้ภูเขาและป่าไม้ชายเลน ในส่วนของป่าไม้ภูเขา มีพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์ ที่สำคัญหลากหลายชนิด มีการค้นพบซากฟอสซิลของช้างสเตโกดอน อายุ 1.8 ล้านปี โดยมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นร่วมกับกรมทรัพยากรธรณี ผลักดันให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรณีที่สำคัญของประเทศและกำลังจะมีการเสนอให้เป็นมรดกโลกด้านธรณีวิทยา ชาวบ้านในชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากป่าบกและป่าชายเลนในการประกอบอาชีพ เช่นการหาของป่าและพืชสมุนไพร ใช้สอยไม้และทำการประมงพื้นบ้าน

ในการจัดการทรัพยากรของชุมชนที่ผ่านมาชาวบ้านมีการปกป้องสิทธิชุมชน กรณีที่ดิน 15 ไร่ ที่ถูกนายทุนบุกรุกทำลาย ซึ่งที่ดินดังกล่าวเป็นที่ที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ร่วมกัน ชาวบ้านจึงมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรรักบ้านท่าขามขึ้นมา เมื่อ พ.ศ. 2551 และได้มีการเรียกร้องต่อสู้ทางกฎหมาย จนได้ที่ดิน 15 ไร่คืนมา จากเหตุการณ์ที่เกิดชาวบ้านได้มีการรวมตัวกันทำกิจกรรมกันมาโดยตลอด มีการตั้งกลุ่มองค์กรชุมชน มีสถานที่สำหรับพูดคุยกันในชุมชน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ปัจจุบันได้มีการวางแผนฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่ถูกทำลาย และได้มีการจัดกิจกรรมในการฟื้นฟูพื้นที่โดยการปลูกป่าทดแทน

ด้วยลักษณะของชุมชนบ้านท่าขาม ที่มีทั้งป่าต้นน้ำและป่าชายเลน มีการใช้ประโยชน์กันมาอย่างต่อเนื่องในส่วนของป่าบกก็เป็นที่ทำมาหากินที่สำคัญในการหาพืชสมุนไพร การล่าสัตว์ การตัดไม้มาทำที่อยู่อาศัย เป็นต้น ส่วนป่าชายเลนก็มีการใช้ประโยชน์ในเรื่องการเป็นแหล่งทำมาหากิน การนำไม้มาใช้สอยในครัวเรือน และใช้ในการประกอบอาชีพทางการประมง ซึ่งนับวันทรัพยากรทั้งสองส่วนนี้เริ่มมีการลดปริมาณลงอย่างเห็นได้ชัด เห็นได้จากปริมาณสัตว์ที่ในอดีตมีการพบเห็นกันได้บ่อยครั้ง แต่ปัจจุบันกลับลดน้อยลงจนหาเจอได้ยาก หรืออาจจะสูญพันธุ์ไปแล้วก็เป็นได้ ต้นไม้ใหญ่ที่เคยมีก็หายไปจากการบุกรุกตัดไม้

จากนั้นชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ในชุมชน และจึงเกิดความคิดที่จะปกป้องทรัพยากร ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้งป่าบกและป่าชายเลนจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่องศึกษาข้อมูลทรัพยากรเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าขาม ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล เพื่อได้ศึกษาข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน และเกิดกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีการใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาให้มีความสมดุลอย่างยั่งยืนในอนาคต

ประวัติองค์กรชุมชนรักบ้านท่าขามเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ที่ราชพัสดุและที่สาธารณะประโยชน์ ในพื้นที่บ้านท่าขาม หมู่ที่ 5 ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล เมื่อประมาณกว่า 70 ปีก่อน นายเสน ช่วยเสน บิดาของผู้ให้ข้อมูล และภรรยาชื่อนางเหงี ช่วยเสน มารดาของผู้ให้ข้อมูล มีที่ดิน แปลงหนึ่ง จำนวนประมาณเกือบ 20 ไร่ (ปัจจุบันเป็น สองแปลงเนื่องจาก มีถนนตัดผ่ากลาง) ได้ครอบครองทำประโยชน์

สมัยผู้ใหญ่บ้าน นายบั๊กเหงี เต็งหลี (รอตรวจสอบข้อมูล) ได้มีตัวแทนข้าราชการ เดินทางมาขอให้ นายเสน ช่วยเสน บริจาคที่ดินแปลงดังกล่าวเพื่อเป็นที่ตั้งโรงเรียนในหมู่บ้าน นายเสน ช่วยเสน เห็นว่าเป็นการใช้ประโยชน์ร่วมกันและเผื่อลูกหลานในอนาคตได้ใช้เป็นทำเลเรียนต่อไป รวมทั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโส บรรพบุรุษของบ้านท่าขามสมัยนั้นต่างมองการณ์ไกลเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาของหมู่บ้านต่างเห็นชอบด้วย นายเสน ช่วยเสน จึงยินยอมอธิการทำประโยชน์ที่ดินแปลงดังกล่าว ให้แก่ราชการโดยวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา เนื่องจากสมัยนั้นไม่มีเอกสารสิทธิที่ดิน ไม่แน่ใจว่ามีการบันทึกการบริจาคไว้ชัดเจนหรือไม่

ต่อมาได้มีการตั้งโรงเรียนขึ้นจริง ชื่อว่า โรงเรียนบ้านท่าขาม เปิดสอนในช่วงชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ประมาณถึง ป.4) โดยมีบุคคลในช่วงเวลาดังกล่าว (ปัจจุบันต่างมีอายุ 70-80 ปีแล้ว) ได้เข้าเรียนในโรงเรียนนั้นด้วย ต่อมาเกิดไฟไหม้อาคารโรงเรียน ทางราชการจึงได้ยกเลิกโรงเรียนไป ปลอมที่ดินแปลงดังกล่าวไว้กร้างว่างเปล่าตั้งแต่นั้นมา (ข้อมูล: นายบุญเวส ช่วยเสน อายุ 60 ปี บุตรชาย นายเสน ช่วยเสน)

ต่อมาประมาณ 30 กว่าปีก่อน เนื่องจากบ้านท่าขามในสมัยนั้นยังไม่มีถนนสาธารณะในหมู่บ้าน จึงมีโครงการขุดสร้างถนนด้วยมือคนขึ้น โดยได้ขุดสร้างถนนผ่ากลางที่ดินแปลงดังกล่าว ทำให้ที่ดินแยกเป็นสองแปลง ไม่ทราบว่ราชการดำเนินการทำเอกสารเป็นสองแปลงในต่อนั้นหรือไม่

ประมาณปี พ.ศ. 2539-40 ได้มีโครงการปรับปรุงขยายถนนลาดยาง กลางหมู่บ้าน ซึ่งรวมถึงถนนบริเวณที่ผ่ากลางแปลงที่ดินดังกล่าวด้วย

ปี พ.ศ. 2541 รองผู้ว่าราชการจังหวัดสมัยนั้น ได้ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมที่ดิน ทำหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง สาธารณะสมบัติ เพื่อใช้ประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ แยกเป็นสองแปลงดังปัจจุบัน (ดูข้อมูลจาก สำเนา นสล.2 ฉบับ)

ผู้ใหญ่บ้านท่าขาม นำเอกสารเช่าที่นายธมกฤษ แสงฉาย นำมาแสดงให้ชาวบ้านดู ปรากฏว่า ผู้ให้เช่าเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังตง ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมขนาดเล็ก ตั้งอยู่ตำบลนาทอน อ.ทุ่งหว้า อยู่ห่างจากบ้านท่าขามที่ที่ดินตั้งอยู่มาก ประมาณ 15 กิโลเมตร

วันที่ 15 กรกฎาคม 2552

นายณรงค์ฤทธิ์ ทุ่งปรือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า มีหนังสือตอบชาวบ้านผู้ร่วมลงชื่อ มีเนื้อหาโดยสรุปว่า ที่ดินทั้งสองแปลงอยู่ในความดูแลของ(ที่ราชพัสดุ) สำนักงานธนารักษ์จังหวัดสตูล องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า ไม่เคยทราบเรื่องการเช่า และไม่เคยมีมติอนุมัติการเช่า ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะดำเนินการส่งเรื่องไปสอบถามกับ สนง.ธนารักษ์สตูล เพื่อให้ตรวจสอบแจ้งแก่ประชาชนต่อไป

วันที่ 30 กรกฎาคม 2552

เวลา 14.00 น. ตัวแทนชาวบ้าน 5 คน เดินทางไปขอพบหัวหน้าสำนักงานธนารักษ์ฯ ถูกจัดให้พบกับ นายสมมาตร ไม่ทราบสกุล (ทราบต่อมาว่าเป็นหัวหน้าช่างสำรวจ สำนักงานธนารักษ์จังหวัดสตูล) เพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้น กรณีการให้เช่าที่สาธารณะตามหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง บ้านท่าขาม นายสมมาตรแจ้งว่าตนเองยังไม่รับทราบว่ามีการให้เช่าอย่างเป็นทางการ แต่ทราบว่านายธมกฤษ แสงฉาย เป็นผู้เช่า เมื่อชาวบ้านถามว่าตามหนังสือเช่าโรงเรียนบ้านวังตงเป็นผู้ให้เช่า ได้หรือไม่

นายสมมาตร ตอบว่า สามารถทำได้ถ้าอยู่ในความดูแลของโรงเรียนวังตงจริง และตามปกติเมื่อโรงเรียนเดิมถูกเลิกไป ต้องมอบพื้นที่คืนแก่ธนารักษ์ หรือให้โรงเรียนที่อยู่ใกล้พื้นที่ดินที่สุดดูแลต่อไปได้ เมื่อชาวบ้านถามว่า โรงเรียนวังตงเป็นโรงเรียนระดับเล็กอยู่อีกตำบล ไม่ใช่ในตำบลทุ่งหว้า อีกทั้งโรงเรียนประถมในเขตทุ่งหว้ายังมีอีกหลายโรงเรียนที่อยู่ใกล้ โดยเฉพาะโรงเรียนทุ่งหว้า (ปัจจุบันเป็นโรงเรียนอนุบาลทุ่งหว้า ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดเดิม) น่าจะเป็นโรงเรียนดูแลที่ดิน

นายสมมาตร กลับไปดูเอกสารและแจ้งว่า โรงเรียนเดิมของบ้านท่าขาม เป็นโรงเรียนบ้านท่าขาม หรือ โรงเรียนทุ่งหว้า 4 จริง ต่อมามีการเปลี่ยนแปลง ตนไม่ทราบสาเหตุ มีการเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็นโรงเรียนบ้านวังตงในเอกสาร นส.จริง แต่ไม่ได้นำสำเนาเอกสารประวัติต่างๆ มอบให้ชาวบ้าน นายสมมาตรแจ้งว่า การให้เช่า หรือการเปลี่ยนแปลงผู้ดูแลเป็นอำนาจของเขตการศึกษา ตอนนี้ทางธนารักษ์ได้ทำหนังสือสอบถามไปยังเขตพื้นที่การศึกษาสตูล ว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร

เวลา 15.00 น. ตัวแทนชาวบ้านเดินทางไปพบปะหารือกับ นายอดิพันธ์ ปากบารา ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสตูล นายอดิพันธ์ แจ้งว่า ตนเองยังไม่ทราบเรื่อง จึงมอบให้นายวิศิษฐ์ โภชนาการ รอง ผอ.เขตการศึกษาฯ ตั้งกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงกรณีนี้แล้ว และแจ้งว่า ถ้าผู้อำนวยการโรงเรียนดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย ก็มีอำนาจให้เช่าได้ตามกฎหมายการศึกษา พ.ศ. 2542 กรณีที่ดินตั้งอยู่บ้านท่าขามมาอยู่ในการดูแลของโรงเรียนวังตงได้อย่างไร นายอดิพันธ์ แจ้งว่า ตนไม่ทราบ ต้องถาม สนง.ธนารักษ์ฯ ซึ่งทางเขตพื้นที่การศึกษาเพียงสืบสวนข้อเท็จจริงเรื่องการเช่าว่าเป็น

อย่างไร ส่วนจะหาข้อเท็จจริงว่าเป็นโรงเรียนวังตงได้อย่างไร จะลองให้กรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง ค้นหา ทั้งกำชับให้ รอง ผอ.วิศิษฐ์ เร่งดำเนินการสืบสวนในอาทิตย์หน้า

วันที่ 4 สิงหาคม 2552

ตัวแทนชาวบ้านท่าขามประมาณ 20 คน นัดประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจข้อมูล และคิดว่า น่าจะกำหนดวันจัดงานบุญหมู่บ้านเพื่อจัดทำประวัติความเป็นมาการบุกเบิกสร้างหมู่บ้านตั้งแต่อดีตถึง ปัจจุบัน ในวันที่ 15 สิงหาคม 2552

วันที่ 9 สิงหาคม 2552

ชาวบ้านนำป้ายเขียนว่า “ที่ดินนี้บรรพบุรุษบริจาคให้ลูกหลานท่าขามใช้ประโยชน์ร่วมกันของ แผ่นดิน ห้ามครอบครองส่วนตัว” มาปักติดไว้บริเวณริมถนนด้านแปลงที่ดินทิศตะวันออก

และเนื่องจากมีญาติผู้ใหญ่ในหมู่บ้านเสียชีวิตลง สองคน และมีงานติดต่อกันมาก ชาวบ้านจึง เลื่อนงานบุญจากที่จะจัดในวันที่ 15 ออกไปก่อน

วันที่ 14 สิงหาคม 2552

นายธมกฤษ แสงฉาย ผู้เช่า ได้ใช้ให้ลูกจ้าง เข้ามาในหมู่บ้าน โดยนำเอาอุปกรณ์ เช่น ไม้ไผ่มา ด้วย (เตรียมแปลงปลูกยางพารา) เมื่อมาถึงบริเวณแปลงที่ดิน เห็นป้ายที่ชาวบ้านปักไว้ จึงกลับไป

วันที่ 17 สิงหาคม 2552

ตัวแทนชาวบ้านร่วมลงชื่อ และส่งหนังสือ ถึง ผู้ว่าราชการจังหวัด, หัวหน้าสำนักงานธนารักษ์ จังหวัด และผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ให้ชี้แจงข้อมูล และให้ยกเลิกสัญญาเช่าเนื่องจาก การ ขอใช้ หรือการใช้ที่ราชพัสดุโดยโรงเรียนวังตงในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ผิดระเบียบเงื่อนไข หลักเกณฑ์ ที่กำหนดในกฎกระทรวงการคลัง ว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ.2545 ดังนั้น แม้ผู้เช่าหรือผู้ให้เช่าอ้างว่า พื้นที่ดังกล่าวอยู่ในความดูแลของโรงเรียนบ้านวังตง โดยถูกต้องหรือไม่ก็ตาม แต่เนื่องจากผิดเงื่อนไขการ ขอใช้ประโยชน์ที่ราชพัสดุตั้งแต่ต้น โรงเรียนบ้านวังตงจึงไม่มีอำนาจให้ผู้หนึ่งผู้ใดเช่าตามพระราชบัญญัติ การศึกษา พ.ศ.2542

ตัวแทนชาวบ้าน จึงขอเข้าพบกับผู้ว่าราชการจังหวัด หน้าห้องผู้ว่าราชการจังหวัดจึงนัดหมายให้ เข้าพบได้วันที่ 27 สิงหาคม 2552 เวลา 10 โมงตรง ณ ศาลากลางจังหวัดสตูล โดยให้ตัวแทนชาวบ้าน ทำหนังสือส่งมายืนยัน

วันที่ 19 สิงหาคม 2552

ตัวแทนชาวบ้านได้ส่งหนังสือขอเข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดยืนยันการเข้าพบ วันที่ 27 สิงหาคม 2552 เวลา 10.00 น. เป็นต้นไป

วันที่ 22 สิงหาคม 2552

ชาวบ้านท่าขามร่วมกันจัดงานบุญหมู่บ้าน และกราบไหว้รำลึกถึงบรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประจำหมู่บ้าน และถือโอกาสจัดเสวนาหาหรือประเด็นดังกล่าวในชุมชน และเรื่องสิทธิชุมชน

กระบวนการสร้างสามัคคีชุมชนเข้มแข็ง โดยเชิญวิทยากรเข้าร่วมเสวนา ดังนี้ ปลัดอำเภอทุ่งหว้า, ผู้ประสานงานสำนักงานสนับสนุนการวิจัยท้องถิ่น จ.สตูล, ตัวแทนองค์กรชุมชนรักเพื่อเอกเขนบรทัด, ตัวแทนมูลนิธิอานามัน และอื่นๆ โดยมีอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิชุมชนในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ร่วมดำเนินรายการ

วันที่ 25 สิงหาคม 2552

นายอำเภอทุ่งหว้า, ผู้แทนสำนักงานธนารักษ์ฯ, ผู้แทนเขตการศึกษาฯ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังตง, นายก อบต.ทุ่งหว้า, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านท่าขาม และชาวบ้านไปร่วมฟังการพูดคุย 2 คน ได้คุยหารือกัน ณ อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล ต่อมาตัวแทนชาวบ้านที่ร่วมลงนามในข้อเรียกร้องได้รับทราบด้วยวาจาว่า ผลการพูดคุยที่อำเภอ คือ 1.สัญญาเช่าที่ได้ดำเนินการไปนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังตงทำไปโดยไม่มีการแจ้งถือว่าสัญญาเป็นโมฆะ 2.ให้องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า ขอใช้ที่ราชพัสดุ เพื่อดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการด้านการศึกษาริเริ่มในชุมชน หรือประโยชน์ส่วนรวมตามเจตนารมณ์ผู้บริจาค เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, สนามกีฬาเพื่อสุขภาพ, สวนเรียนรู้สมุนไพรและพืชท้องถิ่น ฯลฯ 3. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังตง แจ้งว่า โรงเรียนยังถือเงินค่าเช่าอยู่จำนวนหนึ่ง และได้จ่ายเงินส่วนค่าเช่าไปแล้วประมาณ 15,000 บาท และแจ้งว่าผู้เช่าเรียกร้องขอคืนเงินค่าเช่าทั้งหมด 68,625 บาท และค่าเสียหายจากการดำเนินการไปแล้ว(เรียกร้องด้วยวาจา) เป็นเงิน 100,000 บาท โรงเรียนอาจต้องให้เช่าต่อ (ซึ่งยังไม่ได้ข้อสรุปการหารือ)

วันเดียวกัน ผู้แทนชาวบ้านท่าขาม ได้ทราบเนื้อหาใน หนังสือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จ.สตูล ลงวันที่ 20 สิงหาคม 2552 โดย นายอดิพันธ์ ปากบารา แจ้งว่า การให้เช่าที่ราชพัสดุของโรงเรียนบ้านวังตง ดำเนินการผิดขั้นตอน ตามระเบียบในกฎกระทรวงการคลังฯ ปี พ.ศ. 2545 ในข้อ 23-24 (กล่าวคือผู้อำนวยการโรงเรียนไม่มีอำนาจเซ็นให้เช่าได้ แม้ว่าเช่าที่ประชุมคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว) ถือว่าสัญญายังไม่สมบูรณ์ ไม่ถือว่าต้องยกเลิกสัญญา ให้โรงเรียนบ้านวังตงดำเนินการใหม่ให้ถูกต้องตามกระบวนการ ระหว่างนี้ให้ยุติดำเนินการใดๆก่อน

วันที่ 26 สิงหาคม 2552

กลุ่มชาวบ้านได้ประชุมหารือกัน เห็นว่าต้องเดินทางไปเข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล ตามที่นัดไว้แล้ว เนื่องจากยังไม่ได้ข้อสรุปในสาระสำคัญ คือ สิทธิในการใช้พื้นที่ราชพัสดุของโรงเรียนบ้านวังตง และสิทธิที่จะยังดำเนินการแก้ไข การเช่าที่ดำเนินผิดขั้นตอน ผิดกฎกระทรวง ผู้อำนวยการโรงเรียนดำเนินการโดยไม่มีอำนาจไปแล้ว แต่จะให้ดำเนินการให้เช่าใหม่ให้ถูกต้อง เป็นการผิดจากข้อสรุปการพูดคุยที่ว่า การอำเภอ และผิดไปจากเจตนารมณ์ของชาวบ้านผู้ร้องเรียน

วันที่ 27 สิงหาคม 2552

ตัวแทนชาวบ้าน 10 คน เดินทางไปศาลากลางจังหวัดสตูล ตามนัดหมาย ปรากฏว่า ปลัดจังหวัดและศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสตูล แจ้งว่าได้ข้อยุติแล้ว ข้อกฎหมายพลิกกลับ กล่าวโดยสรุป คือ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2552 ตัวแทน สนง.ธนารักษ์ฯ, ตัวแทนเขตการศึกษาฯ และตัวแทนโรงเรียนบ้าน

วังตง เข้าพบประชุมกับผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล ทางธนารักษ์ฯได้นำสำเนาหนังสือหารือวิธีปฏิบัติทางราชการ ซึ่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือไปยังกรมธนารักษ์ฯ และกรมธนารักษ์ฯ ขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความ นำมาแสดงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด อ้างว่า โรงเรียนที่เป็นผู้ให้เช่าสามารถให้เช่าที่ดินราชพัสดุได้ตามกฎหมาย ตามข้อหาหรือว่า โรงเรียนที่เป็นนิติบุคคลสามารถใช้และจัดหาประโยชน์จากที่ราชพัสดุ โดยไม่ต้องปฏิบัติตามระเบียบในกฎกระทรวงการคลังปี พ.ศ. 2545

ตัวแทนชาวบ้านได้พูดคุยทางโทรศัพท์กับผู้ว่าราชการจังหวัด อ้างว่าชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ร้องเรียนไม่ได้รับทราบข้อยุติดังกล่าว ทั้งข้อยุติในวันที่ 26 สค.52 นั้นไม่ตรงกับข้อยุติที่ อำเภอทุ่งหว้า ในวันที่ 25 สค.52 อีกทั้งยังมีข้อโต้แย้งทางระเบียบกฎหมาย ขอให้มีการประชุม โดยให้มอบหมายรองผู้ว่าฯ เป็นประธานประชุมแทน เขตการศึกษา,สนง.ธนารักษ์ฯ,และตัวแทนชาวบ้านประชุมกัน

รองผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล เป็นประธานการประชุม เวลา 11.00 น. ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดสตูล ผลการประชุม ได้ประเด็นและข้อสรุปดังนี้ (เอกสารถอดเทป ที่ จนท.ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด)

1. ที่ดินดังกล่าวเป็นที่ราชพัสดุ จริง ไม่มีข้อโต้แย้ง
2. โรงเรียนบ้านวังตงเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย พ.ร.บ.การศึกษาฯ
3. โรงเรียนบ้านวังตงเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ไม่ต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงการคลัง ว่าด้วยหลักเกณฑ์ การใช้ จัดหาประโยชน์ฯ พ.ศ.2545 ข้อการใช้และการจัดหาประโยชน์ แต่ต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงการคลังดังกล่าว ในข้ออื่นได้แก่ การขอใช้ และการส่งคืน เป็นต้น
4. หลังจากโรงเรียนทุ่งหว้า 4 เลิกใช้ เขตการศึกษาอ้างว่าได้มอบให้โรงเรียนบ้านวังตงดูแลต่อ แต่สำนักงานธนารักษ์ฯ อ้างที่ประชุมว่ายังไม่ได้แจ้งสำนักงานธนารักษ์ฯ และอ้างว่าสามารถแจ้งย้อนหลังได้
5. โรงเรียนบ้านวังตงสามารถให้เช่าที่ราชพัสดุ ตามกฎหมาย พ.ร.บ.การศึกษา เข้าประเด็นจัดหาประโยชน์จากที่ราชพัสดุในการครอบครองดูแลของโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคลได้ แต่ผู้อำนวยการโรงเรียนไม่ปฏิบัติตามขั้นตอน กระบวนการให้เช่า ครบถ้วนตามระเบียบ พ.ร.บ.การศึกษาฯ
6. โรงเรียนบ้านวังตง ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ ในกฎกระทรวงการคลัง ปี 2545 ในหมวดการขอใช้ และการส่งคืน เมื่อผู้ใช้เลิกใช้ หรือ ไม่ได้ใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอใช้ หรือ ใช้ไม่ครบ โรงเรียนวังตงต้องส่งคืนที่ราชพัสดุดังกล่าว เมื่อครบ 3 ปี
7. หากนับจากวันที่ ปรากฏใน นส. ระบุปี 2541 ครบ 3 ปี เมื่อ ปี พ.ศ.2544 หรือ หากนับจากวันประกาศใช้กฎกระทรวง พ.ศ.2545 ต้องส่งคืน ปี 2548 โรงเรียนให้เช่าปี 2551
8. ตลอด 70 ปี-ปัจจุบัน ไม่เคยมีโรงเรียนหรือเขตการศึกษา เข้าไปดูแลที่ดิน ไม่เคยใช้ประโยชน์ ไม่เคยดูแล ตามระเบียบ แต่อย่างใด เนื่องจากโรงเรียนไม่มีสภาพที่จะดูแลได้ ห่างไกลจากโรงเรียน ตั้งอยู่ที่ชุมชนวังตง แต่ที่ดินตั้งอยู่ชุมชนบ้านท่าขาม ที่ดินราชพัสดุแปลงที่เป็นกรณีนี้ชุมชนร่วมกันดูแล เป็นป่าชุมชน เป็นลานกิจกรรมร่วมกันของหมู่บ้าน โดยพฤตินัย

9. โรงเรียนจึงมีระเบียบกระทรวงการคลังฯ พ.ศ.2545 ในหมวดการขอใช้, การส่งคืน ด้วย
10. การใช้ประโยชน์ผิวดินเดิมซึ่งเป็นที่ดินเดิมซึ่งเป็นบรรพบุรุษของชุมชนท่าขาม และผู้ร้องฯ เนื่องจากผู้บริจาคต้องการให้ใช้ชุมชน และลูกหลานบ้านท่าขามใช้ประโยชน์ร่วมกันเป็นการเฉพาะ เพื่อการศึกษาของเด็กๆในชุมชนจริงๆ
11. นิติกรฯ เขตการศึกษา สรุปว่าเรื่องนี้ หากสืบสาวถึงที่สุด อาจผิดทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายโรงเรียนที่ให้เช่า และผู้เช่า ทางเขตการศึกษาจึงขอเจรจากับผู้เช่า ให้ยินยอมเลิกสัญญาเช่าเสีย
12. ในระหว่างนี้ ห้ามผู้เช่าดำเนินการใดๆในพื้นที่โดยเด็ดขาด
13. ตัวแทนชาวบ้านแจ้งที่ประชุมว่า เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเจรจาเลิกเช่าแล้ว ขอให้โรงเรียนส่งคืนที่ราชพัสดุ แก่ สนง.ธนารักษ์ฯ เพื่อให้ อบต.ทุ่งหว้าขอใช้ ต่อ เพื่อดำเนินการใช้เป็นประโยชน์สาธารณะต่อไป เช่น การตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าขาม, สวนเรียนรู้สมุนไพรและไม้ประจำถิ่น ลานนันทนาการ, ลานกีฬาและสุขภาพ ฯลฯ
14. เขตการศึกษาขอเวลาแจ้งผลการเจรจาต่อชาวบ้าน และจังหวัดสตูล ภายในวันจันทร์ ที่ 31 สิงหาคม 2552

วันที่ 31 สิงหาคม 2552

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังตง โทรศัพท์มาหาตัวแทนชาวบ้านแจ้งว่า ได้พูดคุยกับผู้เช่าเบื้องต้นแล้วขอให้ยินยอมเลิกเช่า แต่ผู้เช่าต้องการพูดคุยเป็นทางการ ทางโรงเรียนต้องการให้นายอำเภอทุ่งหว้ากลับมาจาก กรุงเทพฯ เพื่อนัดหมายประชุมกันอีกรอบ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังตงขอเวลาชาวบ้าน อีก 3-4 วัน เพื่อให้ นายอำเภอ นัดหมาย

วันที่ 2 กันยายน 2552

นายธมกฤษ แสงฉาย ผู้เช่าที่ได้เข้ามาถ่ายรูปในหมู่บ้าน ป้ายข้อความของชาวบ้าน และบริเวณที่ดินดังกล่าว โดยไม่ทราบว่ามีเจตนาอย่างไร

วันที่ 6 กันยายน 2552

ไม่มีการติดต่อจากโรงเรียน หรือหน่วยงานใดๆอีก ชาวบ้านจึงมีมติให้ยื่นร้องเรียนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ 12 กันยายน 2552

มีหนังสือบอกกล่าว(โนติส)จากทนายความของนายธมกฤษ แสงฉาย ผู้เช่า ถึง นายบุญเวส ช่วยเสน ลูกชายของผู้บริจาคที่ดินแปลงดังกล่าวแก่ทางราชการ กล่าวหานายบุญเวส ช่วยเสน บุกรุกที่ดินตนตามสัญญาเช่า กลุ่มชาวบ้านจึงได้นัดประชุมปรึกษาหารือแนวทางต่อไป ในวันที่ 13 กันยายน 2552

วันที่ 13 กันยายน 2552

กลุ่มชาวบ้านกำลังประชุมเรื่องหนังสือบอกกล่าวทนายความนายธมกฤษ โดยได้เชิญเจ้าหน้าที่จากศูนย์กฎหมายและสิทธิชุมชนอันดามัน มาให้คำปรึกษา ได้ความเห็นเบื้องต้นว่าการกระทำของนายธมกฤษ และการข่มขู่ให้ชาวบ้านกลัว เป็นการกล่าวหาทั้งที่ตนเองไม่มีอำนาจ และไม่มีมูลความจริง เป็น

การกลั่นแกล้งทนายของผู้บริจาคอย่างไม่มีมโนธรรมสำนึก ขณะที่กำลังประชุมกัน ปราบกฏมีเจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดสตูล เดินทางมาส่งหมายเรียกตามคำฟ้องของนายธมกฤษ แสงฉาย ฟ้องแพ่งกล่าวหากลุ่มชาวบ้านจำนวน 6 คน ชัดขวางตนไม่ให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินที่เช่า เรียกค่าเสียหายรวมประมาณ 1 ล้าน 4 แสนบาท ชาวบ้านไม่มีคนรับไว้แทน จึงให้เจ้าหน้าที่ศาลปิดหมาย แต่เนื่องจากยังไม่มีคำสั่งปิดหมายจากศาล เจ้าหน้าที่ศาลจึงเดินทางกลับ มีตัวแทนชาวบ้านเซ็นรับหมายไว้หนึ่งราย ชาวบ้านจึงได้นำมาศึกษาสำนวนที่ฟ้อง ชาวบ้านมีมติยื่นหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังตง, นายอำเภอทุ่งหว้า ขอความเป็นธรรมให้เลิกสัญญาเช่าตามที่ได้ข้อสรุปแล้วก่อนหน้านี้

วันที่ 14 กันยายน 2552

นายอำเภอทุ่งหว้านัดหมายตัวแทนสำนักงานธรรมาภิบาลจังหวัด, เขตการศึกษาจังหวัดสตูล พยานของผู้เช่า, ผู้อำนวยการโรงเรียนวังตง, ผู้ใหญ่บ้านท่าขาม, และตัวแทนชาวบ้านบางส่วนร่วมฟัง เนื้อหาการประชุมหรือคดีเดิม คือ อ้างว่ามีหนังสือหรือเรื่องแนวปฏิบัติจากกรมธรรมาภิบาล ที่ให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคลจัดหาประโยชน์ได้ ซึ่งได้มีการชี้แจงการประชุมที่จังหวัดไปแล้วเมื่อวันที่ 27 สค. 52 ประเด็นซ้ำไม่น่าจะต้องมาหารืออีก เพราะข้อตกลงที่จังหวัดคือผู้ให้เช่าและผู้เช่าผัดกันทั้งสองฝ่าย ให้ดำเนินการเลิกสัญญาโดยดี แต่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่ปฏิบัติ ทำให้ผู้เช่าหาเรื่องกลั่นแกล้งฟ้องร้องชาวบ้านให้เสียหาย เสียเวลา เสียทรัพย์ เสียชื่อเสียง

อย่างไรก็ตามที่ประชุมได้ยกเอาประกาศฉบับใหม่ของ(คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งชาติ) ซึ่งประกาศใช้เมื่อ พฤษภาคม 2551 หลังจากที่มีสัญญาเช่าแล้ว ทางผู้แทนเขตการศึกษาชี้ว่าถ้าสัญญาทำหลังประกาศนี้อาจเป็นเรื่องถูกต้อง แต่ สัญญาจัดทำก่อนประกาศ น่าจะผิดระเบียบ แต่**เขตการศึกษาจังหวัดไม่สามารถยืนยันได้** ต้องรอหารือไปทางกรมฯ และกรมจะหารือไปทางคณะกรรมการกฤษฎีกา ดีความ แล้วจึงค่อยส่งย้อนกลับมา

นายอำเภอทุ่งหว้าแจ้งที่ประชุมให้ชาวบ้านใจเย็นๆ แม้ว่าสัญญาเช่าน่าจะผิด แต่ต้องรอความชัดเจน ตนอยากให้เรื่องนี้จบลงด้วยดี ตนจะลองเข้าไปหารือกับทางผู้เช่าขอให้ผู้เช่าเข้าใจ ถ้าต่อสู้กันถึงที่สุดก็แพ้ทั้งสองฝ่าย ผู้เช่าก็อาจจะแพ้ไป แต่ชาวบ้านก็จะแพ้เวลา อยากให้ชาวบ้านถอยด้วยการรื้อถอนป้ายข้อความออกเสีย เพราะเป็นการก้าวร้าว รุนแรงเกินไป

ตัวแทนชาวบ้านเสนอให้นายอำเภอไปถอนเอง ชาวบ้านไม่มีใครกล้าถอน และไม่น่าจะผิดกฎหมายอะไร ข้อความก็ไม่มีอะไรรุนแรง

เวลาบ่ายโมง ชาวบ้านจึงมาร่วมยื่นหนังสือถึงนายอำเภอขอให้หน่วยราชการในอำเภอปฏิบัติหน้าที่

เวลาบ่าย 3 โมงต่อมา ชาวบ้านร่วมกันยื่นหนังสือถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนวังตง ขอให้ปฏิบัติหน้าที่โดยการเลิกสัญญาและส่งคืนที่ราชพัสดุแก่กรมธรรมาภิบาลเสีย

วันที่ 20 ตุลาคม 2552

13.00 น. ตัวแทนชาวบ้านไปยื่นคำให้การ ต่อศาลจังหวัดสตูล

14.00 น. ตัวแทนชาวบ้านเข้าขอพบและยื่นหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล เพื่อให้ติดตามและเร่งดำเนินการตรวจสอบ ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลรับดำเนินการที่ชาวบ้านเสนอ และเห็นชอบให้ธนาคารรักษา ชาวบ้านและสื่อมวลชน ขอเปิดคลังจังหวัด เพื่อดูต้นฉบับเอกสาร นสอ.ทั้งสองแปลงว่าอยู่ในครอบครองของโรงเรียนบ้านวังตงหรือไม่

วันที่ 21 ตุลาคม 2552

10.00 น.ตัวแทนชาวบ้านและตัวแทนธนาคารจังหวัดสตูล ได้ร่วมกันตรวจสอบเอกสารซึ่งขอจากคลังจังหวัด และประวัติการขอใช้ขึ้นแก้ไขทะเบียน แบบ ทบ 9 พบว่า ที่ดิน นสอ.0124 (แปลง 10 ไร่เศษ) ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนบ้านวังตง ที่ดิน นสอ.0126 (แปลง 5 ไร่เศษ) มีชื่อแก้เป็นโรงเรียนบ้านวังตง จริง ตรงกับสำเนา แต่ไม่ปรากฏโรงเรียนบ้านวังตงเกี่ยวข้องในรายการแก้ไขทะเบียน จึงต้องรอความชัดเจน ชาวบ้านได้ขอคัดถ่ายสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องจากธนาคารจังหวัด ตาม พรบ.ข้อมูลข่าวสาร

วันที่ 23 ตุลาคม 2552

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐลงข่าวชาวบ้านพบผู้ว่าและค้นเอกสารธนาคารจากคลังจังหวัด

วันที่ 27 ตุลาคม 2552

ชาวบ้านไปศาลจังหวัดสตูล ตามที่นัดไกล่เกลี่ยปรากฏว่า โจทก์ไม่มาตามนัด รองจะมีการติดตามทนายโจทก์มาพบ ทนายโจทก์พูดว่าไม่รู้เรื่องอะไร นายธมกฤษ ขอให้เซ็นฟ้องให้ และอ้างข้อเท็จจริงสัญญาเช่าและหนังสือธนาคารฉบับแรก เมื่อทนายจำเลย(ฝ่ายชาวบ้าน)เสนอให้โจทก์พิจารณาข้อเท็จจริงซ้ำเพิ่มเติมเพราะมีความสับสนไปมาก เลื่อนนัดไกล่เกลี่ยใหม่เป็น 21 ธันวาคม 2552

ชาวบ้านเดินทางไปติดตามความคืบหน้าจากเขตการศึกษาสตูล เขตการศึกษาสตูล แจ้งว่าเท่าที่ข้อเท็จจริงที่ได้รับ โรงเรียนบ้านวังตงไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่เป็นผู้ดูแลที่ดิน นสอ.0124 และไม่มีสิทธิให้เช่าที่อีก 1 แปลงด้วย แต่เขตไม่สามารถเป็นผู้วินิจฉัยสรุปได้ ต้องรอให้ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งชาติ ส่งความเห็นมา จึงจะสรุป หากความเห็นจากส่วนกลางว่าไม่มีอำนาจจะสั่งยกเลิกสัญญาเช่าทั้งหมด

วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2553

หลังจากการที่ชาวบ้านได้ต่อสู้คดีที่ดินราชพัสดุอยู่หลายเดือน ซึ่งจากการที่ได้ตรวจสอบตามสำเนาบันทึกข้อความ ในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2553 นั้นเองทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล ก็ได้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ว ปรากฏว่าโรงเรียนบ้านวังตงนั้นได้นำที่ดินที่ไม่ได้เป็นผู้นครอบครองและใช้ประโยชน์ ไปให้เช่าถือเป็นโมฆะ และได้แจ้งให้โรงเรียนบ้านวังตงดำเนินการให้ถูกต้อง พร้อมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล ได้นำที่ดินราชพัสดุแปลงเลขที่ สด.0124 และเลขที่ สด.0126 ส่งคืนธนาคารจังหวัดสตูลแล้ว และให้โรงเรียนบ้านวังตงประสาน นายธมกฤษณ์ แสงฉาย ผู้เช่าที่ดินราชพัสดุ เพื่อไต่ถามยกเลิกสัญญาและคืนเงินค่าเช่าที่ดินตามสัญญา อันเป็นการเสร็จสิ้นคดี ทำให้ชาวบ้านได้ที่ดินราชพัสดุดิน เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกันของชาวบ้านอีกครั้งหนึ่ง

ประมาณปลายมีนาคม 2553

หลังจากที่ได้ที่ดินราชพัสดุคืน ชาวบ้านจึงเริ่มมีการคิดริเริ่มที่จะตั้งองค์กรชุมชนรักบ้านทำขาม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นมา โดยมีการรวมกลุ่มกันจากชาวบ้านประมาณ 6-7 คน เพราะเนื่องจากไม่มีที่ นั่งพูดคุยกันของชาวบ้าน จึงมีการเริ่มคิดที่จะสร้างหลังคามุงจากเพื่อให้ชาวบ้านได้มีที่นั่งพูดคุยกัน ซึ่งใน การก่อสร้างนั้นก็จะเริ่มจากการไปขอวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ จากชาวบ้านต่างพื้นที่มา เช่น ไม้ เสา ใบจาก โดยในการก่อสร้างแต่ละวันนั้นก็จะมีการช่วยกันสร้างวันหนึ่งประมาณ 5-6 คน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 3 เดือนในการก่อสร้าง ก็จะเสร็จในช่วงเดือน พฤษภาคม พอทำหลังคามุงจากเสร็จนั่นเอง ชาวบ้านก็เริ่ม จัดตั้งเป็นกลุ่มรักบ้านทำขามขึ้นมา หลังจากนั้นไม่นานก็ได้มีการจดทะเบียนเป็นองค์กรรักบ้านทำขาม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเนื่องจากการจดทะเบียนนั้นเป็นการจดทะเบียนที่จะทำให้องค์กรชุมชน สามารถมีสิทธิต่อรองกับภาครัฐได้ อีกทั้งยังสามารถมีสิทธิในการเขียนโครงการต่างๆ เพื่อของบประมาณ จากรัฐมาทำประโยชน์ให้กับชุมชนได้ ซึ่งในการจดทะเบียนนั้นเองทางองค์กรชุมชนก็ต้องมีหลักฐาน ในการทำประโยชน์ให้กับชุมชนก่อน หลังจากจดทะเบียนได้ 1 ปี ทางองค์กรก็สามารถใช้สิทธิต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วเหมือนองค์กรชุมชนทั่วไป หลังจากจดทะเบียนแล้วการทำงานขององค์กรชุมชนรักบ้าน ทำขามเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ก็จะทำงานโดยให้สอดคล้องจากเจตนาของบรรพบุรุษที่บริจาคเอาไว้ ซึ่งก็คือ นายเสน ช่วยเสน บิดาของ นายบุญเวส ช่วยเสน ซึ่งการบริหารจัดการทั้งหมดนั้นก็จะมีการบ้าน และอบต.ทำงานร่วมกันไป โดยจะจัดทำให้พื้นที่ราชพัสดุนั้นเป็นพื้นที่ที่ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ ร่วมกันได้ และทำให้ชาวบ้านสามารถมีแหล่งเรียนรู้ โดยเน้นให้ที่สาธารณะนั้นเป็นสถานที่ทำประโยชน์ ต่างๆ เพื่อส่งผลประโยชน์ไปถึงอนาคตแก่รุ่นลูกรุ่นหลานสืบไป

โดยในปัจจุบันนั้นทางองค์กรชุมชนรักบ้านทำขามฯก็ได้มีการวางแผนในการจัดสรรที่ดิน สาธารณะประโยชน์ ซึ่งก็ได้มีการแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งให้เป็นแหล่งฟื้นฟูพันธุ์ไม้ท้องถิ่น เพราะเนื่องจากการลักลอบบุกรุกป่า จากบุคคลภายนอกจึงทำให้แหล่งพันธุ์ไม้ท้องถิ่นภายในหมู่บ้านเสื่อมโทรมลงไป การฟื้นฟูพันธุ์ไม้ท้องถิ่นจึงเป็นปัญหาและความต้องการที่มีความสำคัญที่ชาวบ้านภายในชุมชนทำขาม ต้องร่วมกันฟื้นฟูและแก้ไขกันต่อไปภายในอนาคต

ข้อมูลบ้านน้ำราบ

บ้านน้ำราบ มีอาชีพประมง 30% ทำสวน 70% มีทั้งป่าบกและป่าชายเลน แต่ก่อนมีความ ลำบากด้านทะเลและอาชีพ เช่น ปัญหาทะเลมีเครื่องมือประมงทำลายมาก ได้แก่ อวนรุน เป็นต้น ใน กลุ่มเองมีกลุ่มย่อยต่างๆหลายกลุ่มด้วยกัน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มธนาคารปูม้า กลุ่มอู้อูเรือ กลุ่มป่าชุมชน กลุ่มโหนดชุมชน

กิจกรรมการฟื้นฟูทรัพยากร มีการทำกิจกรรมปีละ 2 ครั้ง เป็นงานใหญ่ประจำปี คือ งานวันพ่อ และงานวันแม่ เดิมทุกคนที่มาเยี่ยมจะไปปลูกต้นไม้แต่ตอนนี้มีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ มีการเก็บเมล็ด หนุ่ยทะเลมาเพาะ

งานป้องกันปราบปราม ใช้วิธีการคุ้ยกันเป็นส่วนมากเนื่องจากมีการทำงานร่วมกับหน่วยงาน เพราะชุมชนอย่างเดียวไม่ประสบความสำเร็จ โดยใช้การประสานหน่วยงาน เช่น กรณีป่าชายเลน เดิมเป็นป่าสัมปทาน ป่าร้าง ต้องฟื้นฟูป้องกันมาก การดูแลจึงต้องทำกันอย่างเป็นระบบ จำนวน 3,200 ไร่ โดยแบ่งเป็น 1พื้นที่อนุรักษ์ 2พื้นที่ใช้สอย โดยใช้คนพิจารณาโดยกรรมการ 3พื้นที่ใช้ประโยชน์ มีคณะกรรมการพิจารณาเมื่อมีคนมาขอใช้พื้นที่ไปใช้ประโยชน์ในเรื่องต่างๆ ใช้ทำที่อยู่อาศัยสำหรับคนที่ไม่มีที่อยู่อาศัย ซึ่งต้องมีกฎกติกา คือ ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ต้องช่วยเหลืองานส่วนรวม ต้องเคารพกฎกติกา ซึ่งจะใช้พื้นที่ในอาณาเขตของชุมชน 2 บ้าน คือ บ้านเกาะมุกต์และบ้านน้ำราบ

การเฝ้าระวัง มีเรือตรวจการทั้งป่าชายเลนและทะเล เพราะมีการลักลอบมาก มีการตรวจตระเวนเดือนละ 15 วัน จะแบ่งเป็น 3 ชุด ปัจจุบันตรวจตระเวนน้อยลงเพราะมีการลักลอบน้อยลง มีการจับกุมกันบ้างแต่จะใช้วิธีการคุ้ยกันมาก

เริ่มจากคลองลงสู่ทะเล โดยแบ่งเป็นเขตทะเล 4 บ้าน คือ บ้านฉางกลาง บ้านเกาะมุกต์ บ้านน้ำราบ บ้านควนตุงกู 2 ตำบล คือ ตำบลบางสัก และตำบลเกาะลิบง 2 อำเภอ คือ อำเภอกันตัง และอำเภอสีเกา

การดึงหน่วยงานเข้าร่วม หน่วยงานร่วมช่วงแรกไม่มีเข้ามา ไม่มีใครตัดสินใจ ชาวบ้านจึงมีการทำแผน เมื่อหน่วยงานเริ่มเห็นความสำคัญก็เริ่มเข้ามา มีการปักป้าย หน่วยป่าเลนเคยเข้ามาจับกุมโดยจับชาวบ้านไม่จับนายทุน ทางกลุ่มจึงใช้วิธีให้จับทั้งกลุ่ม เจ้าหน้าที่เริ่มเห็นว่าเราทำจริงและทำอย่างจริงจังจึงสามารถดึงหน่วยงานเข้ามาได้เอง หน่วยงานที่ร่วม กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 6 ชุดตำรวจภูธรที่ผู้ว่าแต่งตั้งชุดไปไม่เชี่ยวชาญ กรมประมง มูลนิธิอันดามัน เป็นต้น

ระเบียบป่าชุมชน การจัดการป่าชายเลนมีการใช้สอย ใช้ในพื้นที่และอาณาเขตที่กำหนด คือ ตัด1 ปลูกลูก 2 มีใบขอใช้ไม้ คือ ทุกคนที่จะขอใช้ไม้ต้องมาขอใบขอใช้ไม้จากคณะกรรมการ นายทุนที่ต้องการใช้ไม้ก็เช่นกันใช้วิธีการเดียวกัน

การจัดการและการดูแลรักษา

1.มีการจัดกิจกรรมปลูกป่าปีละ 2 ครั้ง คือวันพ่อกับวันแม่ โดยป่าจะแบ่งออกเป็น 4 แปลง คือ แปลงอภัยทาน แปลงใช้สอย แปลงใช้ประโยชน์สำหรับที่อยู่อาศัย และแปลงป้องกันคลื่นลม

2.การขอใช้ไม้ต้องมีการอนุมัติเป็นหนังสือ มีค่าธรรมเนียมขอใช้ 50 บาท พร้อมบัตรประจำตัวประชาชน

3.มีการตรวจเฝ้าระวังและมีการสรุปรายปี

นอกจากนี้ยังมีวิธีการจัดการหากมีคนละเมิดกฎกติกาที่วางไว้ คือ 1.การพูดคุย 2.การจับกุม ต้องใช้เจ้าหน้าที่ร่วม และ 3.การตัดสินใจเวลามีคนทำความผิด ต้องประชุมวิเคราะห์แก้ปัญหาาร่วมกัน

วิธีการเก็บข้อมูลทรัพยากรป่า ใช้วิธีการสำรวจ ดูตามสายคลองดูว่าตรงไหนไม่สมบูรณ์จะได้กำหนดเป็นแปลงปลูกเพิ่ม โดยใช้เรือเล็กในการสำรวจ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลทรัพยากรที่เด่นๆ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำป่าชุมชน เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ช่วยป้องกันคลื่นลมสามารถนำไม้มาเป็นไม้ใช้สอยได้ ยาสมุนไพร เป็นต้น

ข้อมูลการจัดการป่าชุมชนบ้านหัวทาง

รูปแบบการจัดการป่าชายเลน 3 ชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศน์ป่าชายเลน
2. เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อเป็นแหล่งขยายพันธุ์สัตว์น้ำ
4. เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่า
5. เพื่อก่อให้เกิดการรวมตัวของคนในชุมชน
6. เพื่อป้องกันภัยธรรมชาติ
7. เพื่อรักษาสภาพแหล่งน้ำ(สายน้ำ)
8. เพื่อให้ป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์ชั่วลูกชั่วหลาน
9. เพื่อฟื้นฟูแหล่งอาหารจากธรรมชาติ

แนวทางการดำเนินงานจัดการป่าชายเลน 3 ชุมชน

1. จัดตั้งคณะกรรมการจัดการป่า
2. วางแผนการจัดการและกำหนดแผนงานที่ชัดเจน
3. กำหนดเขตพื้นที่และจัดสรรแบ่งโซนพื้นที่ป่าตามความเหมาะสมของแต่ละโซนให้ชัดเจน
4. ตั้งข้อตกลง กติกา หรือหลักเกณฑ์ ร่วมกัน ในการใช้ประโยชน์จากป่าให้ชัดเจน
5. ประสานงานกับภาคีต่างๆเช่น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน
6. เปิดรับสมาชิกเพื่อร่วมกันดูแลรักษาป่าและใช้ประโยชน์ร่วมกัน

คำนิยาม

1. เขตป่าใช้สอย หมายถึง สามารถตัดไม้ใช้สอยได้ตามความเป็นจริง ห้ามตัดไม้ไปขาย(เชิงพาณิชย์)แต่ต้องอยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการป่าและต้องมีการปลูกป่าทดแทน

2. เขตป่าอนุรักษ์ หมายถึง ป่าที่ห้ามตัดไม้และเอาพันธุ์ไม้แต่สามารถหาสัตว์น้ำได้ แต่ห้ามขุดเหี่ยว

3. เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์และพันธุ์ไม้ หมายถึงป่าที่ห้ามตัดไม้และเอาพันธุ์ไม้และไม่สามารถหาสัตว์น้ำได้ (ห้ามเอาทุกอย่าง)

การแบ่งโซนป่าชายเลนชุมชนบ้านหัวทาง

มีเขตพื้นที่ป่าชุมชนทั้งหมด 585 ไร่ จากเขาสูง ถึงเขาโต๊ะบูหมอ ดังนี้

1. เขตป่าใช้สอย จำนวน 250 ไร่ เนื้อที่ จากคลองเขาถึงคลองเจ้าแม่เกษม

ข้อตกลงว่าด้วยการใช้ประโยชน์ในเขตป่าใช้สอย

1. มีการแบ่งป่าไม้ใช้สอยจำนวน 4 แปลงแปลงละ 62.5 ไร่
2. การใช้ประโยชน์แปลงที่ 1 ตั้งแต่ปีที่ 1-3 แปลงที่ 2 ปีที่ 4-6 แปลงที่ 3 ปีที่ 7-9 แปลงที่ 4 ปีที่ 10-12 และห่างจากคลอง 30 เมตร
3. ผู้ที่มีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากป่าไม้ใช้สอยต้องเป็นสมาชิกเท่านั้น
4. การตัดไม้ใช้สอยแต่ละครั้งต้องแจ้งให้คณะกรรมการทราบก่อน 7 วัน และต้องผ่านการพิจารณาหรือมติที่ประชุมของคณะกรรมการ
5. การตัดไม้ใช้สอยแต่ละครั้งไม่มีการกำหนดขนาดของต้นไม้และจำนวนของต้นไม้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสมาชิก แต่ต้องผ่านการพิจารณาหรือมติที่ประชุมของคณะกรรมการ
6. การตัดไม้ใช้สอยต้องมีการปลูกทดแทน ถ้าหากตัด 1 ต้น ต้องปลูกทดแทนจำนวน 3 ต้น
7. การตัดไม้ใช้สอยแต่ละครั้งต้องเสียค่าธรรมเนียมตามจำนวนต้น คือ ตัดไม้แรมปู ต้นละ 1 บาท ,ตัดไม้ใช้สอยทั่วไป ต้นละ 2 บาท
8. ถ้าหากสมาชิกที่ไม่สามารถตัดเองได้ หรือจ้างตัด ต้องจ้างผู้ที่เป็นสมาชิกเท่านั้น และคนจ้างต้องเป็นผู้ที่รับผิดชอบเสียค่าธรรมเนียมและปลูกป่าทดแทน

2. เขตป่าอนุรักษ์ จำนวน 285 ไร่ เนื้อที่ จากคลองเจ้าแม่เกษมถึงเขาโต๊ะอีดำ

ข้อตกลงว่าด้วยการใช้ประโยชน์ในเขตป่าอนุรักษ์

1. ห้ามตัดไม้ และมีการปลูกป่าทดแทนที่เสื่อมโทรม

3. เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์และพันธุ์ไม้ จำนวน 50 ไร่ เนื้อที่จาก ดินเขาโต๊ะอีดำถึงดินเขาเขาโต๊ะปูหม่อ

ข้อตกลงว่าด้วยการใช้ประโยชน์ในเขตป่าอนุรักษ์

1. ห้ามขุดเหยื่อ
2. ห้ามตัดไม้
3. ห้ามจับสัตว์น้ำทุกชนิด(ห่างจากปากคลองลงไปคลอง 5 เมตร)
4. ทำป้ายปักแนวเขต

กฎระเบียบการจัดการป่าชายเลน

ข้อตกลงว่าด้วยการเป็นสมาชิก

1. เป็นคนในชุมชนท่านายเนาว์ ชุมชนโคกพะยอม ชุมชนหัวทาง ครัวเรือนละ 1 คน
2. สมาชิกต้องเสียค่าสมัคร 10 บาท และเสียค่าบำรุงปีละ 10 บาท

3. สมาชิกต้องเข้าร่วมกิจกรรม(ประชุมหรือกิจกรรมปลูกป่า สางป่า)ทุกครั้งหรือส่งตัวแทนมาเข้าร่วม ถ้าหากมีความจำเป็นจริงๆต้องแจ้งความจำนงค์ให้คณะกรรมการทราบภายใน 7 วัน

4. สมาชิกใหม่ที่จะมีสิทธิใช้ประโยชน์จากป่าใช้สอยได้ก็ต่อเมื่อเป็นสมาชิกครบ 3 เดือน นับตั้งแต่วันที่สมัคร หรือเข้าร่วมกิจกรรมอย่างน้อย 3 ครั้ง

5. ต้องสมัครด้วยตัวเองพร้อมด้วยหลักฐานสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน

ข้อตกลงว่าด้วยการสิ้นสุดการเป็นสมาชิก

1. ตาย
2. ลาออก
3. ฝ่าฝืนข้อตกลงเกิน 4 ครั้ง
4. ไม่เข้าร่วมกิจกรรมเกิน 5 ครั้ง โดยไม่แจ้งความจำเป็น
5. หากสมาชิกมีความจำเป็นต้องไปอยู่ต่างจังหวัด จะสิ้นสุดการเป็นสมาชิกหรือไม่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการ

*หมายเหตุหากสิ้นสุดจากการเป็นสมาชิกแล้วสามารถสมัครเป็นสมาชิกใหม่ได้เลย

ข้อตกลงว่าด้วยการฝ่าฝืน (บทลงโทษ)

สำหรับสมาชิก

- ครั้งที่ 1 ยึดไม้และว่ากล่าวตักเตือน
- ครั้งที่ 2 ยึดไม้และเสียค่าปรับต้นละ 5 บาท
- ครั้งที่ 3 ยึดไม้และเสียค่าปรับต้นละ 5 บาทและห้ามใช้ประโยชน์ 1 ปี
- ครั้งที่ 4 ดำเนินคดีตามกฎหมาย

สำหรับบุคคลภายนอก(ไม่เป็นสมาชิก)

- ครั้งที่ 1 ยึดไม้และว่ากล่าวตักเตือน
- ครั้งที่ 2 ยึดไม้และเสียค่าปรับต้นละ 10 บาท
- ครั้งที่ 3 ดำเนินคดีตามกฎหมาย

แผนการดำเนินงานกลุ่มจัดการป่าชายเลน 3 ชุมชน

แผนงานฝ่ายบริหารจัดการ

กิจกรรม	เป้าหมาย	วิธีการดำเนินงาน	ระยะเวลา / จำนวน	งบประมาณ
1. ประชุม คณะกรรมการ	1.เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ 2.เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน การทำงานของแต่ละฝ่าย	1.ออกหนังสือเชิญ 2.จัดเตรียมเอกสาร/ ข้อมูล 3.จัดประชุม	6 ครั้ง (2 เดือนครั้ง ทุก วันที่ 5 ของเดือน)	ครั้งละ 2,000 บาท

		4.บันทึกการประชุม		
2. ประชุมสมาชิก	1.เพื่อชี้แจงรายละเอียดการดำเนินงาน	1.ออกหนังสือเชิญ 2.จัดเตรียมเอกสาร/ ข้อมูล 3.จัดประชุม 4.บันทึกการประชุม	2 ครั้ง	ครั้งละ 5,000 บาท
3.จัดทำข้อมูลการใช้จ่ายประโยชน์จากป่า	1.เพื่อรวบรวมข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า 2.เพื่อนำข้อมูลไปเผยแพร่กับสมาชิกและคนทั่วไป 3.เพื่อนำข้อมูลการใช้ประโยชน์จากปามาวางแผนการดำเนินงานในอนาคต	1.ประชุมคณะกรรมการเพื่อจัดทำข้อมูล 2.นำข้อมูลมาประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย 3.จัดทำเอกสารแจก	1 ครั้ง	5,000 บาท
4.การทำบัญชีการเงิน	1.เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลรายรับรายจ่าย	1.บันทึกข้อมูลรายรับ – รายจ่าย 2.สรุปรวบรวมข้อมูลรายรับ – รายจ่าย 3.จัดทำเอกสารแจก	1 ครั้ง	3,000 บาท
5. จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์และเผยแพร่	1.เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมการดำเนินงานและข้อมูลต่างๆ	1.จัดเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ 2.จัดพิมพ์เอกสาร 3.แจกเผยแพร่	1 ครั้ง	6,000 บาท
6.ประสานงานกับหน่วยงานภาคีต่างๆ	1.เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน	1.ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน 2.นำข้อมูลต่างๆนำเสนอแลกเปลี่ยน	เดือนละครั้ง	12,000 บาท
7.การระดมเงิน	1.เพื่อเป็นเงินทุนการบริหารจัดการป่า 2.เพื่อส่งเสริมการออม	1.ประชุมระดมเงินทุนกองกลางและกองทุนการออม	เดือนละครั้ง	6,000 บาท
8.รับสมัครสมาชิก	1.เพื่อส่งเสริมและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วม	1.ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรับทราบ 2.รับสมัคร	เดือนละครั้ง	6,000 บาท

แผนงานฝ่ายอนุรักษ์

กิจกรรม	เป้าหมาย	วิธีการดำเนินงาน	ระยะ เวลา / จำนวน	งบประมาณ
1.จัดทำแนวเขต และ ทำป้าย	1.เพื่อเป็นการกำหนดพื้นที่ป่าให้ชัดเจน 2.เพื่อกันแนวเขตไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่ม	1.ติดป้ายแนวเขตป่า - เขตป่าอนุรักษ์ - เขตอนุรักษ์พันธุ์ไม้และสัตว์น้ำ - เขตป่าใช้สอย	1 วัน	- ค่าจัดทำป้าย12 แผ่น 1,500บาท - ค่าน้ำมันเรือ 2 ลำ 600 บาท - ค่าอาหาร10คน 300 บาท
2.สำรวจตรวจการณ์และจับกุม	1.เพื่อเฝ้าระวัง ผู้บุกรุกทำลายป่า	1.ประสานงานกับทีมงานเพื่อลงสำรวจ	เดือนละ 2 ครั้ง (อย่างน้อย)	- ค่าน้ำมันเรือ 2ลำ *300บาท *2 ครั้ง* 12 เดือน =14,000 บาท - ค่าอาหาร 10 คน * 30 * 2 ครั้ง * 12 เดือน=7,200 บาท

แผนงานฟื้นฟู

กิจกรรม	เป้าหมาย	วิธีการดำเนินงาน	ระยะ เวลา / จำนวน	งบประมาณ
1.ปลูกป่า สางป่า	1.เพื่อเพิ่มปริมาณพันธุ์ไม้ และทดแทนป่าที่เสื่อมโทรม 2.เพื่อให้ป่าสมบูรณ์ 3.เพื่อไว้ใช้สอยในยามจำเป็น 4.เพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำทุกชนิด	1.ประชุมวางแผนงาน 2.นัดวันเวลาการดำเนินงาน 3.ประชาสัมพันธ์ให้รู้ทั่วกัน 4.ดำเนินงานตามแผน	1.สางป่าปีละ 2 ครั้ง 2.ปลูกป่าปีละ 3 ครั้ง 3.ดูแลซ่อมแซมเดือนละ1 ครั้ง	- ค่าน้ำมันเรือลำละ 200 บาท/ครั้ง - ค่าอาหารคนละ 60 บาท/ ครั้ง
2.เพาะพันธุ์กล้าไม้	1.เพื่อเพาะพันธุ์กล้าไม้ไว้ปลูกทดแทน	1.ประชุมวางแผนงาน 2.กำหนดพื้นที่ดำเนินงาน 3.ดำเนินงาน(ตั้งเป็นธนาคารกล้าไม้ 4.ดูแลรักษา	ตลอดปี	- ค่าถุงดำ 5,000 บาท - ค่าแกล้งรองแสง 2,000 บาท - ค่ารดและตะปู 200 บาท

3.ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ	1.เพื่อเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำ	1.ประชุมวางแผนงาน 2.ประสานงานขอพันธุ์สัตว์น้ำ 3.ดำเนินงานปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ	1 ครั้ง	- ค่าอาหารว่าง คนละ 200 บาทต่อครั้ง - ค่าประสานงาน 500 บาท
4. ทำปะการังเทียม	1.เพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ	1.ประชุมวางแผนการดำเนินงาน 2.กำหนดพื้นที่การดำเนินงาน 3.ดำเนินงานตามแผน	1 ครั้ง	- ค่าน้ำมันเรือลำละ 300 บาท/ครั้ง - ค่าอาหารคนละ 50 บาท /ครั้ง - ค่าอุปกรณ์อื่นละ 2,000 บาท*10 อัน

ความรู้การจัดการป่าชุมชน

ความหมายป่าชุมชน

ป่าชุมชน คือ ป่าที่ประชาชนเก็บหาผลผลิตจากป่าได้ โดยใช้วิธีที่ไม่ทำลายป่า

ป่าชุมชน คือ ป่าที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน ประชาชนต้องเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าต้องการอะไรจากป่า และต้องการเมื่อไหร่ ป่าชุมชนที่ได้รับการจัดการ จะมีผลผลิตที่สูงกว่าป่าที่ใช้วิธีป้องกันไว้แต่เพียงอย่างเดียว หน้าที่ของเราในการช่วยให้ประชาชนจัดการป่าชุมชน คือ หาคำตอบให้ได้ว่า ประชาชนต้องการอะไร แล้วช่วยให้ประชาชนเลือกวิธีปลูกบำรุงป่า หรือ วนวัฒนวิธี (Silvicultural methods) ที่ถูกต้อง เพื่อให้ประชาชนได้ผลผลิตจากป่าตามต้องการ

ความหมายสำหรับการปฏิบัติ

- ป่าชุมชน หมายถึง

ที่ดิน และ/หรือ ที่ดินป่าไม้ ที่ชุมชนได้ดำเนินการ หรือได้รับอนุญาตตามกฎหมายให้ดำเนินการ ร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่จัดการกิจการงานด้านป่าไม้อย่างต่อเนื่อง ภายใต้กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ และแผนงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจสอดคล้องกับความเชื่อและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้นด้วย การจัดการหรือดำเนินการดังกล่าว ก็เพื่อการอนุรักษ์และให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ที่มาของความหมายป่าชุมชน

1. จาก พ.ร.บ.ป่าไม้ และ พ.ร.บ.ป่าสงวน ฯ
2. จากส่วนส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้
3. จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
4. จากรัฐธรรมนูญ (2540) การมีส่วนร่วม / หน้าที่ของชุมชน
5. จากอำนาจหน้าที่ของกรมป่าไม้

พื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรมป่าชุมชน

1. พื้นที่ป่าไม้ของรัฐ ได้แก่ ป่าสงวนแห่งชาติ และป่าไม้ ตาม พ.ร.บ. ป่าไม้ 2484
2. ที่ดินนอกเขตป่าไม้

หลักงานวัฒนในป่าชุมชน

1. การปลูกบำรุงป่า หรือวนวัฒน(Silviculture)
 - 1.1 มีวิธีการตัดไม้มาใช้ประโยชน์ โดยไม่ทำให้ป่าเสื่อมโทรม วิธีการนี้เรียกว่า วนวัฒนวิธี
 - 1.2 วนวัฒนวิธีนั้นยึดแนวคิด 2 อย่าง
 - ตัดไม้หรือเก็บหาของป่าได้ โดยไม่ทำลายป่า
 - เราสามารถเปลี่ยนโครงสร้าง และองค์ประกอบพรรณไม้ของป่าได้ เพื่อให้ป่านั้นได้ผลผลิตตามต้องการ

เป้าหมายของวนวัฒนวิธีในป่าชุมชน

1. ในการใช้วนวัฒนวิธีนั้น มีข้อคิดอยู่ 3 อย่าง คือตัดเพื่ออะไร เหลืออะไรไว้ จะบำรุงป่าเมื่อไหร่ จัดการป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องตกลงกันให้ได้ว่า จะตัดอะไร และเหลืออะไรไว้บ้าง จะช่วยกันบำรุงอย่างไร

ความรู้การจัดการป่าชุมชนตามคู่มือการฝึกอบรมหลักสูตร ราชภัฏราชภัฏศรีนครินทร์และชายฝั่ง (รชท.) ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รูปแบบการจัดการป่าโดยชุมชนมี 3 รูปแบบ

1. ป่าชุมชนแบบอนุรักษ์ เป็นรูปแบบการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำและอื่นๆ
2. ป่าชุมชนแบบเศรษฐกิจ เป็นรูปแบบการดำเนินการเพื่อหวังผลตอบแทนทางเศรษฐกิจในรูปแบบของผลผลิตจากต้นไม้และของป่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นรายได้ของชุมชน เป็นแหล่งใช้สอยของชุมชน เช่น เก็บหาอาหาร ของป่า สมุนไพร ไม้ฟืน และไม้ใช้สอย ลักษณะของป่าชุมชนแบบเศรษฐกิจ ได้แก่ป่าใช้สอยชุมชนและป่าเศรษฐกิจชุมชน
3. ป่าชุมชนแบบเอนกประสงค์ เป็นรูปแบบการดำเนินงานป่าชุมชนเพื่อหวังผลตอบแทนด้านการอนุรักษ์และด้านเศรษฐกิจควบคู่กันไป มีทั้งป่าธรรมชาติและป่าปลูก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์จากชุมชนทั้งข้อ 1 และข้อ 2 ร่วมกันไป

องค์ประกอบในการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชน

การจัดการที่สะท้อนให้เห็นถึงความมั่นคงและความยั่งยืนของการจัดการของประชาชนมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ

1. การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ป่า ประโยชน์ที่ต้องการจากป่าจะเป็นสิ่งกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการและเป็นจุดรวมของประชาชนในการรวมตัวกันรักษาและจัดการพื้นที่ป่านั้นๆไว้เพื่อใช้สอยร่วมกันหรือเป็นสมบัติส่วนรวมของชุมชน

2. การมีระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมกันเองระหว่างในหมู่บ้าน การจัดการที่ดีจะต้องมีระเบียบที่ชุมชนร่วมกันกำหนดไว้ และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปของทุกคน หากมีการละเมิดจะมีการปรับหรือลงโทษตามกฎหมายที่ตกลงกันได้
3. องค์กรภาคประชาชนเพื่อให้การจัดการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นจะต้องมีองค์กรประชาชนที่เข้มแข็ง และต้องเป็นผู้นำในการจัดการพื้นที่ป่านั้นๆ
4. การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก การจัดการจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่นการสนับสนุนทางด้านวิชาการ การสนับสนุนอุปกรณ์และวัสดุที่จำเป็นเพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการพื้นที่ป่าได้อย่างยั่งยืน

สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

หมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ส่วนที่ 8 แนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

มาตราที่ 85 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (5) ส่งเสริมบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดมลภาวะพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัย แนวทางจัดการป่าชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านท่าขาม อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล ปัจจุบันได้มีการวางแผนฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่ถูกทำลาย และได้มีการจัดกิจกรรมในการฟื้นฟูพื้นที่ โดยการปลูกป่าขึ้นมาทดแทน ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้งป่าบกและป่าชายเลน จากนั้นชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ในชุมชน และจึงเกิดความคิดที่จะปกป้องทรัพยากร จึงได้จัดทำโครงการนี้ขึ้นโดยมีการดำเนินงานโดยมีวัตถุประสงค์ **การดำเนินงาน** คือเพื่อศึกษาข้อมูลทรัพยากร ป่าบก ป่าชายเลนในชุมชนบ้านท่าขาม และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการป่าบก ป่าชายเลนบ้านท่าขาม โดยมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

กิจกรรม จัดเวทีนำเสนอโครงการ

การนำเสนอโครงการมีการประชุมทีม 2 ครั้งเมื่อถึงวันงานเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 55 และ 14 ตุลาคม 55 โดยทีมวิจัยกับพี่เลี้ยงร่วมกันหารือแบ่งบทบาทของทีมวิจัยว่าใครทำหน้าที่อะไรบ้าง

ครั้งที่ 1 วันที่ 7 ตุลาคม 2555 ประชุมกำหนดวันจัดงานประชุมและนำเสนอโครงการ เลือกสถานที่จัดรวมทั้งทบทวนประเด็นที่จะนำเสนอ และแบ่งบทบาทหน้าที่ก่อนนำเสนอ โดยให้นายไพฑูรย์ เทียนยี่ นายสุริยา แก้วโขง และนายวรวิทย์ ควนซ้อง เป็นตัวแทนนำเสนอตัวโครงการ ทีมเตรียมอาหารและสถานที่ นาย สุริยา แก้วโขง และน.ส.วิชุดา หนูเรือง บันทึกงานประชุม นายสมไชย อ่อนเมือง และการประสานงานผู้เข้าร่วม น.ส.วิชุดา หนูเรือง เป็นคนทำเอกสารแล้วแจกจ่ายให้ทีมวิจัยแบ่งกันไปเชิญผู้เข้าร่วม ซึ่งมี ป่าชายเลน หน่วยป้องกันรักษาป่า ที่ สต.๒ ต. นาทอน (อ.ทุ่งหว้า) ป่าไม้เขต/สำนักงานป่าไม้ อ.ทุ่งหว้า สาธารณสุขอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า ประมงอำเภอ ทสจ. (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จ.สตูล มูลนิธิอันดามันส่วนนายอภิวัฒน์ ช่วยแสน เป็นคนบันทึกภาพ

ครั้งที่ 2 วันที่ 14 ตุลาคม 2555 ประชุมทีมเพื่อเตรียมนำเสนอโครงการ ให้นายไพฑูรย์ เทียนยี่ เป็นคนนำเสนอหลักการและเหตุผลของโครงการวิจัย สภาพปัญหาคำถามวิจัย ขอบเขตการศึกษา และวิธีการดำเนินการ นายสุริยา แก้วโขง เสนอเรื่อง แผนกิจกรรมและงบประมาณผลที่คาดว่าจะได้รับ/ระยะเวลา/คณะวิจัย หลังจากนั้นตอนจบประชุมได้กำหนดวันข้อมนำเสนอเป็นวันที่ 21 ตุลาคม 55 เวลา 13.00น. ที่องค์กรชุมชนฯ

วันที่ 23 ตุลาคม 2555 วันนำเสนอโครงการ โดยใช้สถานที่องค์กรชุมชนฯ มีผู้เข้าร่วมประมาณ 40 คน และมีหน่วยงานมาเข้าร่วมหลายหน่วยงาน ได้แก่ กำนัน ต.ทุ่งหว้า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า คณะปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ศูนย์สื่อสังคมภาคใต้ หน่วยรักษาป่าที่ 2 ต.ทุ่งหว้า ประ

ธารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า อสม.ในหมู่บ้าน ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล มูลนิธิ
อันดามันและมีนักศึกษาร่วมสังเกตการณ์

เริ่มประชุมเวลา 14.00 น.เริ่มเปิดเวทีโดยเชิญตัวแทน นาย สมพงษ์ หลีเคราะห์ ผู้ประสานงาน
ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล นำเสนองานของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล
เรื่องที่มาจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) และแนวทางการทำงานของศูนย์ประสานงาน
วิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล ทั้งแจ้งว่า บ้านท่าขามเป็นหนึ่งในโครงการวิจัยที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย(สกว.)ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้การสนับสนุน ต่อมานาย ไพฑูรย์ เทียนยี่ เสนอรายละเอียด
โครงการต่อที่ประชุม มีสภาพปัญหาป่าในหมู่บ้านว่าเป็นอย่างไร การเกิดกลุ่มองค์กรชุมชนของบ้านท่า
ขาม และประวัติความเป็นมาของบ้านท่าขามว่าเป็นมาอย่างไร แล้วแจ้งรายละเอียดของโครงการว่า
เป็นมาอย่างไร ประกอบด้วย ความเป็นมาโครงการ ชื่อโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ คำถามวิจัย
กลุ่มเป้าหมาย และแผนการดำเนินงานว่าจะทำอย่างไรที่จะให้ชุมชนตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติที่
ชุมชนมีอยู่แล้ว ผลที่คาดว่าจะได้รับ และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในการมีส่วนร่วมของชุมชน
ร่วมกับภาครัฐฯ ว่าทรัพยากรในชุมชนมีอะไรบ้าง จะดูแลรักษาอย่างไร

ได้นำเสนอข้อมูลสภาพปัญหาด้านป่าภูเขาปัจจุบันที่ได้มีการถูกบุกรุก จากบุคคลภายนอก
หมู่บ้าน ลักลอบเก็บของป่า พันธุ์ไม้ ลำสัตว์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านในชุมชน
เนื่องจากพื้นที่ป่าไม่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ตามกฎหมาย ชุมชน
ขาดการดูแลและเฝ้าระวังทรัพยากร

ด้านป่าชายเลนมีการปิดอ่าว วางยาเบื่อสัตว์น้ำ ขุดเพรียงทะเลบุกรุกป่าชายเลนลักลอบ ตัด ไม้
ขาย ทำบ่อกัก ใช้เครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมาย เช่น เรือรูงักใช้อุปกรณ์ไม่เหมาะสมกับการจับสัตว์น้ำ
ใช้วนตาถี่ขาดการจัดการป่าชายเลน พันธุ์สัตว์น้ำลดลง ไม่มีที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และไม่มีแหล่งอนุบาล
สัตว์น้ำ คนในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของธรรมชาติ จึงยังไม่มีกระบวนการดูแลรักษา ไม่มีความรู้
เรื่องสัตว์น้ำ ลำครองตื่นเงิน ในการจัดการของชุมชนที่ผ่านมาชุมชนได้มีการปกป้องสิทธิชุมชนกรณี
ที่ดิน 15 ไร่ที่ถูกนายทุนบุกรุกทำลายซึ่งที่ดินดังกล่าวเป็นที่ราชพัสดุ จนถูกนายทุนฟ้องร้องเรียก
ค่าเสียหายเป็นเงิน 1,400,000 กว่าบาท ทำให้ชาวบ้าน 6-8 คนต้องต่อสู้กันบนศาล โดยที่ภาครัฐฯ
และคนในชุมชนไม่เคยเหลียวแลเลย

นายสุริยา แก้วโขง ได้เสนอแผนกิจกรรมงบประมาณ และผลที่คาดว่าจะได้รับและบทบาททีม
วิจัย หลังจากนาย สุริยา พูดจบไปแล้วนั้นก็ให้มีหน่วยงานที่ได้เข้าร่วมประชุม ได้ให้คำแนะนำแล้วเห็น
พ้องต้องกันว่า สิ่งที่ชุมชนทำมันเป็นเรื่องที่ดี มีหน่วยงานที่เข้าร่วม เช่นนายณรงฤทธิ์ ทุ่งปรือ นายก
อบต. ตำบลทุ่งหว้า นายลบ เส่งวัน หัวหน้าป่าไม้ตำบลทุ่งหว้า นาย อนุนรินทร์ เอี้ยวชีโป กำนันตำบลทุ่ง
หว้า นายบุญ แซ่จุ่น เครือข่ายเทือกเขาบรรทัด

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เมื่อถึงวันจัดกิจกรรมเวทีนำเสนอโครงการได้เริ่มเวทีล่าช้าไปเนื่องจาก
ผู้เข้าร่วมมากันช้า รวมทั้งยังมีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านป่าชายเลนโดยตรงไม่ได้มาเข้าร่วม ซึ่งโครงการ

นี้จะเกี่ยวข้องโดยตรง และเอกสารประกอบไม่พร้อม จึงจำเป็นต้องไปถ่ายเอกสารแจกเฉพาะคณะวิจัยที่นำเสนอ ซึ่งไม่ได้แจกให้กับชาวบ้าน

ผลที่ได้รับ คนในชุมชนและหน่วยงานได้รับรู้ว่าจะมีโครงการวิจัย ศึกษาข้อมูลทรัพยากร เพื่อเป็นแนวทางการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าขาม นี้ในหมู่บ้าน และได้รับข้อเสนอแนะจากหน่วยงานและชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุม จากเวทีนำเสนอทำให้คณะวิจัยได้เรียนรู้เรื่องปัญหาในการทำงานของโครงการวิจัย และได้พัฒนาทักษะด้านการพูดนำเสนอ การเก็บรายละเอียดข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วม และการเตรียมความพร้อมของทีม

ศึกษาข้อมูลชุมชนและฐานทรัพยากร

- **สัมภาษณ์ข้อมูลชุมชน วัฒนธรรม ความเชื่อ**

ได้สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องตามกลุ่มเป้าหมายจำนวน 2 คน ได้แก่ นายอำมหาด ยังปากน้ำ และนายก เจริญพรนิพัทธ์ ก่อนการไปสัมภาษณ์ทีมวิจัยไม่ได้ประชุมวางแผนรายละเอียดได้ใช้วิธีการพูดคุยในทีมว่าจะเก็บข้อมูลที่ยังขาดจากข้อมูลที่ได้จากการประชุมย่อยจึงนัดหมายไปพูดคุยกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลที่นายก เจริญพรนิพัทธ์ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเครือญาติโดยสังเขป วัฒนธรรมประเพณี ข้อมูลของผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และการปกครอง ในฐานะนายก เจริญพรนิพัทธ์ เป็นอดีตกำนันตำบลทุ่งหว้า จากนั้นก็ได้คุยกันถึงเรื่องของศาลเจ้าท่าขาม ได้รับข้อมูลด้านสถานที่สำคัญในชุมชน เช่น ศาลเจ้าจันทน์ใต้ ศาลาอเนกประสงค์หมู่บ้านที่สร้าง เมื่อ พ.ศ. 2523 โรงเรียนทุ่งหว้า 2 โรงเรียนบ้านท่าขาม อ่างเก็บน้ำคลองเจ และความเป็นมาองค์กรชุมชนรักบ้านท่าขาม ก็ได้ไปสัมภาษณ์นายอำมหาด ยังปากน้ำ ได้ถามเรื่องเชื้อสายอิสลามว่ามาจากไหน มีเชื้อสายใดบ้าง และสุดท้ายได้มีการลงพื้นที่สัมภาษณ์เรื่องภูมิปัญญาต่างๆในชุมชนด้วย

- **การค้นคว้าเอกสารพรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ และพรบ. ป่าไม้**

ทีมวิจัยได้มีมติมอบหมายให้นายวรวิช ควนซ้อง นายวรภาส ควนซ้อง เป็นบุคคลหลักในการค้นคว้าเอกสารเนื่องจากเป็นบุคลากรที่มีความรู้พื้นฐานและเรียนจบปริญญาตรี สามารถช่วยค้นคว้าในทางเอกสารได้ การค้นคว้าของนาย วรวิช ควนซ้อง และนาย วรภาส ควนซ้องได้เอกสารคือ พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 พรบ. ป่าไม้ 2484 และต่อมามีนักศึกษาฝึกงานจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะ นิคมิตศาสตร์ มาฝึกงานกับกลุ่มองค์กรชุมชนรักบ้านท่าขาม คณะวิจัยจึงได้ขอความร่วมมือให้นักศึกษารวบรวมข้อมูลให้เพิ่มเติม ยังขาดเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือการออกประกาศกำหนดป่าสงวนแห่งชาติในท้องที่บ้านท่าขาม ทั้งป่าบกและป่าเลน ซึ่งต้องไปขอจากหน่วยป้องกันสัตว์ป่าที่ 2 อ.ทุ่งหว้า ระเบียบการจัดตั้งป่าชุมชน ของกรมป่าไม้

ก่อนการนัดชาวบ้านมาประชุมกลุ่มย่อยระดมข้อมูล ได้มีการประชุมทีมวิจัย ได้แบ่งหน้าที่กันในทีมวิจัยว่าใครทำอะไรบ้าง เช่น นายสุริยา แก้วโขง รับผิดชอบเรื่องอาหารว่าง นายอภิวัฒน์ ช่วยเสนอ

รับผิดชอบเรื่องบันทึกภาพนายสมชาย อ่อนเมือง หน้าที่บ้านทีก น.ส.วิชุดา หนูเรื่องลงทะเบียน-การเงิน นายไพฑูรย์ เทียนยี่ รับผิดชอบตั้งคำถามหลัก และให้ทีมวิจัยคนอื่นๆถามเสริม

- **ประชุมกลุ่มย่อย**

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล ได้มีการนัดหมายประชุมกลุ่มย่อยจำนวน 6 ครั้ง 1 สิงหาคม 2554 ประชุมทีม 8 สิงหาคม 2554 เตรียมคำถาม 19 สิงหาคม 2554 จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานชุมชน 4 กันยายน 2554 ประชุมทีมสรุปข้อมูลชุมชน และ ทรัพยากร 7 ตุลาคม 2554 ประชุมทีม และ 14 ตุลาคม 2554 ประชุมทีมเตรียมนำเสนอ พร้อมกับระดมข้อมูลบุคคลในหมู่บ้าน

จากการประชุมกลุ่มย่อยทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานชุมชน ได้รู้ความเป็นมาของชุมชนตั้งแต่การก่อตั้งชุมชน ข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านท่าขาม บรรพบุรุษชุมชนบ้านท่าขามมาจากประเทศจีน

ปัญหาและอุปสรรค ทีมวิจัยจำนวน 3 คน มีงานอาชีพประจำที่ต้องรับผิดชอบ มีเวลาน้อยลง จึงส่งผลให้คณะวิจัยอาจจะต้องค้นหาสมาชิกเพิ่ม และยังขาดข้อมูลรายละเอียดของทรัพยากร เนื่องจากก่อนที่จะมีการลงพื้นที่ไปสัมภาษณ์ไม่ได้วางแผนรายละเอียดว่า จะสัมภาษณ์เรื่องอะไรทำให้ไม่ได้ข้อมูลด้านทรัพยากร และเวลาจะไปสัมภาษณ์ต้องไปหลายครั้งเพราะเจ้าตัวไม่อยู่ไม่ว่า

ผลที่คาดว่าจะได้รับ ทีมวิจัยได้เรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาของคนในชุมชน ว่ามีความเป็นมาอย่างไรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และได้ศึกษาค้นคว้า เรียนรู้เรื่องทรัพยากรของชุมชนเอง ว่ามีอะไรบ้าง ควรจะบริหารจัดการอย่างไรในอนาคต

กิจกรรม ศึกษาดูงานการจัดการป่าชุมชน

วันที่ 28 เมษายน 2556 จำนวนผู้เข้าร่วม 38 คน กระบวนการในการไปศึกษาดูงานและสรุปผลการดูงาน ต่อไปนี้

1. ออกแบบฟอร์มสอบถามเพื่อเป็นการบ้านให้กับผู้เข้าร่วมศึกษาดูงานทุกคน ไว้เป็นแนวในการตั้งคำถามและไว้จดบันทึกช่วยจำ
2. ใช้บัตรคำเพื่อเขียนสิ่งที่ผู้เข้าร่วมได้จากการดูงาน สิ่งที่ประทับใจ สิ่งที่คิดว่าจะกลับไปทำที่บ้าน เป็นต้น
3. ใช้การให้ตัวแทนผู้เข้าร่วมออกไปนำเสนอความคิดของตนเอง

ขั้นตอนกระบวนการ แจกแบบฟอร์มสอบถามเพื่อผู้เข้าร่วมศึกษาดูงานจะได้จดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการรับฟังข้อมูลต่างๆจากวิทยากร เป็นการจดบันทึกช่วยจำ หลังจากฟังคำบรรยายแนะนำเรื่องต่างๆแล้วก็มีการไปลงพื้นที่ศึกษาดูแหล่งทรัพยากรป่าชุมชนของพื้นที่บ้านน้ำราบว่ามีสภาพความสมบูรณ์มากน้อยอย่างไร หลังจากกลับจากการลงพื้นที่จริง มีการเขียนบัตรคำจากการดูงานในสิ่งที่คิดว่าเราประทับใจและสิ่งที่คิดว่าอยากจะกลับไปทำในชุมชนของตนเอง สุดท้ายให้ตัวแทนออกมานำเสนอความคิดเห็นของตนเอง มีประเด็นอะไรบ้างที่สำคัญๆ ที่ได้สรุปกันช่วงท้าย การจัดทำป่าชุมชนจะเกิดขึ้น

ได้ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งของคนในชุมชนเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม และต้องทำกันอย่างจริงจัง มีกฎระเบียบต่างๆเพื่อทุกคนในกลุ่มจะได้ปฏิบัติร่วมกันได้

กิจกรรมสำรวจป่าบก และป่าชายเลน

กิจกรรมลงพื้นที่สำรวจทรัพยากรบ้านท่าขามเพื่อให้รู้ที่ตั้ง สภาพจำนวน ปริมาณ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรแต่ละชนิด และเพื่อให้รู้ความสำคัญของแหล่งทรัพยากร ซึ่งป่าบ้านท่าขามได้แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

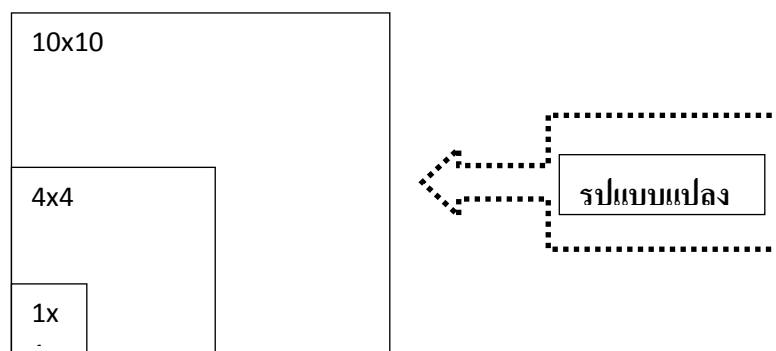
1. ป่าชายเลน สามารถแบ่งพื้นที่ป่าชายเลนบ้านท่าขามออกเป็นแปลงตามลักษณะภูมิประเทศ ดังนี้ แปลงริมคลองท่าขาม แปลงรูป กอ.ไก่ แปลงรูปหัวใจ แปลงคลองไทรย แปลงท้ายอ่างเก็บน้ำ (คลองเจ) และแปลงถ้ำวังช้าง

2. ป่าบก ป่าไม้ป่าบกในเขตหมู่บ้านท่าขามติดในอยู่เขตป่าไม้ตามกฎหมายป่าไม้ พ.ศ.2484 และป่าสงวนแห่งชาติป่า ทั้งนี้จากการประชุมสัมมนาในกลุ่มย่อยและการสำรวจพื้นที่จริงพบว่า สามารถแบ่งพื้นที่ ป่าไม้บกในหมู่บ้านท่าขามได้ ดังนี้ ป่าไม้เขียว ป่าช่องไทร-ป่าหวายพน ป่าถ้ำสีวัง-ป่าโตะหญ้า ไร่ ป่าตึงกะเด็ม ป่าวังโตะไซ่ ป่าเขาคลองเจ และป่าหวดโตะลิ๊ะ

งานศึกษาวิจัยนี้ได้ ลงสำรวจโดยใช้วิธีสุ่มเลือกแปลง เพื่อเป็นแปลงตัวอย่างสภาพพื้นที่โดยรวม ทั้งนี้เลือกจากพื้นที่ที่มีการทำลายและพื้นที่ที่ยังมีสภาพป่าสมบูรณ์ที่สุด โดยใช้การประเมินโดยทีมวิจัยเองร่วมกับชาวบ้านในหมู่บ้าน

ก่อนการลงพื้นที่สำรวจทีมวิจัยได้มีการประชุมวางแผนถึงการสำรวจ โดยมีการกำหนดแปลงป่าในการลงพื้นที่ ที่จะลงแปลงไหนบ้าง โดยการลงสำรวจทีมวิจัยได้ไปขอแบบสำรวจกับทาง สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 37 เพื่อขอแบบสำรวจ หลังจากที่ได้แบบสำรวจ ทีมวิจัยก็ได้มาร่วมกันทำความเข้าใจแบบสำรวจที่เจ้าหน้าที่ให้มา จากนั้นก็กำหนดวันการลงพื้นที่ เตรียมอุปกรณ์ และแบ่งบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในการสำรวจ

เครื่องมือในการสำรวจ ได้แก่ สายวัด เชือก สีสำหรับพ่น กล้องถ่ายรูป และแบบสำรวจ ซึ่งแบบสำรวจมีรายละเอียดดังนี้

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้พื้นล่าง)
(ไม้พื้นล่าง คือ ลูกไม้ ไม้ล้มลุก ไม้เถา ไม้เลื้อย ไม้หัว ฯลฯ)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 1X1 เมตร แปลงที่.....

ชื่อผู้สำรวจ.....วันที่สำรวจ.....

ชื่อป่า-ที่ตั้ง.....

เนื้อที่รวม.....ไร่ ชนิดป่า.....ชื่อบริเวณที่สำรวจ.....

สภาพอากาศ.....พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล.....

ลักษณะของพื้นที่.....

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	จำนวนต้น/กอ	หมายเหตุ

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้หนุ่ม)

(ไม้หนุ่ม คือ ต้นไม้ที่มีเส้นรอบวงระดับอกน้อยกว่า 15 เซนติเมตร)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 4X4 เมตร แปลงที่.....

ชื่อผู้สำรวจ.....วันที่สำรวจ.....

ชื่อป่า-ที่ตั้ง.....

เนื้อที่รวม.....ไร่ ชนิดป่า.....ชื่อบริเวณที่สำรวจ.....

สภาพอากาศ.....พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล.....

ลักษณะของพื้นที่.....

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	จำนวนต้น/กอ	หมายเหตุ

วิธีการ

1. การวางแผนผังตัวอย่างขนาด 40x40 เมตร โดยแบ่งแปลงย่อยขนาด 10x10 เมตรจะได้จำนวนแปลงย่อยทั้งหมด 16 แปลง ทำการสำรวจไม้ใหญ่ **ไม้ใหญ่** หมายถึง ต้นไม้ที่มีความสูงมากกว่า 1.30 เมตร และมีเส้นรอบวงระดับอก มากกว่า 15 เซนติเมตร
2. การวางแผนผังตัวอย่างขนาด 4x4 เมตร ทำการสำรวจไม้หนุม **ไม้หนุม** หมายถึง ต้นไม้ที่มีความสูงตั้งแต่ 1.30 เมตรขึ้นไป และมีเส้นรอบวงน้อยกว่า 15 เซนติเมตร
3. การวางแผนผังตัวอย่างขนาด 1x1 เมตร ทำการสำรวจไม้พื้นล่าง **ไม้พื้นล่าง** หมายถึง ลูกไม้ ไม้ล้มลุก ไม้เถา ไม้เลื้อย

เทคนิคการวัดไม้ยืนต้น

วิธีการวัดขนาดความโตด้านเส้นรอบวง หรือวัดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางที่ระดับ ความสูงเพียงอก ปกติวัดที่ระดับความสูง 1.30 เมตร จากพื้นดิน วิธีการวัดต้นไม้ในแต่ละ ลักษณะแตกต่างกัน

1. ต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ในที่ราบ ให้วัดเส้นผ่านศูนย์กลางที่ระดับความสูงจากพื้น 1.30 เมตร
2. ต้นไม้ขึ้นอยู่บนที่ลาดเท ให้วัดที่เส้นผ่านศูนย์กลางที่ระดับความสูง 1.30 เมตรทางด้านบนของพื้นที่ลาดเท
3. ต้นไม้เอียงหรือเอน ให้วัดเส้นผ่านศูนย์กลางที่ระดับความสูง 1.30 เมตร ไปตามมุมเอียงของต้นไม้
4. ต้นไม้ที่มีปม ที่ระดับความสูง 1.30 เมตร จากพื้นดิน ให้วัดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางเหนือจุดที่มีปมและพูนขึ้นไป 5 เซนติเมตร
5. ต้นไม้ที่มีการเจริญเติบโตแตกเป็นสองกิ่ง โดยแตกกิ่งที่ระดับความสูงกว่า 1.30 เมตร ให้วัดเส้นผ่านศูนย์กลางที่ระดับความสูง 1.30 เมตร ตามปกติ
6. ต้นไม้ที่มีการเจริญเติบโตแตกเป็นสองกิ่ง โดยแตกกิ่งที่ระดับต่ำกว่า 1.30 เมตร ให้วัดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางที่ระดับความสูง 1.30 เมตร เหนือจุดที่แตกกิ่งไปอีก 1 เมตร
7. ถ้าต้นไม้มีโคนโตหรือรากพอน ที่สูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตร ให้วัดเส้นผ่านศูนย์กลางเหนือจุดรากพอนขึ้นไปอีก 50 เซนติเมตร

การสำรวจ ก่อนลงก็มีการประชุมทำความเข้าใจ และเตรียมความกันอีกครั้ง เริ่มต้นที่ป่าบกก่อน เพราะเป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุกจนทำให้เกิดความเสียหายอย่างมาก และต่อด้วยสำรวจป่าชายเลนเข้าใจแบบสำรวจ จากนั้นก็เดินทางลงพื้นที่สำรวจ ในส่วนของป่าบกต้องเดินเท้าเข้าไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าภูเขาหิน โดยใช้เวลาเดินเท้าประมาณ 1 ชั่วโมงก็ถึงแปลงที่จะทำการสำรวจ ในส่วนของป่าชายเลน บางแปลงการเดินทางต้องอาศัยเรือล่องไปตามลำคลอง แต่บางแปลงก็สามารถเดินเท้าเข้าไปได้

เมื่อถึงโซนป่าที่จะทำการสำรวจ ทีมวิจัยก็ได้สุ่มเลือกแปลง แล้วใช้เชือกที่วัดความยาวมาแล้ว 40x40 ม. ตรึงรอบแปลง จากนั้นก็ทำการสำรวจตามแบบสำรวจภายในแปลงที่สุ่มเลือกมา ซึ่งแต่ละคน

มีหน้าที่ต่างกัน สองคนเป็นคนวัด หนึ่งคนจดบันทึก หนึ่งคนพ่นสี หนึ่งคนถ่ายภาพ และอื่นๆตามความจำเป็น

หลังจากการสำรวจ ทีมวิจัยก็ได้มีการสรุปถึงความอุดมสมบูรณ์ ของป่าแต่ละแปลงที่สำรวจ โดยใช้ข้อมูลจากแบบสำรวจ เนื่องจากความหลากหลายของทรัพยากรแต่ละแปลงไม่เท่ากัน โดยการสรุปได้แบ่งเป็นกลุ่มรำผิตชอบของแต่ละแปลง ว่ามีลักษณะอย่างไร ทรัพยากรอะไรบ้าง สมบูรณ์มากน้อยแค่ไหน แล้วถ้าจะพัฒนาหรืออนุรักษ์พื้นที่แปลงนั้นจะทำอะไรได้บ้าง

ปัญหาอุปสรรค เนื่องจากการลงพื้นที่สำรวจบางแปลง เป็นพื้นที่ที่เดินเข้ายากมาก โดยเฉพาะโซนป่าบก เป็นภูเขาสูงชัน จนทำให้ทีมวิจัยเหนื่อยล้า และในส่วนของแบบสำรวจ ค่อยข้างเข้าใจยาก ต้องทำความเข้าใจกันพักใหญ่

กิจกรรม การวิเคราะห์ข้อมูล และหาแนวทางการจัดป่า

เตรียมงานกันล่วงหน้า 1 วันก่อนทำงานก่อนทุกครั้ง ไม่เช่นนั้นแล้วจะไม่ทันการณ์ ครั้งนี้ได้ประชาสัมพันธ์ มีหนังสือเชิญผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และคนในชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่ 14.00 น. ได้เวลาบ่ายโมงนายสุริยา แก้วโขง ก็กล่าวต้อนรับ อ้างถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ทุกคนก็ฟังกันอย่างตั้งใจ

สักครู่ก็มีทีมงานวิจัยก็ได้เริ่มนำเสนอพูดต่อถึงประวัติชุมชนบ้านท่าขามตามที่ได้จากการไปเก็บข้อมูล รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ชุมชนแห่งนี้ปฏิบัติและร่วมงานกันมาอย่างยาวนาน มีผู้สนใจในเรื่องประเพณีบางอย่างมาก เพราะปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ต่อมานายไพฑูรย์ เทียนยี่ ได้พูดที่มาที่ไปของป่าชายเลน และป่าบกตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ที่มีความแตกต่างรวมทั้งบอกกล่าวถึงสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ทุกคนได้ทราบ และได้เข้าใจว่าทำไมเราคิดมาดูแลรักษาและฟื้นฟูป่าชายเลนของชุมชนบ้านเขาจันเรา

คราวนี้ก็เป็นเวลาของนายวิโชคศักดิ์ ธรรงค์ ได้ให้ความรู้ที่ว่าด้วยกฎหมายป่าไม้ป่าชุมชน รวมถึงป่าชายเลน และป่าบกกว่าเรามีแนวทางดำเนินงานต่อในอนาคตต่อทรัพยากรนี้กันอย่างไร ซึ่งแนวทางนั้นได้ร่างโดยทีมวิจัยไว้บางส่วนเพื่อไม่ให้ขัดต่อกฎหมาย

ในการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลคราวนี้ ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นต่อข้อมูลแนวทางและเพิ่มเติมข้อมูลบางส่วนที่ยังไม่ครบถ้วน ส่วนที่ทีมวิจัยเราเองก็อดไม่ได้ ได้พูดขอบคุณทุกคน ที่ให้ความสนใจเรื่องชุมชน ถึงแม้ทรัพยากรธรรมชาติจะสูญหายไปสักเท่าไรก็

การทำงานทุกอย่างต้องมีวันสิ้นสุด จะด้วยเหตุผลอะไรก็แล้วแต่ต้องมีข้อสรุปถึงการกระทำที่ผ่านมว่าจะได้ผลประการใด ไม่ว่าจะเป็นด้านดีหรือด้านไม่ดีก็ตาม แม้บางครั้งต้องมีความขัดแย้งกันก็ถือเป็นเรื่องที่ดี จะได้ไปค้นคว้าข้อมูลเพื่อเพิ่มน้ำหนักให้กับความถูกต้อง ลบล้างข้อมูลที่เป็นเท็จ แต่ครั้งนี้ต้องผ่านมติเห็นชอบ หรือการทำประชาคมในชุมชน เมื่อทุกคนได้เห็นชอบ ก็นำไปเป็นข้อสรุป นำมาซึ่งการวิเคราะห์ ว่าสิ่งที่ดำเนินการมานั้นถูกต้องแล้ว อะไรขาดเกินอย่างไรก็ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับพื้นที่ของชุมชน อย่างชุมชนเขาจันแห่งนี้ ส่วนที่เกิดจากความต้องการเห็นจะไม่มี จะมีแต่

ส่วนที่ขาดหายไปทั้งสิ้น จะเป็นพืชพันธุ์ หรือสัตว์น้ำล้วนแต่ขาดหายไปมากมาย เห็นทีที่จะต้องฟื้นฟูกัน
ด้านสิ่งแวดล้อม กันอย่างจริงจังก่อนที่จะสายเกินไป

กิจกรรม เรียนรู้เรื่องป่าชุมชน

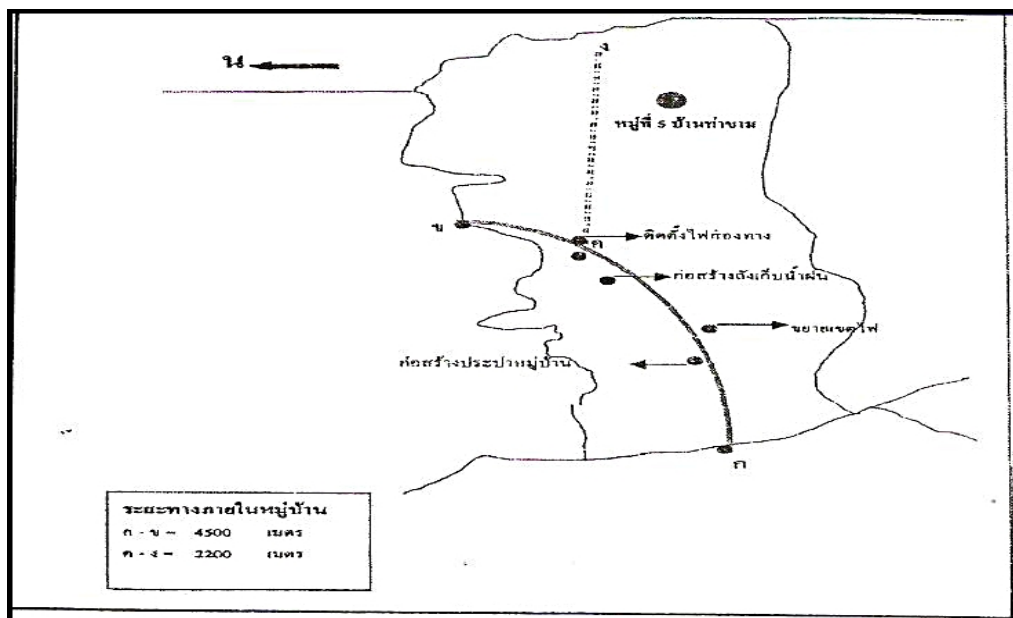
จากการศึกษาวิจัยที่มวิจัยได้มีการจัดกิจกรรมเรียนรู้เรื่องป่าให้กับเยาวชน โดยการจัดค่าย
เยาวชนรักษ์ป่าบ้านท่าขาม โดยให้เยาวชนได้เรียนรู้ทั้งในเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณี ป่าบก และป่า
ชายเลน ว่าเป็นอย่างไร และมีประโยชน์ต่อคนในชุมชนแบบไหน โดยเยาวชนได้สัมผัส โดยการลงพื้นที่
จริง และในค่ายยังมีการจัดกิจกรรมนำเสนอแนวทางให้กับคนในชุมชนนอกเหนือจากเยาวชนด้วยการ
นำเสนอของทีมวิจัย ว่ามีข้อมูลอะไรอยู่บ้าง และได้มีการออกแบบแนวทางการจัดการไว้อย่างไร เพื่อ
เป็นการแลกเปลี่ยนจากผู้เข้าร่วม และได้เชิญเจ้าหน้าที่จากป่าไม้มาให้ความรู้เรื่องป่าบกและป่าชายเลนใน
อำเภอทุ่งหว้า ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก มาให้ความรู้ เกี่ยวกับการจัดการ
ท่องเที่ยวเพิ่มเติมอีก

1.2 สภาพภูมิศาสตร์

ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำสายหลัก คือคลองท่าขามเป็นคลองน้ำเค็ม ที่ใช้น้ำ สำหรับเลี้ยงกุ้งกุลาดำ และกุ้งขาว และมีคลองเจ และอ่างเก็บน้ำคลองเจ ลักษณะภูมิอากาศ มี 2 ฤดู คือ ฤดูฝน ช่วงกลางเดือนพฤษภาคม-กลางเดือนตุลาคม และฤดูร้อนเดือนกุมภาพันธ์-กลางเดือนพฤษภาคม

1.3 ที่ตั้ง พื้นที่/อาณาเขต

บ้านท่าขามตั้งอยู่ในเขตองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลทุ่งหว้า ห่างจากอำเภอทุ่งหว้า ไปทางทิศตะวันออก 3 กิโลเมตร

แสดงระยะทางในหมู่บ้าน

หมู่บ้านท่าขามมีพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 16,011 ไร่ หรือ จำนวน 10 ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขต ติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดทะเลอันดามัน
ทิศใต้	ติดถนนตรัง -สตูล
ทิศตะวันออก	ติดภูเขาหญ้าไร่
ทิศตะวันตก	ติดป่าชายเลน

1.4 โครงสร้างพื้นฐานของชุมชนบ้านท่าขาม

ข้อมูลด้านการคมนาคม

ลำดับที่	ประเภทเส้นทางการคมนาคม	จำนวน(สาย)	ระยะทาง(รวม)
1.	ถนนคอนกรีต	2	3110 เมตร
2.	ถนนลาดยาง	1	4.5 กิโลเมตร
3.	ถนนหินคลุก	-	-

4.	ถนนลูกรัง	-	3 กิโลเมตร
5.	ถนนดิน	-	-
6.	สะพานไม้	-	-
7.	สะพาน คสล.	1	-

ถนนที่ใช้เดินทางไปยังอำเภอมีย 1 เส้นทาง เป็นถนนลาดยางระยะทาง 4.5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 10 นาที ใช้รถพาหนะส่วนตัวเป็นพาหนะทางน้ำสามารถเดินทางโดยทางเรือเชื่อมระหว่างหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัดได้

ข้อมูลแหล่งน้ำในหมู่บ้าน

ลำดับที่	ประเภท	จำนวน	ใช้งานได้
1.	บ่อน้ำตื้นสาธารณะ	2	2
2.	บ่อน้ำตื้นส่วนตัว	1	1
3.	บ่อบาดาล	1	1
4.	ประปาบาดาล	-	-
5.	ถังเก็บน้ำฝน ฝ.99	-	-
6.	ประปาหมู่บ้าน	2	2
7.	ประปาภูเขา	1	-
8.	ลำคลอง	1	1
9.	ลำห้วย	1	1
10.	อ่างเก็บน้ำ	1	1
11.	แหล่งน้ำอื่นๆ	-	-

1.5 ข้อมูลด้านประชากร

จำนวนครัวเรือน 104 ครัว และ จำนวนประชากร 446 คน เป็น ชาย 228 คน หญิง 218 คน

ลำดับที่	ช่วงอายุ	จำนวน	แยกเป็น	
			ชาย(คน)	หญิง(คน)
1.	น้อยกว่า1ปีเต็ม	6	5	1
2.	1 ปีเต็ม-2 ปี	10	6	4
3.	3 ปีเต็ม-5 ปี	19	14	5
4.	6 ปีเต็ม-11 ปี	40	16	24
5.	12ปีเต็ม-14 ปี	19	9	10
6.	15 ปีเต็ม-17 ปี	18	9	9
7.	18 ปีเต็ม-25 ปี	41	20	21

8.	26 ปีเต็ม-49 ปี	146	74	72
9.	50 ปีเต็ม-60 ปี	29	23	16
10.	มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	37	18	19

ข้อมูลเครือญาติ

เชื้อสายอิสลาม ชุมชนบ้านท่าขามทั้งหมดมี เชื้อสายเดียวกัน มี 8 ครัวเรือน ได้แก่

- (1) นาย เต็น เหมทอง มาจากถ้ำไผ่ตง
- (2) โต๊ะเรืองเป็นพ่อของนาย เพิ่ม นาคประเสริฐ มาจากถ้ำไผ่ตง
- (3) โต๊ะเขียว เป็นพ่อของ นาย สีเมฆ เกื้อสา มาจาก อ.ปะเหลียน จ. ตรัง
- (4) นาย ใบหย่า พลพิง มาจากบ้านทุ่งไหม้ เขาขาว อำเภอละกู จ. สตูล

เชื้อสายจีนมี 10 ครัวเรือน ได้แก่

- (1) นายไต้ซุ่น ฉลาด
- (2) นายเขว้ง แซ่ลิ้ม
- (3) นายฉุน เอี้ยวซิโป
- (4) นายเหงาล้าย แซ่เห้ง
- (5) นายอ๊ว แซ่เอี้ยว (เกิดที่บ้านท่าขาม)
- (6) นายบุญแผ้ว แซ่เอี้ยว (เกิดที่บ้านท่าขาม)
- (7) นายแช่ แซ่ฉั่ว (มาจากเมืองจีน)
- (8) นายหมี่ พลประสิทธิ์ (ไทยพุทธ)
- (9) นายกาฉั่ว (ไม่ทราบนามสกุล)
- (10) นายแม้ง ชูเม่ง (เกิดที่บ้านท่าขาม)

1.6 ข้อมูลด้านการศึกษา

1. มีผู้จบการศึกษา เฉพาะการศึกษาภาคบังคับ ทุกระบบทั้งระบบ ดังนี้

- ชั้นประถมศึกษาปีที่4,ปีที่6,และปีที่7)(ป.4,ป.6,ป.7 รวม 129 คน
- ผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า(ปวช.) จำนวน 10 คน
- ผู้จบอนุปริญญา ปวส. ปวท. จำนวน 8 คน
- ผู้ที่จบปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวน 7 คน

2.ข้อมูลคนในชุมชนที่กำลังศึกษา อยู่ในระบบโรงเรียนในระดับต่างๆ

- ก่อนประถมศึกษา จำนวน 8 คน
- ป.1-ม.3(การศึกษาภาคบังคับ) จำนวน 36 คน
- มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า จำนวน 11 คน
- อนุปริญญา หรือเทียบเท่า(เช่นปวส.) จำนวน 20 คน

- ปริญาตรี หรือสูงกว่า

จำนวน 15 คน

1.7 ข้อมูลด้านการประกอบอาชีพ

อาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนบ้านท่าขามนั้นก็จะเป็นการประกอบอาชีพ ทำสวน ยางพาราส่วนอาชีพเสริมนั้น ก็จะเป็นการทำประมง การค้าขาย และการรับจ้างเลี้ยงกุ้ง กุ้งกุลาดำ และกุ้งขาว

1.8 สถาบันทางสังคมในชุมชน

ครอบครัว ลักษณะและขนาดของครอบครัวในชุมชนบ้านท่าขามนั้นก็จะเป็ครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ ชาวบ้านก็จะอยู่อาศัยกันแบบเครือญาติ ซึ่งความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวนั้นก็จะอยู่กันแบบญาติพี่น้องกันทั้งหมด

การศึกษาและการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน การศึกษาและการเรียนรู้ของคนในชุมชนท่าขามนั้น สมาชิกในชุมชนจะต้องอาศัยแหล่งเรียนรู้จากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สถานการศึกษา/แหล่งให้ความรู้ในชุมชน

1. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จำนวน 1 แห่ง
2. สนามกีฬา ลานกีฬา และสถานที่ออกกำลังกาย จำนวน 1 แห่ง

สถานการศึกษา/แหล่งให้ความรู้นอกชุมชน

1. โรงเรียนทุ่งหว้าวิทย
2. โรงเรียนอนุบาลทุ่งหว้า
3. โรงเรียนอนุบาลอมรรัตน์
4. การศึกษานอกโรงเรียนตำบลทุ่งหว้า **การเมืองการปกครอง** .ชุมชนบ้านบ้านท่าขามมีการปกครองเหมือนกันกับหมู่บ้านอื่นๆในประเทศไทย คือ มีการปกครองแบบส่วนท้องถิ่น อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้ามี 6 หมู่บ้าน บ้านท่าขามเป็นหมู่บ้านหนึ่งในจำนวน 6 หมู่บ้าน และ มีการปกครองแบบส่วนภูมิภาคคือมีผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ทำเนียบการปกครองชุมชนบ้านท่าขาม

หมู่ที่ 5 ต. ทุ่งหว้า อ. ทุ่งหว้า จ. สตูล

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ปี พ.ศ.
1.	สืบต้อง ทองผุด	ผู้ใหญ่บ้าน	
2.	สืบหมี พลประสิทธิ์	ผู้ใหญ่บ้าน	
3.	สืบเม้ง ชูเม้ง	ผู้ใหญ่บ้าน	
4.	นายบรรลือ เต่งหลี	ผู้ใหญ่บ้าน	
5.	นายเล้ง เต่งหลี	ผู้ใหญ่บ้าน	

6.	นายกี้ แซ่แห่ง (เจริญพรนิพัทธ์)	ผู้ใหญ่บ้าน	2533 -2537
7.	นายเห้า แซ่เอี้ยว	ผู้ใหญ่บ้าน	2537- 2541
8.	นายวัยกรณ์ วัฒนธารากุล	ผู้ใหญ่บ้าน	2541- 2549
9.	นายเห้า แซ่เอี้ยว	ผู้ใหญ่บ้าน	2550- 2555

หมู่บ้านในตำบลทุ่งหว้าในอดีต

- 1) หมู่ที่ 1 ทำอ้อย
- 2) หมู่ที่ 2 ทำเรือ
- 3) หมู่ที่ 3 ทุ่งดินลุ่ม
- 4) หมู่ที่ 4 ทุ่งปรือ
- 5) หมู่ที่ 5 ตลาด
- 6) หมู่ที่ 6 ทำขาม

ในช่วงปี พ.ศ. 2518 สมัยกำนันค่าย หล่อสุพรรณพรชื้อ ได้มีการปรับเปลี่ยนดังนี้

ตำบลทุ่งหว้า

1. หมู่ที่ 1 ทำอ้อย
2. หมู่ที่ 2 ทำเรือ
3. หมู่ที่ 3 บ้านออก
4. หมู่ที่ 4 ทุ่งปรือ
5. หมู่ที่ 5 บ้านทำขาม เดิมหมู่ที่ 6
6. หมู่ที่ 6 ตลาด เดิมหมู่ที่ 5

ตำบลป่าแกบ่อหิน

1. หมู่ที่ 3 ทุ่งดินลุ่ม ตำบลทุ่งหว้า เป็นหมู่ที่ 5 ตำบลป่าแกบ่อหิน ณ.ปัจจุบัน
2. หมู่ที่ 7 บ้านคีรีวง
3. หมู่ที่ 8 บ้านควนตำเสา
4. หมู่ที่ 9 บ้านราวปลา
5. หมู่ที่ 10 บ้านธารปลิว

ทำเนียบกำนันตำบลทุ่งหว้าอำเภอ ทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

ที่	ชื่อ	สกุล	ตำแหน่ง	ปี พ.ศ.
1.	นาย กาเล็ม	ทุ่งหว้า	กำนัน	
2.	นาย อุทัย	แสงฉาย	กำนัน	

จัดตั้งเป็นกลุ่มรักบ้านท่าขามขึ้นมา หลังจากนั้นไม่นานก็ได้มีการจดทะเบียนเป็นองค์กรรักบ้านท่าขาม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเนื่องจากในการจดทะเบียนนั้นเป็นการจดทะเบียนที่จะทำให้องค์กรชุมชนสามารถมีสิทธิต่อรองกับภาครัฐได้ อีกทั้งยังสามารถมีสิทธิในการเขียนโครงการต่างๆ เพื่อของบประมาณจากรัฐมาทำประโยชน์ให้กับชุมชนได้ ซึ่งในการจดทะเบียนนั้นเองทางองค์กรชุมชนก็ต้องมีหลักฐานในการทำประโยชน์ให้กับชุมชนก่อน หลังจากจดทะเบียนได้ 1 ปี ทางองค์กรก็จะสามารถใช้สิทธิต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วเหมือนองค์กรชุมชนทั่วไป หลังจากจดทะเบียนแล้วการทำงานขององค์กรชุมชนรักบ้านท่าขามเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ก็จะทำงานโดยให้สอดคล้องจากเจตนาของบรรพบุรุษที่บริจาคเอาไว้ ซึ่งก็คือ นายเสน ช่วยเสน บิดาของ นายบุญเวส ช่วยเสน ซึ่งการบริหารจัดการทั้งหมดนั้นก็จะมีชาวบ้านและอบต.ทำงานร่วมกันไป โดยจะจัดทำให้พื้นที่ราชพัสดุนั้นเป็นพื้นที่ที่ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ และทำให้ชาวบ้านสามารถมีแหล่งเรียนรู้ โดยเน้นให้ที่สาธารณะนั้นเป็นสถานที่ทำประโยชน์ต่างๆ เพื่อส่งผลประโยชน์ไปถึงอนาคตแก่รุ่นลูกรุ่นหลานสืบไป

โดยในปัจจุบันนั้นทางองค์กรชุมชนรักบ้านท่าขามฯก็ได้มีการวางแผนในการจัดสรรที่ดินสาธารณะประโยชน์ ซึ่งก็ได้มีการแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งให้เป็นแหล่งฟื้นฟูพันธุ์ไม้ท้องถิ่น เพราะเนื่องจากการลักลอบบุกรุกป่า จากบุคคลภายนอกจึงทำให้แหล่งพันธุ์ไม้ท้องถิ่นภายในหมู่บ้านเสื่อมโทรมลงไป การฟื้นฟูพันธุ์ไม้ท้องถิ่นจึงเป็นปัญหาและความต้องการที่มีความสำคัญที่ชาวบ้านภายในชุมชนท่าขามต้องร่วมกันฟื้นฟูและแก้ไขกันต่อไปภายในอนาคต

รายชื่อคณะกรรมการขององค์กรชุมชนรักบ้านท่าขามเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.นายสุริยา	แก้วโขง	ตำแหน่ง ประธาน
2.นายสมไชย	อ่อนเมือง	ตำแหน่ง เลขานุการ
3.นายวรภาส	ควนซ้อง	ตำแหน่ง เภรัญญิก
4.นายปรีชา	ช่วยเสน	ตำแหน่ง กรรมการ
5. นายวันชัย	เต็งหลี่	ตำแหน่ง กรรมการ
6.นายอภิววัฒน์	ช่วยเสน	ตำแหน่ง กรรมการ
7.นายวรวิทย์	ควนซ้อง	ตำแหน่ง กรรมการ
8.นายกอดเดช	จิตนารี	ตำแหน่ง กรรมการ
9.นายวสันต์	เกื้อสา	ตำแหน่ง กรรมการ
10.นายไพฑูรย์	เทียนยี่	ตำแหน่ง กรรมการและประสานงานภายใน
11.นายวิโชคศักดิ์	รณรงค์ไพร	ตำแหน่ง กรรมการและประสานงานภายนอก

อ่างเก็บน้ำคลองเจ

นายธงไชย อนันตะกุล (นายอำเภอทุ่งหว้า) ดำเนินการเมื่อปี พ.ศ.2526 โดยได้รับทุนพัฒนาจังหวัด จำนวนเงิน 200,000บาท สร้างขวางคลอง พ.ศ.2527ทางหมู่บ้านท่าโครงการเสนอกรม

ทรัพยากรธรณีแล้วทำโครงการผ่านไปทางชลประทาน ชลประทานก็จัดสรรงบประมาณ 2,200,000 บาท ควบคุมาริน 2,000,000 บาท สร้างผ่านระหว่างหมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 สิ้นสุดหมู่ที่ 3 ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการของนายอินทร์ ภาณุชิต โครงการนี้จึงเป็นโครงการที่ช่วยแก้ไขปัญหาดินเค็มในฤดูแล้ง ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องไปซื้อน้ำในต่างถิ่นที่มีราคาแพง นอกจากนั้นอ่างเก็บน้ำคลองเจ้ได้รับรางวัลการบริหารการจัดกาน้ำดีเด่นในปี พ.ศ. 2530

ศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม

ในชุมชนท่าขามนั้นคนส่วนใหญ่ในชุมชนจะนับถือศาสนาพุทธ นอกจากนั้นก็จะเป็นศาสนาอิสลาม ซึ่งการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของคนในชุมชนก็จะมีพิธีกรรมเหมือนคนในชุมชนอื่นๆทั่วไป เชื้อสายมุสลิมอพยพหนีไข้ หรือโรคระบาด คนสมัยก่อนเรียกว่า(ใช้ทรพิษหรือโรคงา) มาจากชุมชนถ้ำไผ่ตง หรือที่ตั้งหมู่ที่ 9 บ้านราวปลา อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล ปัจจุบันโดยคนมุสลิมที่อพยพมานี้ นาย เฒ่า เหมทอง-นาย เรือง นาคประเสริฐ (พ่อของนาย เฒ่า นาคประเสริฐ) และ นาย เขียว เกื้อสา (พ่อ นาย สีมะเหม็ง เกื้อสา)

ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนานั้นคนในชุมชนต้องพึ่งพาสถานที่ชุมชนภายนอกเช่นชาวไทยพุทธไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่วัดชมพูนิมิตรตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 2 ตำบลทุ่งหว้าและสำนักสงฆ์ป่าแกบ่อหินตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลป่าแกบ่อหิน ส่วนชาวไทยมุสลิมนั้นการประกอบพิธีทางศาสนาที่มีสยิดบ้านควนด้าเสาดตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลทุ่งหว้าและมัสยิดสุโหงอูเปหมู่ที่ 2 ตำบลทุ่งหว้า นอกจากนั้นภายในชุมชนท่าขามก็ยังมีชาวไทยเชื้อสายจีนจำนวนมาก ทำให้มีสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งก็คือ ศาลเจ้าจันทน์กุลไต่เต้

ประเพณีที่สำคัญในชุมชนท่าขาม

ประเพณีการถือศีลกินเจ

เทศกาลถือศีลกินเจเป็นประเพณีเก่าแก่อยู่คู่กับชาวจีนที่อาศัยอยู่ในอำเภอทุ่งหว้า โดยมีศาลเจ้าสำคัญสำหรับใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ คือ ศาลเจ้าจันทน์กุลไต่เต้ ตั้งอยู่บ้านท่าขาม หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งหว้า โดย นายเล้าเค็ง แซ่เจ็ง และนายเล้าฉ้วน แซ่ฉั่ว ได้อันเชิญเทพเจ้าจันทน์กุลไต่เต้ ลงเรือสำเภาโบราณมายังเกาะปันง (ปัจจุบันยังมีศาลเจ้าจันทน์กุลไต่เต้ที่ปันงด้วย) หลังจากนั้นนายเอี้ยวน้ำ แซ่เอี้ยว กับ นายลีมอ แซ่ลิ้ม ได้อันเชิญองค์เทพเจ้าจันทน์กุลไต่เต้มาขึ้นยังเมืองท่าสุโหงอูเป (อำเภอทุ่งหว้าในปัจจุบัน) โดยมีนายเล้าเค็ง กับ นายเล้าฉ้วน มาคอยรับ แล้วอันเชิญมาไว้ที่บ้านเลขที่ 3 บ้านท่าขาม ตำบลทุ่งหว้า อยู่ระยะหนึ่ง หลังจากนั้นนายบันลือ เต่งหลี่ (แซ่ฉั่ว) ได้เชิญเทพเจ้าจันทน์กุลไต่เต้มาพักที่ศาลเจ้าชั่วคราว (บริเวณศาลเจ้าปัจจุบัน) แล้วจึงสร้างศาลเจ้าถาวรขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2494- 2495 ได้อันเชิญเทพเจ้าจันทน์กุลไต่เต้มาประจำศาลเจ้า โดยมีนายบันลือ เต่งหลี่ เป็นผู้ดูแล

งานเทศกาลถือศีลกินเจของศาลเจ้าจันทน์กุลไต่เต้ จัดให้มีขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 ซึ่งตรงกับวันเกิดของเทพเจ้าจันทน์กุลไต่เต้ จะมีการถือศีลกินเจ 7 วัน ก่อนถึงเทศกาลดังกล่าวชาวไทยเชื้อสายจีน และ

ชาวจีนจะมีการเตรียมพร้อมสำหรับเทศกาลกินเจที่ผ่านเข้ามาเป็นการล่วงหน้าประมาณ 5-7 วัน โดยการงดรับประทานเนื้อสัตว์ และของมีกลิ่นที่เป็นของต้องห้าม ตลอดจนการทำจิตใจให้สะอาด บริสุทธิ์ ในขณะที่มีการถือศีลกินเจนั้น เทพเจ้าจันกุลไต่เต๋จะออกมาแวะเยี่ยมเยียนลูกหลาน ทำพิธีอวยพรให้ลูกหลานอยู่อย่างสงบสุข ลูกหลานก็จะแสดงความเคารพ ขอบคุนและตอบแทนโดยการตั้งของเซ่นไหว้ไว้หน้าบ้าน อาจจะเป็นผลไม้ชนิดต่าง ๆ เป็นต้น เมื่อถึงวันสุดท้ายของการถือศีลกินเจก็จัดให้มีการลุยไฟของบรรดารา้งทรงต่าง ๆ พร้อมกับลูกหลานที่มีความศรัทธา และเชื่อมั่นในองค์เทพเจ้าจันกุลไต่เต๋ และผู้มีสมาธิแน่วแน่ฝ่าเท้าที่เหยียบย่างบนกองไฟก็จะไม่พุ่มองให้เห็น

พิธีกรรม ในการจัดงานถือศีลกินเจ นั้นจะจัดขึ้นทุกๆปี ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 (ปฏิทินจีน) เป็นเวลา 7 วัน กิจกรรมแรกเริ่มด้วยคณะลูกหลานจะอัญเชิญองค์เทพเจ้าจันกุลไต่เต๋และองค์เทพอื่นๆ มาพักที่ศาลชั่วคราว ตั้งแต่วันแรกของการกินเจ และเชิญกลับเข้าศาล เมื่อเสร็จพิธีลุยไฟ หลังจากนั้นทำการยกเสาเต็งกอ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการถือศีลกินเจ เพื่อบอกให้องค์เทพทั้ง 16 ชั้นฟ้า 15 ชั้นดิน และบรรพชนรับรู้ถึงพิธีกรรมต่างๆ ถือเป็นการบอกว่า วันเกิดขององค์เทพเจ้าจันกุลไต่เต๋ได้มาถึงอีกปีแล้ว และได้อัญเชิญองค์ทหารทั้ง 5 เหล่าทัพมาช่วยปกป้องคุ้มครองลูกหลานตลอดงานจัดงานถือศีลกินเจทั้ง 7 วัน ในทุกวันจะมีสวดมนต์ขอพรและเวียนเทียนสะเดาะเคราะห์ทุกวัน ทั้งนี้องค์เทพเจ้าจันกุลไต่เต๋จะออกมาเยี่ยมลูกหลานทั้งในอำเภอทุ่งหว้าและอำเภอใกล้เคียง ก่อนวันสุดท้ายจะมีพิธีลงหลักพิธีลงหลักโคมไฟเพื่อเป็นการบอกตำแหน่งในการก่อไม้พิน (พิธีลุยไฟ) เพื่อเชิญองค์เทพเจ้าจันกุลไต่เต๋และองค์เทพอื่นๆ กลับเข้าศาลเหมือนเดิม เมื่อเสร็จพิธีลุยไฟก็จะชุดเอาโคมไฟลงหลักตั้งแต่ตอนแรกขึ้นมา วันสุดท้ายในตอนเช้าจะมีการนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพุทธมนต์ให้พรแก่คณะลูกหลานที่ศาลเจ้า ตอนสายจะมีพิธีไหว้บอกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้ง 16 ชั้นฟ้า 15 ชั้นดิน ว่าการถือศีลกินเจของศาลเจ้าจันกุลไต่เต๋ได้เสร็จแล้ว

คณะลูกหลานทำพิธีขอพรและขอบคุนองค์เทพทั้ง 5 เหล่าทัพ ที่คอยปกป้องรักษาลูกหลานในการจัดงานถือศีลกินเจในครั้งนี้ และส่งทหาร ถือเป็นการจบพิธีและงานถือศีลกินเจในปีนั้นๆเสร็จสิ้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(1)หมอบีบเอ็นด้วยน้ำมัน

ชื่อ นางวิณี เทียนยี่ อายุ 65 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 17 หมู่ 5 ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ซึ่งในเป็นผู้รู้ในเรื่องของการบีบเอ็นด้วยน้ำมันที่สืบทอดความรู้มาจากพ่อ ได้เรียนรู้แล้วทำมาตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่นอายุประมาณ 17 ปี ตอนนี้อายุ 40 กว่าปีแล้ว ปัจจุบันก็ยังทำอยู่ส่วนมากที่มารักษาจะจะมีอาการเอ็นจมน ขาแพลง ฯลฯ และส่วนใหญ่ที่มารักษาจะหายทุกคน ใน

การบีบเอ็นด้วยน้ำมันเดิมทีใช้น้ำมันมะพร้าว เหตุผลที่ใช้น้ำมันมะพร้าวในการบีบเอ็นเพราะ สมัยก่อนคนเคี้ยวน้ำมันมะพร้าวใช้กันเองในครัวเรือนเลยใช้น้ำมันมะพร้าวในการบีบเอ็นเพราะเป็นสิ่งที่หาได้อยู่แล้วในครัวเรือน แต่ปัจจุบันสามารถใช้น้ำมันอะไรก็ได้เพราะปัจจุบันน้ำมันมะพร้าวค่อนข้างหายาก ในการบีบเอ็นนั้นต้องมาบีบในตอนเช้า ถ้ามาบีบเวลาอื่นไม่ได้เพราะมีความเชื่อว่าถ้าหวัน(ตะวัน)ลับไปแล้วจะไม่หาย ในการบีบเอ็นนั้นเนื่องจากเป็นวิชาที่มีครูเวลาบีบเอ็นรักษาคนนั้นตอนบีบจะต้องออกชื่อครูบาอาจารย์ก่อน ต้องมาบีบทั้งหมด 3 วัน พอหายจากการรักษาผู้มารักษาจะต้องมีการส่งราษฎร์เดิมที่จะต้องส่งของ ดังนี้ ไก่ ข้าวสารข้าวเหนียว ข้าวเจ้า มะพร้าว น้ำตาล หมาก พลุ เกลือ (เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้) เพราะมีความเชื่อว่าวิชาจะได้เต็มเหมือนเกลือรักษาความเค็ม และน้ำ ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานี้ที่ต้องเอามาส่งก็เพื่อที่จะได้นำมาทำข้าวแกง เพื่อไหว้บูชาครูบาอาจารย์

จากองค์ความรู้นี้ทำให้เกิดประโยชน์ในเรื่องของการนำไปช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งการรักษาแบบโบราณและแบบปัจจุบัน ซึ่งองค์ความรู้มีการสืบทอดความรู้เกี่ยวกับการรักษาโรคแบบพื้นบ้าน

2.จักรสาน

ชื่อ นางเฟียน เต็งหลี อายุ 55 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 25 หมู่ 5 ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ความรู้เรื่องจักรสานนี้ได้มาจากย่า ตอนเด็กๆเห็นย่าทำเลื่อยและจำมาทำบ้าง ย่าได้สอนให้ทำด้วย การทำจักรสานทำมานานแล้วประมาณ 40 กว่าปี ปัจจุบันก็ยังทำอยู่แต่ทำน้อยลงจากเมื่อก่อน ส่วนใหญ่จะมีคนมาสั่งจึงทำให้ คนที่จะสืบทอดการทำจักร

สานก็มีบ้าง คือ ลูกหลานที่สามารถทำได้บ้าง ผลิตภัณฑ์ที่ทำคือ ตะกร้าใส่ของ ตะกร้าใส่ข้าวเหนียว หนึ่งปลา ใส่ผัก ที่ใส่หมากพลู เป็นต้น ลายที่ใช้สานจะเป็นลายขัด การสานตะกร้าส่วนใหญ่จะทำในฤดู

ฝน เพราะไม้ไผ่จะได้ไม้แห้งเกินไป ถ้าแห้งเกินไปจะทำให้แตกหักได้ง่ายและสานได้ยาก ไม้ไผ่ส่วนใหญ่จะเป็นไม้ไผ่มัน เพราะข้อจะน้อยสามารถลอกออกเป็นซี่ๆได้ง่าย

ซึ่งวิธีการในการทำขั้นแรกต้องนำไม้ไผ่มาผ่าออกเป็นซี่เล็กๆ แล้วลอกไม้ไผ่เป็นซี่ ตั้งฐานมุม 6 เหลี่ยม (6 มุม) ใส่ซี่แต่ละมุม สารเข้ากันไปเรื่อยๆตามขนาดที่ต้องการ ใส่ฐาน 3 อัน ทั้ง 3 อันนี้ขนาดต้องเท่ากันแต่ละมุม จากนั้นขึ้นข้างตามความสูงและขนาดที่ต้องการแล้วนำเอาไม้ไผ่มาทำขอบอย่างน้อยต้องใช้ 6 ซี่ ทำให้เป็นเกลียว

จากองค์ความรู้นี้ สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ ในด้านการประกอบอาชีพ สามารถสร้างรายได้ให้กับตัวเองได้ สามารถนำผลิตภัณฑ์ไปใช้ได้หลากหลายและมีความคงทน และเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพราะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากสิ่งที่ยู่อรอบตัวในธรรมชาติบ้านเรา

3. ไม้กวาดดอกหญ้า

ชื่อ นางเพียร หนูมาก อายุ 77 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 36 หมู่ 5 ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล นางเพียร หนูมากเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความรู้เรื่องการทำไม้กวาดนี้ ซึ่งได้ความรู้นี้มาจากคนข้างบ้านเห็นเขาทำเลยหัดทำบ้าง ได้ทำมานานประมาณ 10 ปีแล้ว ตอนนี้อย่างทำอยู่ ปัจจุบันมีคนสืบทอด คือ ลูกหลานในบ้าน โดยเป็นการทำเพื่อขายในชุมชน

โดยมีวิธีการทำดังนี้ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ ได้แก่ ลวด ค้อน คีม มีด มีดพรว้า เลื่อย ดอกหญ้า ก้าน ไม้ไผ่ประมาณ 50 เซนติเมตร ใส่ด้ามละ 1 อัน นำดอกหญ้ามามาก แล้วนำดอกหญ้ามามากฟัด จากนั้นปอกดอกหญ้าออกจากกึ่ง แล้วนำมามัด 7 ก้านต่อ 1 มัด ต้องใช้ 7 มัด ต่อ 1 ด้าม นำดอกหญ้าทั้งเจ็ดมัดมาผูกรวมกันที่ละมัด แล้วนำก้านมาผูกรวมกับดอกหญ้าใช้ไม้ไผ่ 1 อัน ใส่เข้าไปในก้านไม้กวาดเพื่อความแข็งแรง สุดท้ายก็นำค้อนมาทุบให้บริเวณก้านแบน

จากองค์ความรู้นี้ สามารถสร้างรายได้ให้กับตัวเอง และคนอื่นได้ใช้ของที่ตีมีคุณภาพและเป็นของที่ตัวเองในชุมชน

4. พิธีขึ้นเปลลูก

ความเป็นมาของการทำพิธีนี้ คือ มีความเชื่อว่าเมื่อได้ขึ้นเปลลูกจะทำให้รู้สึกสบายใจ และจะต้องทำความสะอาดก่อนที่จะทำพิธีขึ้นเปล ความสะอาดนั้นหมายถึง การโกนผม อาบน้ำ ตัดเล็บ ประเพณีขึ้นเปลลูกเป็นประเพณีที่ทำตามกัน

มา ปฏิบัติกันมาแต่ละท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในคัมภีร์ เขาเรียกว่ากฎหมายอิสลาม(บทบัญญัติของอิสลาม) คือ ลูกชายและลูกหญิง ลูกชาย ต้องทำให้เลือดตกดิน เลือดตกดินตามความเชื่อของคนอิสลาม คือ การเป็นลูกผู้ชายที่ดีจริง เป็นลูกผู้ชายเต็มร้อย ในส่วนของลูกผู้หญิงไม่ทำได้

อุปกรณ์ที่ใช้ ได้แก่ เปลต้องมี 3 สี ถาด ในถาดต้องประกอบด้วย เงิน ทอง หินลับมีด หย้าผู้หย้าเมีย คงตะหวา (ของหอม) ซึ่งตามความเชื่อเชื่อว่า เงิน ทอง หมายถึง ภายภาคหน้าจะได้มีเงินมีทอง ใช้ หินลับมีด หมายถึง สติปัญญา หย้า หมายถึง ความฉลาด ความเชื่อมั่นและกล้าแสดงออก

การทำพิธี เริ่มต้นจากการสวดมนต์ หรืออ่านดุอาร์ ขอพรจากผู้เป็นเจ้า เพราะเชื่อว่า ลูกหลานจะอยู่เย็นเป็นสุขในภายภาคหน้า ขั้นตอนการเปิดปาก อุปกรณ์ที่ใช้ น้ำผึ้ง ข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวเหลือง ข้าวเจ้า เกลือ น้ำซำๆ น้ำผึ้ง หมายถึง ให้ปากหวาน พุดจาไพเราะน่าฟัง ข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวเหลือง ข้าวเจ้า หมายถึง มีข้าวปลาอาหารกินอย่างสมบูรณ์ เกลือ หมายถึง จะได้ดีเหมือนเกลือรักษาความเค็ม และน้ำซำๆ หมายถึง มีความรู้ จิตใจมั่นคง

จากองค์ความรู้นี้ พิธีการทำแล้วรู้สึกสบายใจ คนในชุมชนได้มาร่วมพิธี และได้มีการพบปะ แลกเปลี่ยนสนทนากัน เป็นประเพณีและภูมิปัญญาที่สามารถสืบทอดต่อไปได้ในสังคม

5.ภูมิปัญญาเรื่องขนมไทย ขนมพื้นบ้าน

ชื่อ นางปรีดา นาคประเสริฐ อายุ 71 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 27 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งหัว อำเภอทุ่งหัว จังหวัดสตูล มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาการทำขนมไทย ได้มีการทำมาเป็นระยะเวลาหลายปีแล้ว เห็นคนอื่นทำเลยเอามาทำบ้างฝึกทำมาเรื่อยๆ จนปัจจุบันมีความชำนาญในการทำ ทำมาประมาณ 20 ปีแล้ว ขนมที่ทำ ยาหมอม ยี่ซำ กวนเหนียว

ขั้นตอนการทำยาหมอม มีส่วนผสม ได้แก่ แป้ง

1 กิโลกรัม มะพร้าว 4 ลูก น้ำตาล 1 กิโลกรัมครึ่งผสมกับน้ำตาลเข้าด้วยกัน ใส่ น้ำกะทิลงไป ละลายกับแป้งโดยใช้น้ำกะทิสด กวนประมาณ 3-4 ชั่วโมง ใช้ไฟอ่อนๆกวนติดต่อกัน โดยมีวิธีสังเกตว่าเสร็จสมบูรณ์ คือ ถ้าตักใส่ใบตองแล้วไม่ติดมือเป็นอันใช้ได้

ขั้นตอนการทำขนมยี่ซำ มีส่วนผสม ได้แก่ แป้ง 1 กิโลกรัม น้ำตาลทรายขาว 4 กรัม น้ำตาลทรายแดง 4 กรัม น้ำ ครึ่งกิโลกรัม เคี้ยวในน้ำตาล 8 กรัม เริ่มแรกให้นำน้ำตาลมาผสมกับแป้ง กวนให้เข้ากัน ตั้งไว้สักพักถ้าแป้งแข็งให้หยอดน้ำร้อนลงไป แล้วนำมาทอดด้วยน้ำมัน ก่อนทอดทำเป็นวงเล็กด้วยมือ ซึ่งขณะทอดใช้ไม้แต่งให้ขนมมีความสวยงาม

ขั้นตอนการทำกวนเหนียว มีส่วนผสม ได้แก่ ข้าวเหนียว 5 กิโลกรัม น้ำตาลทรายขาว 3.5 กิโลกรัม น้ำผึ้งข้าว 2 กิโลกรัม มะพร้าว 20 ลูก คั้นเอากะทิ 2 ครั้ง หลังจากได้ส่วนผสมครบแล้วก็นำ

ข้าวเหนียว มาหนึ่ง เคี้ยวน้ำตาลทรายขาวพอแดง ใส่ น้ำกะทิ ใส่ น้ำตาลทรายขาว เคี้ยวผสมให้เข้ากัน ใส่ ข้าวเหนียวที่นึ่งไว้แล้ว กวนให้เข้ากัน เอาน้ำขุบมือแล้วจับข้าวเหนียวดูถ้าไม่ติดมือก็สามารถยกได้เลย

จากองค์ความรู้นี้สามารถที่จะสร้างรายได้ให้ตัวเองและครอบครัว ส่วนคนที่สนใจสามารถมา เรียนรู้ได้ และสามารถสร้างเป็นอาชีพได้ในอนาคต

6. ภูมิปัญญาการทำขนมพื้นบ้าน

ชื่อ นางเอื้อม เต็งหลี่ อายุ 55 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 8/2 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล เป็นอีก บุคคลหนึ่งที่ความรู้เรื่องการทำขนม ซึ่งสืบทอด มาจากผู้เฒ่าผู้แก่ เห็นผู้เฒ่าผู้แก่ทำเลยเรียนรู้ และฝึกทำ ทำมาประมาณ 20 ปีแล้ว ตอนนี้อยู่ ยังทำอยู่ ส่วนใหญ่จะมีคนมาสั่งให้ทำขนมต่างๆ หลายชนิด เช่น เปียกปูน ต้ม ขนมจาก ขนมเผาะ ขนมครก รังต่อ เป็นต้น

ขั้นตอนการทำขนมเปียกปูน ส่วนผสมได้แก่ แป้ง 1 กิโลกรัม น้ำตาล 1 กิโลกรัม ใบเตยหอม ประมาณครึ่งกิโลกรัม วิธีการทำเริ่มจากนำแป้งมาละลายกับน้ำปูนใส กวนบนไฟโดยใช้ไฟอ่อน กวนให้ ขึ้นก็ใช้ได้ แล้วนำไปเทใส่ถาดรอให้เย็น

ขั้นตอนการทำต้ม ส่วนผสมได้แก่ ข้าวเหนียว 2 กิโลกรัม มะพร้าว 3 ลูก เกลือ 1 ช้อนโต๊ะ น้ำตาล พอประมาณ วิธีการทำต้มให้นำข้าวเหนียวมาผัดกับน้ำกะทิ นำมาห่อกับใบพ้อ แล้วนึ่งจนสุก ประมาณ 2 ชั่วโมง

ขั้นตอนการทำขนมจาก ส่วนผสมได้แก่ ใบจาก แป้งข้าวเหนียว 1 กิโลกรัม น้ำตาลแดง ครึ่ง กิโลกรัม น้ำตาลทรายขาว ครึ่งกิโลกรัม มะพร้าวอ่อน 5 ลูก วิธีการทำขนมจากให้ขูดมะพร้าว แล้วเคี้ยว กับน้ำตาล พอเย็นก็ผสมกับแป้ง นำมาห่อกับใบจาก แล้วย่างไฟ ประมาณ 1-2 นาที

ขั้นตอนการทำขนมเผาะ ส่วนผสมได้แก่ กะทิ แป้งข้าวเจ้า 1 กิโลกรัม แป้งมัน 1 กิโลกรัม น้ำตาล 2 กิโลกรัม ไข่ 30 ลูก (ใส่เพื่อให้มีความกรอบหอม) การให้ใส่แป้งและน้ำตาลผสมกันให้ละเอียด ตีไข่ให้เป็นฟองแล้วไปผสมกับแป้ง น้ำตาล ใส่หัวกะทิลงไป เอาใส่พิมพ์ ย่างจนสุกประมาณ 1 นาที

ขั้นตอนการทำขนมครก ส่วนผสมได้แก่ แป้งข้าวเจ้า 1 กิโลกรัม มะพร้าว 3 ลูก วิธีการทำขนม ครกให้ละลายแป้งกับกะทิแล้วคนให้เข้ากัน ตั้งพิมพ์ขนมครกขึ้นบนไฟ ใช้น้ำมันกับไข่แดงชุบพิมพ์เพื่อไม่ให้ติดพิมพ์ หยอดแป้งลงไปนึ่งพิมพ์จนสุก

7. หมอยา

ชื่อ นายสมยศ พลประสิทธิ์ อายุ 58 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 38/1 หมู่ 5 ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูลการรักษาด้วยยาแบบพื้นบ้านนี้ได้มาจากบรรพบุรุษและพระที่ทรงเขามาบอก การ

รักษาจะใช้ตัวยาหลายชนิดที่หาได้ภายในชุมชน แต่คนในชุมชนไม่ค่อยรู้จักมากนัก การรักษาแบบนี้ทำมานานแล้วประมาณ 10 กว่าปี ส่วนใหญ่แล้วโรคที่รักษาจะเป็นโรคเกี่ยวกับ อัมพฤกษ์ มือเท้าชา เจ็บข้อ ฯลฯ

การรักษาโรคอัมพฤกษ์ สิ่งที่ใช้เป็นตัวยาสำคัญ

1. โต้ไม่รู้ลืม สรรพคุณ

ช่วยขัดระบบการอุดตันของระบบเส้นเลือด

2. เอ็นขาวเอ็นเขียว สรรพคุณ ทำให้ระบบเส้นตื่นตัว

3. ม้ากระต๊อบโลง สรรพคุณ ช่วยบำรุงกำลัง

4. กำลังอนุมาน สรรพคุณ ช่วยบำรุงกำลัง

5. กำแพงเจ็ดชั้น สรรพคุณ ช่วยขับอาการปวดเมื่อย

การใช้ยา ให้นำเป็นยามาต้มกิน กินจนกว่าน้ำจะใส แต่ในการใช้นี้ต้องห้ามของแสลง คือ ห้ามกินสัตว์ 2 เท้า และสัตว์ 4 เท้า ปลาสด ของดองต่างๆ ข้าวเหนียว เหตุผลที่ห้ามเพราะ มันจะไปต่อต้านกับยาบางตัว หากกินเข้าไปอาจทำให้หายช้า

การรักษาโรคมือเท้าชา สิ่งที่ใช้เป็นตัวยาสำคัญ

- (1) ผักเชียงดา ดอกสีเหลืองพบได้ทั่วไป สรรพคุณ ขับระบบลมที่อยู่ในระบบเส้น
- (2) ผักคลาต ดอกสีเหลือง สรรพคุณ ช่วยกระตุ้นระบบเส้น ทำให้ร้อนเมื่อประคบ
- (3) ยอดทุ้งฟ้า สรรพคุณ ช่วยให้อุณหภูมิในร่างกายอบอุ่น ช่วยให้ตัวยาซึมซับในระบบเส้น
- (4) หัวอนุมาน สรรพคุณ ช่วยให้เส้นที่เหี่ยวแห้งฟื้นตัว
- (5) การบูร พิมเสน เมล็ดทอล เหล้าขาว สรรพคุณ ผสมตัวยา ซึมซับเร็ว

การใช้ยาให้นำผักเชียงดา ผักคลาต ยอดทุ้งฟ้า หัวอนุมาน เอามาตำผสมกับการบูร พิมเสน เมล็ดทอล เหล้าขาว นำมานึ่งพอตัวยาร้อนเต็มที่ก็นำมาประคบที่มีอาการ ประคบยาประมาณ 7 วันก็หาย

การรักษาอาการเจ็บข้อ จะใช้วิธีการจี้ระบบเส้นตรงจุดที่มีอาการเจ็บปวด เอ็นจม

การรักษาไขสันหลัง สิ่งที่ใช้เป็นตัวยาสำคัญ ได้แก่ ย่านบ้า ต้นขรุ ย่านสาวดำ หนอนหายอยาก การใช้ยาให้นำตัวยามาตากจนแห้ง แล้วนำมาสูบ

การรักษาโรคหนองใน สิ่งที่ใช้เป็นตัวยาสำคัญ สับปะรดเขียว สรรพคุณ ช่วยขับหนองใน ลักษณะของสับปะรดเขียว เป็นสับปะรดที่มีสีเขียวทั้งขณะที่ลูกยังอ่อนและแก่จะไม่มีมีการเปลี่ยนสีไม่ว่าจะอ่อนหรือสุกแล้วก็ตาม เป็นพืชที่พบเห็นได้น้อยค่อนข้างหายากในชุมชน การใช้ยาให้สับปะรดเขียว เอาไปต้มทั้งลูก ใบ และราก แล้วนำมาดื่ม

8. หมอกระดูก

ชื่อ นายโกเดช จิตนารี อายุ 45 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 12/1 หมู่ 5 ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล การรักษาแบบนี้ได้มาจากพ่อ พ่อเป็นคนรักษามาก่อนเลยเห็นพ่อทำอยู่ประจำเลยเอามาทำบ้าง ทำมาประมาณปีกว่าแล้ว ส่วนใหญ่ที่มารักษจะเป็นประเภท แขนหัก ขาหัก เป็นต้น

ซึ่งวิธีการรักษาก็มีด้วยกันหลายแบบ ดังนี้ ใส่เฝือก แล้วทาน้ำมันมะพร้าวเคี้ยวบริเวณที่แตก หักทาน้ำมันมะพร้าวเคี้ยวแล้วค่อยๆถูลง ทำอย่างนี้จนกว่าจำหาย เมื่อหายจะมีการส่งคราด(ยกครู) โดยสิ่งที่ต้องนำไปส่งได้แก่ มะพร้าว ไข่ ข้าวสารเหนียว

9.การจับผึ้ง

ชื่อ นายภิญโญ นาคประเสริฐ อายุ 47 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 28/2 หมู่ 5 ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล นายภิญโญ นาคประเสริฐเป็นผู้หนึ่งที่มีความรู้เรื่องการจับผึ้ง ซึ่งวิธีการการจับผึ้งนี้ได้มาจากเห็นคนอื่นทำเลยลองมาทำดูบ้าง การจับผึ้งได้นั้นต้องอาศัยความกล้า ทำมาประมาณ 10 กว่าปีแล้ว

วิธีการจับผึ้ง ใช้ไม้ยืนทาบต้นไม้ ใช้เชือกมัดต้นไม้โอบจนรอบต้น มัดจนถึงรังผึ้ง เอา ต้นปุดแห้ง ต้นลอกว้าแห้ง นกพรวัว ย่านไธ่เกลกแห้ง มามัดรวมกันให้เป็นหัวหมี่ หัวหมี่ คือ ของที่พาไปตีผึ้ง หัวหมี่มี 2 ประเภท คือ การจับกลางวันและการจับกลางคืน การจับกลางวันจะใช้ควัน การจับกลางคืนจะใช้ดอกกาย คือ ดอกไฟหรือประกายไฟ จากนั้นก็ใช้ ไม้กรี คือ ไม้ที่ใช้ปาดรังผึ้ง โดยมี โคละ คือ ที่รองรับน้ำผึ้ง แล้วใช้ เช็ก คือ ที่รองรับโคละอีกที และใช้เชือกหย่อนโคละและเช็กลง

ซึ่งช่วงเวลาที่สามารถตีผึ้งได้มาก คือ ช่วงฝนแล้ง เดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม การจะไปตีผึ้งนั้นไปตีช่วงกลางคืนจะดีกว่า แต่ต้องดูสภาพดินฟ้าอากาศด้วยว่าเหมาะกับการตีผึ้งหรือไม่ การตีผึ้งต้องไปตอนสภาพดินฟ้าอากาศดีไม่ครึ้มฟ้าครึ้มฝน ในการตีผึ้งกลางวันนั้นจะเป็นการตีผึ้งแบบง่ายๆ เป็นที่ที่ไม่สูงมากนัก จะตีผึ้งตอนแดดจ้า

10.การหมกถ่าน

ชื่อ นายบุญเวส ช่วยเสน อายุ 64 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 8 หมู่ 5 ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล การหมกถ่านที่ทำคือดูมาจากคนที่ทำเป็นเลยเอามาทำบ้าง ทำมาประมาณ 4-5 ปีแล้วตอนนี้ไม่ได้ทำแล้ว เพราะไม้ค่อนข้างหายาก ไม้ที่ใช้หมกถ่านต้องเป็นไม้เนื้อแข็ง ถ้าเป็นไม้เนื้ออ่อนจะ

เป็นขี้เถ้าหมด ไม้ส่วนใหญ่ที่ใช้ในการหมกถ่าน ถ้าจะให้ดีต้องเป็นไม้โกงกาง แต่ปัจจุบันมีการอนุรักษ์ ไม้โกงกางเลยต้องใช้ไม้อื่นๆทั่วไป เช่น ไม้พร้า ไม้ทุ้งฟ้า ไม้แฉั่ว เป็นต้น

วิธีการหมกถ่าน จะต้องทำเบ้าก่อน การทำเบ้าจะต้องเว้นรูไว้ 3 รู ไว้สำหรับระบายควัน และรูใส่ไม้พิน 1 รู เบ้าห้ามมีรูรั่ว ถ้ารั่วไปจะไม่ได้ดับ วิธีการทำไม่ให้เบ้ารั่วคือการเอาดินทรายอ่อน มาผสมกับน้ำแล้วนำมาทาเบ้าเป็นการป้องกันไม่ให้เบ้ารั่ว จากนั้นให้เรียงไม้ในแนวตั้งจนเต็มเบ้า แต่ต้องเว้นรูไว้ก่อไฟด้วย การก่อไฟต้องก่อไฟปานกลางไม่แรงมากนัก หลังจากนั้นก็ปิดปากเบ้า ซึ่งระยะเวลาในการเผาแล้วแต่ขนาดของเบ้า

ถ้าเบ้าไม่ใหญ่มากนัก ประมาณ 3-4 วันก็ใช้ได้ ข้อสังเกตในการที่จะดูว่าถ่านที่หมกใช้ได้หรือยังให้สังเกตที่ควันไฟ คือ ตอนแรกควันไฟจะแรงและสีควันจะเป็นสีขาว หากเผาไปเรื่อยๆ จะสังเกตเห็นว่าความแรงของควันเริ่มอ่อนลงและสีของควันจะมีลักษณะเป็นสีเขียวย ปิดปากเบ้าให้หมดทั้ง 3 รู เพื่อไฟในเบ้าจะได้ดับ เมื่อแบบนี้แสดงว่าการหมกถ่านเป็นอันใช้ได้แล้ว พอเบ้าเย็นก็เอาถ่านออกได้

11.การตกปลา

ชื่อ นายสว่าง เต็งหลี่ อายุ 53 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 11 หมู่ 5 ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ภูมิปัญญาตกปลาได้มาจากการสังเกตคนอื่นๆที่เขาตก เลยคิดว่าตัวเองก็สามารถทำได้ เลยเอามาลองทำบ้าง ประกอบกับประสบการณ์ที่สั่งสมมาด้วยการตกปลานั้นตกมาประมาณ 30 กว่าปีแล้ว

การตกปลาอุปกรณ์ที่ต้องเตรียม คือ เรือ เบ็ด คันเบ็ด สายเบ็ด ลูกตะกั่ว ตะขอ ส่วนเหยื่อก็ได้แก่ กุ้ง ปลาหมึก ปลาทุ การตกปลา เหยื่อที่ใช้ในการตกปลาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เหยื่อเป็น และเหยื่อตาย ซึ่งเหยื่อเป็นจะใช้กับปลาเก๋า ปลาแดง ปลากระพงขาว ปลากระพงแดง ปลากระเบน ในส่วนของเหยื่อตาย จะใช้กับปลาดุกทะเล ปลากระพง ช่วงฤดูที่สามารถตกปลาได้ คือ ทุกฤดูกาล ทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง ช่วงฤดูแล้ง ปลาที่ได้ส่วนใหญ่จะเป็นปลากระพงแดง ปลากระพงขาว ปลาก้างปาน ช่วงฤดูฝนจะเป็นลูกปลาเป็นส่วนใหญ่ คือ ปลาทราย

วิธีการสังเกตแหล่งที่มีปลามาก จะต้องดูที่มีหินหรือที่มีวังลึกๆ เพราะธรรมชาติของปลาจะอยู่ในที่ที่มีพามา (เป็นแหล่งที่อยู่ของปลาเล็ก ปลาใหญ่จึงชอบอยู่เพราะจะได้กินปลาเล็กเป็นอาหารได้) พามาจึงเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นแหล่งอาหารของปลา

ส่วนเครื่องมือประมงพื้นบ้านอื่นๆที่ใช้ในการหาสัตว์น้ำ ได้แก่ อวน กัด แห ใช้สำหรับเป็นเครื่องมือหาเหี่ยว และไซ ใช้สำหรับจับปู ปลา ซึ่งไซจะแบ่งเป็น ไซเหลียม ทำกับไม้ตอกเป็น 4 เหลี่ยม ผืนผ้า ไชกลม ทำกับขอบเหล็ก ไซปู้มา ทำกับเหล็ก ไซยาว ทำกับไม้ไผ่ ยาวประมาณ 1 เมตรครึ่ง

จากองค์ความรู้นี้สามารถที่จะสร้างรายได้ เป็นอาชีพเสริม ได้กินปลาสด บริโภคกันเองในชุมชน และที่สำคัญการตกปลาไม่ทำลายธรรมชาติ เพราะตกพอกินที่เหลือจึงจะขาย

ฐานทรัพยากรบ้านท่าขาม

ทรัพยากรในชุมชนมีป่าไม้ภูเขาและป่าไม้ชายเลน ในส่วนของป่าไม้ภูเขา มีพันธุ์ไม้ยืนต้นที่สำคัญหลากหลายชนิดเช่น หมากพลูตึกแตง ต้นสาวดำ ไม้ตะเคียน ต้นตะเคียนหิน ต้นจำปีไร่ ต้นขนปาน พันธุ์ไม้สวยงาม เช่น จันทน์ผา หางสิงห์ ต้นปลง เขากวางอ่อน พันธุ์สัตว์ ค่าง ลิง เสี่ยงผา ไก่ป่า ชะมด นกสวยงาม เช่น นกเขียวใบไม้ นกขมิ้น กางเขนบ้าน นกกางเขนดงนกเขาเล็กใหญ่ ฯลฯ ป่าชายเลน มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญทางเศรษฐกิจ และสัตว์น้ำหลากหลายชนิด มีการค้นพบซากฟอสซิลของช้างสเตโกดอล อายุ 1.8 ล้านปี โดยมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นร่วมกับกรมทรัพยากรธรณีผลักดันให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรณีที่สำคัญของประเทศและกำลังจะมีการเสนอให้เป็นมรดกโลกด้านธรณีวิทยา ชาวบ้านในชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากป่าบกและป่าชายเลนในการประกอบอาชีพ เช่น การหาของป่าและพืชสมุนไพร ใช้สอยไม้และทำการประมงพื้นบ้านโดยมีเรือประมง จำนวน 15 ลำ เป็นเรือประมงขนาดเล็ก หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่าเรือพลัด ที่ใช้ทำมาหากินในลำคลองและป่าชายเลน

สภาพปัญหา ด้านป่าภูเขาปัจจุบันเริ่มมีการถูกบุกรุกจากคนภายนอกหมู่บ้านลักลอบเก็บของป่า พันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ ชาวบ้านในชุมชนมีปัญหาของการใช้ประโยชน์จากป่าไม้เนื่องจากพื้นที่ป่าอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ตามกฎหมาย

ชุมชนขาดการดูแลเฝ้าระวังทรัพยากร ด้านป่าชายเลน มีการปิดอ่าว วางยาเบื่อสัตว์น้ำ ขุดเพรียงทะเล บุกรุกป่าชายเลนลักลอบตัดไม้ขาย ทำบ่อกัก ใช้เครื่องมือการประมงที่ผิดกฎหมาย เช่น เรือรูงัก ใช้อุปกรณ์ไม่เหมาะสมกับการจับสัตว์น้ำอวนตาถี่ ขาดการจัดการป่าชายเลน พันธุ์สัตว์น้ำลดลง ไม่มีที่เพาะพันธุ์และแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ คนในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ จึงยังมีกระบวนการดูแลรักษา ไม่มีความรู้เรื่องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำคลองบึงดินเขิน

การจัดการทรัพยากรของชุมชนที่ผ่านมาชาวบ้านมีการปกป้องสิทธิชุมชน กรณีที่ดิน 15 ไร่ ที่ถูกนายทุนบุกรุกทำลาย ซึ่งที่ดินดังกล่าวเป็นที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ร่วมกัน ชาวบ้านจึงมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรรักบ้านท่าขามขึ้นมา เมื่อ พ.ศ. 2551 และได้มีการเรียกร้องต่อสู้ทางกฎหมาย จนได้ที่ดินคืน

ปัจจุบันได้มีการวางแผนฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่ถูกทำลาย และได้มีการจัดกิจกรรมในการฟื้นฟูพื้นที่โดยการปลูกป่าขึ้นมาทดแทน จากนั้นชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ในชุมชน และจึงเกิดความคิดที่จะปกป้องทรัพยากร ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้งป่าบกและ

ป่าชายเลนจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่องศึกษาข้อมูลทรัพยากรเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการป่าชุมชน บ้านท่าขาม ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล เพื่อได้ศึกษาข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน และเกิดกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีการใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาให้มีความสมดุลอย่างยั่งยืนในอนาคต

ทรัพยากรป่าชายเลน

ป่าชายเลนบ้านท่าขาม ติดในเขตป่าสงวนชายเลนคลองสุโสะ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน กว้างไปจนสุดเขตอำเภอทุ่งหว้าติดเขตแดนอำเภอปะเหลียนจังหวัดตรัง และมีป่าชายเลนริมคลองท่าขามที่เป็นลำน้ำคั่นอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน เป็นคลองที่ต่อเนื่องคลองใหญ่ทุ่งหว้าสามารถเชื่อมต่อออกไปสู่ปากอ่าวทะเลอันดามันได้ ลักษณะโดยทั่วไปยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ประกอบด้วยพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำชายเลนหลายชนิด โดยมีลักษณะโดยรวม ตามแผนที่

สามารถแบ่งพื้นที่ป่าชายเลนบ้านท่าขามออกเป็นแปลงตามลักษณะภูมิประเทศ ดังนี้

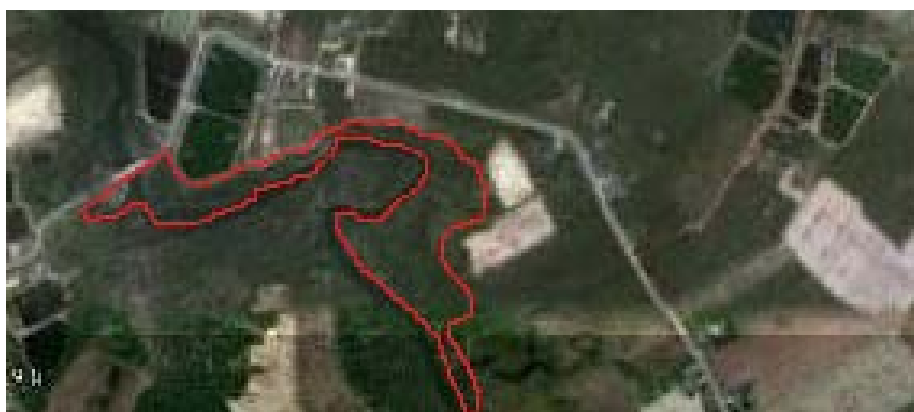
1. แปลงริมคลองท่าขาม
2. แปลงรูป กอ.ไก่
3. แปลงรูปหัวใจ
4. แปลงคลองโตรัย
5. แปลงท้ายอ่างเก็บน้ำ (คลองเจ)

งานศึกษาวิจัยได้สำรวจลักษณะและสภาพทั่วไปป่าชายเลนรายแปลง รายละเอียด ดังนี้

1. ป่าแปลงริมคลองท่าขาม

เป็นป่าชายเลนริมคลองติดแนวที่ดินของประชาชนในหมู่บ้าน ตลอดแนว เริ่มจากสะพานท่าขามไล่ขึ้นมาทางตะวันออกมีปริมาณไม่มากนัก อยู่ชิดติดกับที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของประชาชน มีลักษณะคล้ายกับที่หัวไร่ปลายนา สะดวกกับการเข้าใช้ประโยชน์ เช่น ตัดไม้ทำเล้าไก่ ทำขนา และใช้สอยอื่นๆ เก็บหาสัตว์น้ำชายคลอง หาผักเพื่อบริโภคก็มี ดังนั้นแม้ว่ามีปริมาณไม่มากแต่ก็เป็นป่าที่ชุมชนมีการใช้ประโยชน์หลากหลายมากที่สุด

เนื่องจากอยู่ติดกับที่ดินของประชาชน จึงพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของแนวเขต ที่ป่าเหลื่อมกับที่ดินของประชาชนในชุมชน ทำให้ประชาชนหลายรายไม่สามารถออกโฉนดที่ดินได้ ทั้งที่ทำกินมาก่อนมีกฎหมายป่าไม้(ตั้งแต่ก่อตั้งหมู่บ้าน-คูประวัติก่อตั้งหมู่บ้าน) และมีเอกสารสิทธิที่ดินเป็น นส.๓ แต่มีบางเช่นกันที่พบว่าพื้นที่ป่าริมคลองลดน้อยลง แต่ไม่มากนักนอกจากนั้นมีปัญหาการทิ้งน้ำเสีย สัตว์น้ำลดลง

2. ป่าแปลงรูป กอ.ไก่

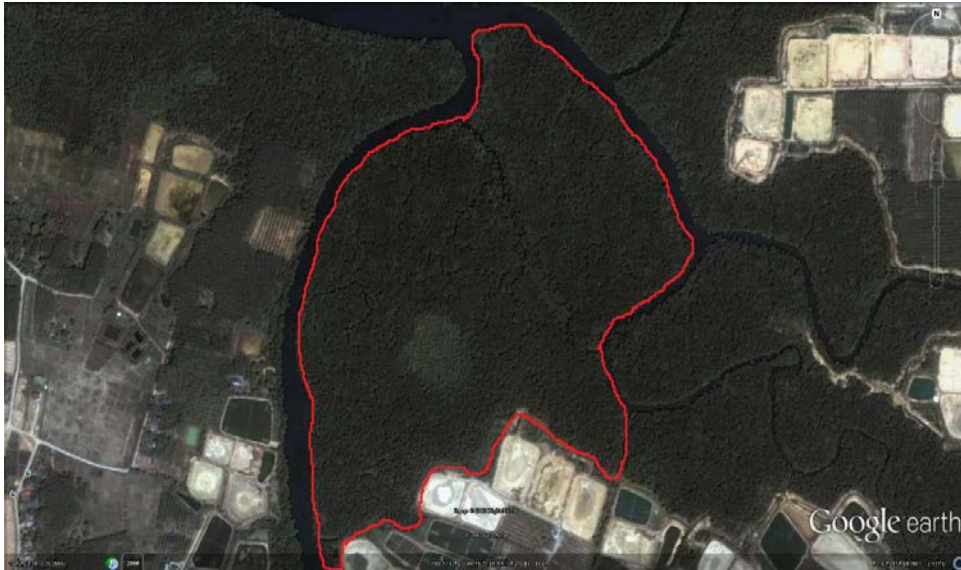
เป็นป่าแปลงต่อเนื่องกับป่าแปลงแรก(ริมคลอง) เนื่องจากมีลักษณะคล้ายพญานาค กอ.ไก่ ด้านทิศใต้อยู่ติดกับที่ดินของชุมชนตลอดแนว ส่วนด้านอื่นๆจรดแนวป่าและลำคลอง

สภาพป่า เป็นป่าที่ไม่ค่อยมีความสมบูรณ์มากนัก เนื่องจากการขุดเดือนทะเลไปขาย ทำให้ต้นไม้หักโค่นเป็นแนวกว้างของพื้นที่ป่าแห่งนี้

ทรัพยากรที่สำคัญ ไม้แสม ตะบูนดำ ตะบูนขาว ไม้โกงกาง ต้นปาด เป็นต้น

สภาพปัญหา ณ ปัจจุบันมีการขุดเดือนทะเลซึ่งมีราคาแพง ทำให้คนต่างชุมชนเข้ามาใช้ประโยชน์ เพราะเมื่อก่อนป่าแปลงนี้มีอุดมสมบูรณ์และมีการบุกรุกจากชาวประมงที่ทำนาุ้ง

การใช้ประโยชน์ มีการตัดไม้บางส่วนลงพื้นที่เพื่อนำมาทำขนาและเป็นที่ยาสมุนไพรของชาวประมง เช่น ปูด้า หอยจู้บแจง หอยกัน หอยเจดีย์

3. แปลงรูปหัวใจ

มีลักษณะเป็นรูปหัวใจ อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน เป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้หนาทึบ มีสัตว์น้ำชุกชุม เช่น ปูดำ ปลากระบอก หอยก้น หอยจับแฉง

ทรัพยากรที่สำคัญ ต้นตะบูนขาว ต้นตะบูนดำ ต้นดีปลี ต้นจาก ต้นปาด มุตา แก้มกุหม่อ เป็นต้น

สภาพปัญหา มีการบุกรุกพื้นที่ไปบางส่วนเนื่องจากเป็นพื้นที่ดอน มีการแผ้วถางปลูกยางพาราไปประมาณ 2-3 ไร่ และมีการบุกรุกตัดไม้จากชาวประมงที่ทำนากุ้ง

การใช้ประโยชน์ ในแต่ละปีทางหมู่บ้านจะมีเทศกาลถือศีลกินเจและมีการลุยไฟ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไปตัดไม้ที่แปลงนี้มาทำไม้ฟืนเพื่อประกอบพิธีในการลุยไฟของคนในชุมชน

4. แปลงท้ายอ่างเก็บน้ำ (คลองเจ)

ตั้งอยู่ท้ายอ่างเก็บน้ำคลองเจ มีปริมาณไม่มากนัก มีลักษณะเป็นป่าชายเลนที่เชื่อมต่อกับที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ของคนในชุมชน อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน

ทรัพยากรที่สำคัญ ต้นโกงกาง ต้นแสม ต้นตะบูนดำ ตะบูนขาว ต้นดีปลี ต้นมุตตา

สภาพปัญหา มีการบุกรุกพื้นที่ มีการตัดไม้ทั้งที่เอาไปใช้ประโยชน์และไม่ใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่คนที่ใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ คนที่ทำนาถ้าง เช่น ตัดไม้มาทำนบถ้าง ทำเสาแพบถ้าง ทำสะพานยอบถ้าง

ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ ส่วนใหญ่เป็นการหาสัตว์น้ำ ถ้าง หอย ปู ปลา ที่พอหาได้อยู่

5. แปลงถ้างช้าง

ตั้งอยู่ด้านทิศเหนือสุดของหมู่บ้าน ต่อเนื่องจากป่าคลองโตร้อย ติดเขต อ.ปะเหลียน จ.ตรัง สภาพป่า เป็นป่าที่ไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์ เพราะอยู่ห่างจากตัวหมู่บ้านและอยู่ระหว่างเขตอำเภอทุ่งหว้ากับอำเภอปะเหลียนจังหวัดตรัง เนื่องจากการใช้ประโยชน์จากบุคคลหลายชุมชน

ทรัพยากรที่สำคัญ โกงกาง ตะบูนดำ ตะบูนขาว ดีปลี แก้มบุหมอ ต้นโหรี ต้นแสม และที่สำคัญและขึ้นชื่อของจังหวัดสตูล มีการค้นพบฟอสซิลช้างสเตโคดอล อายุประมาณ 1.8 ล้านปี

สภาพปัญหา มีการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า เช่น ต้นแสม นำไปขายให้กับชาวประมงที่ทำนาถ้างเพื่อนำไปทำหลักแพ และมีการขุดไล่เดือนทะเลเพื่อนำไปจำหน่ายเป็นอาหารให้กับแม่พันธุ์ถ้าง

การใช้ประโยชน์ คนในชุมชนส่วนใหญ่ทำประมงสัตว์น้ำและการประชาสัมพันธ์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นถ้างน้ำลอดที่ยาวที่สุดในประเทศไทย บริหารจัดการโดย อบต.ทุ่งหว้า

พันธุ์ไม้ป่าชายเลน

มี 24 ชนิด ได้แก่ ตันโกงกาง ตันปาด ตันบุล ตันตำเสาเล(ตันลุ่ม) ตันบุลขาว(ยี่ระ) ตันตีปรี ตันหมูตา ตันแปง ไม้ถั่ว ไม้ไผ่ ตันแก้มหมอ ตันจี้ห้า ตันจาก ตันปีใหญ่ ตันลำเพ็ง ตันหวายหลัง ตันเล็บบาง ตันม่าไหล ตันเตยตัน ตันลำพู ตันโตต ย่านล้นฟ้า ตันพังกาหัวส้ม

พันธุ์สัตว์

ปลา มี 34 ชนิด ได้แก่ ปลากระบอก ปลากระพง ปลาเก๋ตัง ปลาสาก(หลูหลู) ปลาเก๋า (ลำปู) ปลาทุเลา ปลาข้างปาน(ข้างลาย) ปลาแก้มแดง ปลาเลีย ปลาแดง ปลาจ้องมอง(ปลากระบาง) ปลาซีกจีน ปลามองดำ ปลากระโป ปลาทราย ปลาลำมัว ปลาม่าหลง(ปลาไหลทะเล) ปลาโพง ปลาตูหนา ปลาปักเป้า ปลาตีน ปลาอีร้า ปลาหัว ปลาหนาม ปลาตุ๊ก ปลาเดือน ปลาแมว(หางควาย) ปลาหมึก ปลาหมึกคางคก ปลาหมึกสาย(น้อย) ปลาโลมา เต่าทะเล

ปู มี 11 ชนิด ได้แก่ ปูดำ ปูใบไม้ ปูเปี้ยว ปูดาว ปูม้า ปูพร้าว(คั่วขาว) ปูไข่ ปูเสฉวน ปูโป ปูลม ปูทหาร

กุ้ง มี 11 ชนิด ได้แก่ กุ้งก้ามกราม กุ้งขาว กุ้งกุลาดำ กุ้งลั้งตะ กุ้งดาบ กุ้งหัวแข็ง กุ้งเคย กุ้งกั้ง บ่อบ่อ ตัวปูนปน ตัวเพรียง

สัตว์ในป่าชายเลน ได้แก่ ลิงหางยาว แลนดำ ค่าง ฝูงพังกา มูสัง(ชะมด) นางอาย นกออก นกพังกะ นกบินหลาพวย นาค นกเหยี่ยว นกนางนวล

ทรัพยากรป่าชายเลน

ชื่อ		ลักษณะ	ปริมาณ	แหล่งที่พบเห็น/ที่อยู่	การใช้ประโยชน์ของ คนในชุมชน
ชื่อสากล	ชื่อท้องถิ่น				
	ไม้แก้ว	เป็นไม้ยืนต้นขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 นิ้ว ลำต้นสูง 10-15 เมตร ลำต้นเปลือกสีดำแตกเป็นร่อง ลูกฝักเล็ก ใบเรียวยาวเล็ก ขยายพันธุ์ด้วยลูกฝัก	2% ของพื้นที่ป่าชายเลน	บริเวณทั่วไปของป่าชายเลนชุมชน	ทำโรงเรือน วนำสร้างบ้าน ใช้สอยประโยชน์ทั่วไป
	ต้นปาด	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 50 เซนติเมตร ทรงพุ่ม ลำต้นสั้น ใบกลมมน ลูกเหมือนส้มแขก หรือลูกพลับ ผิวลำต้นเปลือกสีขาวเทา ลักษณะเด่นของรากยื่นออกมาจากดินประมาณ 30 เซนติเมตร ขยายพันธุ์ด้วยลูก	ประมาณ 3% ของพื้นที่ป่าชายเลน	บริเวณริมคลองของป่าชายเลนในชุมชน	ใช้ในการต่อเรือ เป็นที่ประกอบอาชีพ
	ตะบูนขาว	เปลือกสีน้ำตาลดำ ขนาดลำต้นใหญ่สุดผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร ความสูง 15-20 เมตร ลักษณะลูกกลมเหมือนลูกบอลสีน้ำตาลเท่าลูกมะพร้าว เนื้อด้านในเป็นพู ลำต้นขาวลื่น ลูกเหมือนกับลูกตะบูนดำ ใบเรียวยาวมน เนื้อไม้เป็นกลางไม่แข็งไม่อ่อน	ประมาณ 10% ของพื้นที่	บริเวณป่าชายเลนทั่วไปของชุมชน	สามารถแปรรูปเป็นของใช้ในครัวเรือนได้
ต้นโกงกาง	พังกาใบใหญ่	เป็นไม้ยืนต้นขนาดลำต้นใหญ่สุดขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 8 นิ้ว ความสูง	ปริมาณ 70-80% ของพื้นที่ป่าชาย	ทั่วทั้งบริเวณป่าชายเลนของชุมชน	ใช้เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกใน

		ประมาณ 15-20 เมตร ใบเรียวยาวเล็ก ลูกฝักใหญ่ และยาว ลำต้นสีน้ำตาลอ่อน ดอกเป็นกระจุกสีเขียว ขยายพันธุ์ด้วยลูกฝักร่วงจากต้นลง在地 เป็นไม้เนื้อแข็ง	เลน		ครัวเรือน
	ตะบูนดำ(ยี่ระ)	ลำต้นมีเปลือกขรุขระ เปลือกสีน้ำตาลดำ ขนาดลำต้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร ขนาดความสูง 15-20 เมตร ลูกมีลักษณะกลมเหมือนลูกบอลสีน้ำตาลเท่าลูกมะพร้าว เนื้อด้านในมีลักษณะเป็นพู ใบมีลักษณะเรียวยาว เป็นไม้เนื้อกลาง	ประมาณ 10% ของพื้นที่	บริเวณป่าชายเลนทั่วไปของชุมชน	สามารถใช้แปรรูปสร้างบ้านได้ ทำเฟอร์นิเจอร์ต่างๆได้
ต้นโกงกาง	พังกาหัวส้ม (ต้นโตด)	เป็นไม้ยืนต้นขนาดลำต้นใหญ่สุดขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 8 นิ้ว ความสูงประมาณ 15-20 เมตร ใบเรียวยาวเล็ก ลูกฝักเล็ก และสั้น สีลำต้นสีน้ำตาลอ่อน ดอกเป็นกระจุกสีเขียว ขยายพันธุ์ด้วยลูกฝักร่วงจากต้นลง在地 เป็นไม้เนื้อแข็ง	ปริมาณ 70-80% ของพื้นที่ป่าชายเลน	ทั่วทั้งบริเวณป่าชายเลนของชุมชน	ใช้เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในครัวเรือน
ต้นโกงกาง	ต้นพังกาใบเล็ก	เป็นไม้ยืนต้นขนาดลำต้นใหญ่สุดขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 8 นิ้ว ความสูงประมาณ 15-20 เมตร ใบเรียวยาวเล็ก ลูกฝักเล็ก และสั้น สีลำต้นสีน้ำตาลอ่อน ดอกเป็นกระจุกสีเขียว	ปริมาณ 70-80% ของพื้นที่ป่าชายเลน	ทั่วทั้งบริเวณป่าชายเลนของชุมชน	ใช้เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในครัวเรือน เช่น ทำไม้ใช้สอย เป็นที่

		เชียว ขยายพันธุ์ด้วยลูกฝักร่วงจากต้นลงในดิน เป็นไม้เนื้อแข็ง			อนุบาลสัตว์น้ำ ใช้เป็นที่ประกอบอาชีพ
แสมแดง	แสมแดง	เป็นไม้ยืนต้นขึ้นตรง เปลือกมีสีแดง ลำต้นผ่าศูนย์กลาง 3-4 นิ้ว ลำต้นยาว 10-15 เมตร ใบเขียวเล็กเรียว ลูกเป็นฝักเล็ก ขยายพันธุ์ด้วยลูกฝักร่วงหล่นปักดิน	2% ของพื้นที่ป่าชายเลน	พบทั่วไปในป่าชุมชน มักอยู่กันเป็นกลุ่ม	ไว้สร้างขนา โรงเรือนเกษตร ใช้ประโยชน์ทั่วไป
	ต้นดีปรี	เป็นไม้ยืนต้นเปลือกสีขาวลื่น ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 50 เซนติเมตร สูง 10-15 เมตร เปลือกสีขาว ใบเล็กสีเขียว ลูกฝักออกดอกสีเหลือง ลูกฝักใหญ่ 1 นิ้ว ยาว 1 นิ้ว ครึ่ง ขยายพันธุ์ด้วยลูกลอยไปติด งอกง่ายตามป่าชายเลน	2% ของพื้นที่ป่าชายเลนชุมชน	บริเวณริมคลองของป่าชายเลนชุมชน	ไม้ใช้สอยเฟอร์นิเจอร์
ต้นตุม	ต้นมูตา	ลำต้นสูงใหญ่ ลูกมีขนาดเล็กมีลักษณะคล้ายลำไย แต่มีขนาดเล็กกว่า เป็นไม้เนื้ออ่อน สูงประมาณ 10-20 เมตร ใบเล็กเรียวสั้น	4-5% ของป่าชายเลน	พบได้ทั่วไปของป่าชุมชน	ใช้ในการต่อเรือ
	ต้นดินเปิดน้ำ (ปุนปง)	เป็นไม้ยืนต้น เป็นไม้เนื้ออ่อน ขนาดลำต้นเส้นผ่าศูนย์กลาง 5-6 นิ้ว ลำต้นสูงประมาณ 10 เมตร เปลือกสีขาวเทา ลูกใหญ่คล้ายลูกแอปเปิ้ล สีเขียว ใบสีเขียวยาวเรียวประมาณ 1 ศอก ส่วนใหญ่นิยมปลูกเป็นไม้ประดับ	4% ของพื้นที่ป่าชายเลนในชุมชน	พบทั่วไปของพื้นที่ป่าชายเลนชุมชน	ปลูกเป็นไม้ประดับ

ต้นแสมขาว	ต้นโหระ	เป็นไม้ยืนต้นขึ้นตรง ลำต้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3-4 นิ้ว ลำต้นยาว 10-15 เมตร ลำต้นขาว ใบเขียวเล็กเรียว ลูกมีลักษณะเป็นฝักเล็ก ขยายพันธุ์ด้วยลูกฝักร่วงหล่นปักดิน	2% ของพื้นที่ป่า ชายเลน	พบทั่วไปบริเวณป่า ชายเลน อยู่เป็นกลุ่ม	ใช้สร้างขนา โรงเรือนเกษตร และ ใช้ประโยชน์ทั่วไป
-----------	---------	---	-------------------------	--	---

ทรัพยากรสัตว์น้ำ

ชื่อ		ลักษณะ	ปริมาณ	แหล่งที่พบเห็น/ที่อยู่	การใช้ประโยชน์ของ คนในชุมชน
ชื่อสากล	ชื่อท้องถิ่น				
ปลาตุ๊กทะเล	ปลาผีหลัง	ลำตัวมีสีดำทั้งตัว มีหนามอยู่บริเวณข้างแก้ม สองข้างและกลางหลังมีพิษมาก ขนาดใหญ่เต็มที่ ประมาณ 1 กิโลกรัม มีเมือกสีน้ำตาลตามลำตัว ชอบอยู่เป็นฝูง กินสัตว์น้ำเป็นอาหาร ขยายพันธุ์ด้วยการวางไข่	กระจายอยู่ทั่วไปทั่ว ทั้งลำคลอง ของ ชุมชน	บริเวณที่มีหิน	เป็นอาหารของคนใน ชุมชน เป็นอาชีพ สร้างรายได้ ให้กับครัวเรือน
ปลากระบอก	ปลาบอก	ลำตัวกลมเรียวยาวเหมือนกระบอก มีเกล็ดสีขาว ชอบอาศัยอยู่กันเป็นฝูง โตเต็มที่ประมาณ ครึ่ง กิโลกรัม ถึง 1 กิโลกรัม กินสาหร่ายเป็น อาหาร ขยายพันธุ์ด้วยการวางไข่	ปานกลาง	ทั่วทั้งลำคลอง ป่า หินเชื่อมกับทะเล	ใช้เป็นอาหาร ประกอบอาชีพ
ปลาขี้ตัง	ปลาแก้ง	ตัวแบนบาง สีเหลืองจุดดำโตเต็มที่ประมาณ 0.50 กิโลกรัม ชอบอยู่เป็นฝูง กินสาหร่าย ตะไคร่น้ำเป็นอาหาร กินสัตว์น้ำขนาดเล็ก	มาก	ลำคลองในป่าชายเลน	เป็นอาหารและสร้าง รายได้

		ขยายพันธุ์ด้วยการวางไข่			
หอยจับแฉะ	หอยโล่	ตัวกลมเรียวยาวเป็นเกลียวเป็นข้อ ขนาดโตเต็มที่เท่า นิ้วหัวแม่มือ ยาวประมาณ 2 นิ้ว เปลือกสี เขียวน้ำตาล ตัวแก่สีเขียวอ่อนปากแดง มีทับ กินใบไม้เป็นอาหาร	ปานกลาง	ป่าชายเลนของชุมชน ในหมู่บ้าน	เป็นอาหารและสร้าง รายได้เสริม
กิ้งกิดขัน	ลึงตะ	เป็นสัตว์น้ำลำตัวเหมือนกุ้ง มีก้ามไว้หาอาหาร ขนาดใหญ่บ้างเล็กบ้าง โตเต็มที่ขนาดยาว ประมาณ 2-3 นิ้ว หนัก 100 ตัวต่อ 1 กิโลกรัม			ใช้เป็นอาหาร

พันธุ์ไม้ที่พบในป่าชายเลนบริเวณที่ทำการสำรวจ

1. โกงกางใบเล็ก

ชื่ออื่น : โกงกาง พังกาใบเล็ก พังกาทราย

เป็นไม้ไม่ผลัดใบขนาดกลาง-ใหญ่ สูง 20-40 เมตร เปลือกสีเทาดำผิวเปลือกเรียบแตกเป็นร่องเล็กตามยาวของลำต้น เด่นชัดกว่าร่องตามขวาง เมื่อทุบเปลือกทิ้งไว้สักครู่จะพบว่าด้านในของเปลือกเป็นสีแสดอมแดง เรือนยอดแคบรูปพีระมิด รอบๆบริเวณโคนต้นมีรากค้ำจุน ทำหน้าที่พยุงลำต้น และมักมีรากอากาศซึ่งเกิดจากกิ่งตอนบนเป็นจำนวนมาก

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก แผ่นใบรูปรี หรือรูปขนาดแกมรี ขนาดใบ 4-8×7-19 ซม. ฐานใบสอบเข้าหากัน คล้ายรูปลิ้น ปลายใบแหลมมีติ่งแหลมอ่อนเส้นกลางใบด้านท้องใบสีแดงเรื่อๆ ก้านใบอ่อนสีแดง ยาว 1.5-3.5 ซม. หูใบที่ปลายยอดสีชมพูถึงแดงยาว 4-8 ซม. ใบเกลี้ยง ท้องใบสีเขียวอมดำ มีจุดสีดำเล็กๆกระจายอยู่เต็มท้องใบ

ดอก ช่อดอกเกิดที่ง่ามใบช่อหนึ่งๆมี 2 ดอก ก้านช่อดอกใหญ่ ยาว 0.6-2 ซม. ไม่มีก้านดอกย่อย กลีบเลี้ยงรูปไข่ สีเขียวอมเหลือง 4 กลีบ เว้าเข้าด้านใน ปลายแหลม ขนาด 0.6-0.8×0.8-1.5 ซม. กลีบดอก 4 กลีบ ร่วงง่าย รูปใบหอกสีขาว ขนาด 0.1-0.2×0.7-1.2 ซม. ออกดอกในราวเดือนกันยายน-มกราคม

ผล รูปผลแพร์กลับ ผิวกลับ ยาว 2-3 ซม. สีน้ำตาลเข้ม จะงอกตั้งแต่ผลยังติดอยู่บนต้น ลำต้นใต้ใบเลี้ยงซึ่งมักเรียกว่า “ ฝัก ” มีผิวเรียบ สีเขียว ขนาด 1-1.2×20-40 ซม. มักโค้งงอทางด้านปลายฝัก โคนฝักหุ้ม เมื่อฝักแก่ส่วนของใบเลี้ยงที่ยื่นออกมา ยาว 1-2 ซม. ที่อยู่ระหว่างผลและฝัก จะมีสีน้ำตาลแดง และฝักจะหลุดหล่นได้เอง ฝักแก่ในราวเดือนเมษายน-ธันวาคม

โกงกางใบเล็ก มักขึ้นได้ดีในบริเวณที่เป็นดินเลนอ่อน ไม่ลึกมากนัก มีน้ำทะเลท่วมถึงอยู่เสมอ โดยเฉพาะพื้นที่ติดทะเล ปากแม่น้ำ ลำคลอง

2. โกงกางใบใหญ่

ชื่ออื่น: กงกอน, กงกานอก, กงเก

เป็นไม้ไม่ผลัดใบ ที่มีขนาดใหญ่ สูง 30-40 เมตร เปลือกหยาบสีเทาถึงดำ แตกเป็นร่องทั้งตามยาวและขวาง หรือแตกเป็นร่องตาราง สีเหลือง หากทุบเปลือกทิ้งไว้สักครู่ ด้านในของเปลือกจะมีสีเหลืองถึงส้ม รอบๆโคนต้นมีรากค้ำจุนทำหน้าที่พยุงลำต้น บางครั้งพบว่ามีรากอากาศที่งอกจากกิ่งอยู่บ้าง แต่ไม่มากนัก

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก แผ่นใบยาวรูปรี รูปรีกว้าง หรือรูปรี ขนาด 5-12×8-24 ซม. ปลายใบแหลม มีติ่งแหลม เล็ก และแข็ง ฐานใบสอบเข้าหากันรูปลิ้น ก้านใบสีเขียว ยาว 2.5-6 ซม. หูใบ ที่ปลายยอด มีสีเขียวอมเหลือง ยาว 5-9 ซม. ใบเกลี้ยง ใบด้านบนสีเขียวอ่อน ท้องใบ สีออกเหลือง มีจุดสีดำเล็กๆ กระจายอยู่เต็มท้องใบ

ดอก ออกเป็นช่อที่ง่ามใบ ก้านช่อดอกยาว 3-7 ซม. ก้านดอกย่อยยาว 0.4-1 ซม. ช่อหนึ่งๆมี2-12 ดอก กลีบเลี้ยงสีเหลืองอ่อน 4 กลีบ รูปไข่ แต่ละกลีบมีขนาด 0.5-0.8×1.2-1.5 ซม. กลีบดอก 4 กลีบ ร่วงง่าย สีขาว รูปใบหอก ยาว 0.6-1 ซม. มีขนปกคลุมตามขอบ ออกดอกเดือนกันยายน-ตุลาคม

ผล รูปไข่ ยาว แคนลงทางส่วนปลาย ขนาด 2-3.5×3-8 ซม. สีน้ำตาล เขียว ผิวผลหยาบ งอกตั้งแต่ผลยังติดอยู่บนต้น ลำต้นใต้ใบเลี้ยง หรือ “ฝัก” สีเขียว มีตุ่มทั่วทั้งฝักขนาด 1.4-1.9×30-80 ซม. ฝักตรง โคนแหลม ใบเลี้ยงที่ยื่นออกมา ยาว 3-4 ซม. สีเขียว ฝักแก่เดือนมีนาคม-สิงหาคม

โคงกางใบใหญ่ ขึ้นได้ดีบริเวณที่เป็นดินเลนอ่อนและลึก ริมชายฝั่งทะเล ริมคลองที่น้ำทะเลท่วมถึงสม่ำเสมอ และเป็นเวลานาน

3. ต้นจาก

ชื่ออื่น: อัดตะ

เป็นไม้จำพวกปาล์ม มีขนาดเล็ก ลำต้นเป็นเหง้าอยู่ใต้ดิน มีรากอวบอ้วนแน่นบริเวณกอ เหง้ามีลักษณะคล้ายฟองน้ำ มีลักษณะจมอยู่ในโคลน และอยู่ใต้น้ำขณะน้ำท่วม

ใบ ประกอบแบบขนนกชั้นเดียว เรียงเวียนสลับซ้อนกันเป็นกระจุกแบบกลีบกุหลาบ ยาว 4-9 เมตร ลักษณะแข็งตั้งตรงขึ้น ใบย่อยรูปใบหอก ยาว 0.9-1.3 เมตร เรียงตัว 2 แถวคล้ายใบมะพร้าว มีกาบใหญ่เป็นกอ ผิวใบด้านบนสีเขียวเป็นมัน ด้านท้องใบสีเขียวเหลือง ฐานใบอ้วนซ้อนทับกัน

ดอก ออกที่ง่ามใบ บริเวณใกล้ปลายยอดดอก เป็นดอกแยกเพศแต่อยู่ต้นเดียวกัน ดอกเพศเมียเป็นช่อกระจุกแน่น ล้อมรอบด้วยดอกเพศผู้เป็นช่อเชิงลดขนาดสั้นซึ่งดอกเพศผู้นี้จะเรียงอยู่เป็นช่อดอกแบบหางกระรอก ก้านดอกสีน้ำตาล ดอกสีเหลืองเข้ม

ผล ออกเป็นช่อแต่ละช่อมีผลจำนวนมาก ช่อผลห้อยลง ผลอัดกันแน่นเป็นรูปทรงกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 30 เซนติเมตร ผลเป็นเหลี่ยมรูปทรงรี ยาว 7-10 เซนติเมตร ผลอ่อนสีเขียวและเป็นสีดำเมื่อแก่ ผลแห้งติดอยู่บนต้นก่อนที่จะร่วงหล่น เปลือกของผลเป็นเส้นใยอัดกันแน่น เมล็ดรูปไข่สีขาว แข็ง ยาว 3-5 เซนติเมตร รับประทานได้ ผลแก่ราวๆเดือนตุลาคม-ธันวาคม

ต้นจากมักขึ้นตามริมแม่น้ำลำคลองที่เป็นน้ำกร่อย ประโยชน์ด้านสมุนไพร ใบ มีรสฝาดแก้ลมจืดต่างๆ ขับเสมหะ และดับพิษทั้งปวง น้ำตาลจากสมานริดสีดวงทวาร

4. ตะบูนขาว

ชื่ออื่น: กระบูน กระบูนขาว ตะบูน

เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก-กลาง สูง 8-20 เมตร ไม่ผลัดใบ ลำต้นสั้นแตกกิ่งใกล้โคนต้น มีพุ่มพองแผ่ออกคดเคี้ยวต่อเนื่องกับรากหายใจที่แบนคล้ายแผ่นกระดาษ เปลือกเรียบบางสีเหลืองเข้ม เขียวอ่อน หรือสีน้ำตาลอ่อนถึงน้ำตาลแกมชมพู ลักษณะคล้ายเปลือกต้นฝรั่ง หรือตะแบก เปลือกหลุดออกเป็นแผ่นรูปทรงไม่แน่นอน คล้ายเปลือกของต้นฝรั่งหรือตะแบก

ใบ ใบประกอบแบบขนนกปลายคู่ ไม่มีใบยอด เรียงสลับ ใบย่อยมักมี 1-2 คู่ เรียงตรงข้ามหรือเยื้องกันเล็กน้อย แผ่นใบรูปไข่กลับหรือรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับขนาด 2-5×7-14 เซนติเมตร แผ่นใบสมมาตรกันปลายใบกลม ฐานใบรูปลิ้น

ดอก ออกเป็นช่อที่ง่ามใบ ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ยาว 3-8 เซนติเมตร แต่ละช่อมี 8-20 ดอก เส้นผ่านศูนย์กลาง 1-1.2 เซนติเมตร เป็นดอกแยกเพศ ก้านดอกย่อยยาว 0.4-1 เซนติเมตร กลีบเลี้ยง 4 กลีบ ยาว 0.2 เซนติเมตร กลีบดอก 4 กลีบไม่ติดกัน สีขาวครีม เกสรเพศผู้ 8 อัน ดอกมีกลิ่นหอมตั้งแต่บ่ายถึงค่ำ

ผล ลักษณะกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 15-20 เซนติเมตร แบ่งเป็น 4 พู เท่าๆกัน แต่ละผลมี 7-17 เมล็ด ลักษณะโค้งนูนหนึ่งด้าน กว้าง 6-10 เซนติเมตร ผลแก่สีน้ำตาลคล้ายผลทับทิม ออกดอก-ผล ตลอดทั้งปี

ตะบูนขาวมักขึ้นปะปนกับพันธุ์ไม้ป่าชายเลนหลายชนิด เช่น ไม้พังกาหัวสุมดอกขาว ถั่วดำ ตาตุ่มทะเล และไม้โกงกางใบเล็ก เป็นต้น ขึ้นได้ดีในน้ำกร่อย พบบ้างเล็กน้อยในบริเวณน้ำจืด เนื้อไม้ตะบูนขาวมีสีและลวดลายสวยงาม ใช้ตกแต่งหรือทำเฟอร์นิเจอร์ได้ดี

5. ตะบูนดำ

ชื่ออื่น: ตะบูน ตะบัน

เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูง 20-35 เมตรผลัดใบ ลำต้นเปลาตรง โคนต้นมีพูพอนเล็กน้อย เรือนยอดเป็นพุ่มกลม เปลือกขรุขระสีน้ำตาลเข้มแตกเป็นร่องตามยาว ต้นแก่เปลือกลอกเป็นแถบแคบๆ เปลือกหนาประมาณ 0.3-0.5 เซนติเมตร เนื้อไม้สีน้ำตาล มีรากหายใจ รูปคล้ายกรวยคว่ำกลม หรือแบน ปลายมนยาว 20-40 เซนติเมตร จากผิวดิน

ใบ ใบประกอบแบบขนนกปลายคู่ ไม่มีใบยอดเรียงสลับ ใบย่อย 1-3 คู่ เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปรีถึงรูปขอบขนานแกมรี ขนาด 2-6×5-15 เซนติเมตร ปลายใบมน ฐานใบเหลี่ยม ผิวใบเป็นมัน สีเขียวเข้ม และจะเปลี่ยนเป็นสีส้มอมเหลืองทั้งต้นก่อนที่จะร่วงหล่น ก้านใบย่อยสั้นมาก

ดอก ออกตามง่ามใบ เป็นแบบช่อแยกแขนงช่อดอกยาว 7-17 เซนติเมตร ประกอบด้วยดอกจำนวนมาก กลีบเลี้ยง 4 กลีบ แต่ละกลีบยาว 1-1.5 เซนติเมตร กลีบดอก 4 กลีบไม่ติดกัน รูปของขนาน ยาว 0.4-0.8 เซนติเมตร สีขาวครีม เกสรเพศผู้ 8 อัน ออกดอกพร้อมๆกับแตกใบใหม่ ประมาณเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม

ผล ค่อนข้างกลม มีร่องเล็กน้อยสีเขียวขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 7-12 เซนติเมตร มี 7-11 เมล็ด ลักษณะโค้งนูนหนึ่งด้าน กว้าง 4-6 เซนติเมตรผลแก่ประมาณเดือนสิงหาคม-ตุลาคม

ตะบูนดำขึ้นกระจายในบริเวณที่เป็นดินเลนค่อนข้างแข็ง เนื้อไม้มีสีและลวดลายสวยงาม ใช้ตกแต่งทำเฟอร์นิเจอร์และก่อสร้างได้

6. ใบพาย

ชื่ออื่น: แสม

เป็นไม้พุ่ม ไม้ผลัดใบ สูง 1-2 เมตร ลำต้นตรงพีระมิด เปลือกสีน้ำตาลเรียบ แตกกิ่งมาก เรือนยอดเป็นพุ่มรูปกรวย ฐานกว้าง มีรากหายใจคล้ายนิ้วมือกระจายอยู่รอบโคนต้น

ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับ แผ่นใบรูปเกือบกลมขนาด $3-7 \times 4-10$ เซนติเมตร ปลายใบ ป้านหรือมนเล็กน้อย ฐานใบกลมหรือรูปรีกว้างถึงเป็นรูปคล้ายหัวใจ แผ่นใบเกลี้ยงหนาคล้ายแผ่นหนัง ผิวใบด้านบนมัน เส้นใบขนานกัน ก้านใบยาว 4-8 เซนติเมตร เรียวหนา มีครีบก้นอยู่รอบกิ่ง คล้ายกาบกล้วย มีรอยแผลติดอยู่เมื่อใบร่วงหลุดไป

ดอก ออกตามง่ามใบ เป็นแบบช่อแยกแขนง ไม่มีก้านดอก มีใบประดับยาว 0.7-0.9 เซนติเมตร หุ้มล้อมรอบในประดับย่อย 2 ใบ ที่คล้ายกัน แต่มีขนาดเล็กกว่ายาว 0.6-0.8 เซนติเมตร รูปคล้ายเรือใบประดับทั้งหมดที่จะติดอยู่ตลอดไม่หลุดร่วงไป วงกลีบเลี้ยงเป็นหลอดไม่หลุด ร่วง ยาว 0.6-0.9 เซนติเมตร ปลายแฉกรูปสามเหลี่ยม แหลม สั้น มีสัน 5 สัน วงกลีบดอกสีขาว เป็นหลอดรูปถัง ยาว 0.2-0.5 เซนติเมตร กลีบดอก 5 กลีบ รูปพาย ขนาด $0.2-0.4 \times 0.9-1.2$ เซนติเมตร เกสรเพศผู้ 5 อัน ติดอยู่ที่ปลายหลอด ออกดอกเดือนมีนาคม-เมษายน

ผล เป็นผลแห้งแตก งอกตั้งแต่ผลติดอยู่บนต้น รูปแถบคล้ายกล้วย มี 5 เหลี่ยม ขนาด $0.2-0.4 \times 4-5$ เซนติเมตร สีเขียวถึงสีน้ำตาลแดง ในระยะแรกผลจะตรง ต่อมาจะยืดอกจนคล้ายรูปเคียว ผลแก่จะแตกตามยาวของเหลี่ยม ภายในมีเมล็ดที่งอกแล้ว 1 เมล็ด ผลออกเดือนมิถุนายน – สิงหาคม

เป็นพันธุ์ไม้ที่พบได้ยากชนิดหนึ่งพบในพื้นที่โล่ง มีแสงมาก ดินเป็นดินทราย หินปูน

7. ตามตุ่มทะเล

ชื่ออื่น: ตาตุ่ม บุตอ

เป็นไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดเล็ก-กลาง สูง 10-18 เมตร มียางสีขาวมาก ส่วนมากลำต้นจะตรงมักแตกกิ่งในระดับต่ำ บางครั้งดูคล้ายไม้พุ่ม เปลือกเรียบถึงแตกเป็นร่องสีน้ำตาลอ่อนหรือน้ำตาลเทา กิ่งอ่อนมีช่องอากาศเล็กๆเด่นชัด รากหายใจแผ่กระจายไปตามผิวดิน

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับรูปรีหรือรูปไข่แกมรีถึงรูปไข่กลับ ขนาด $2-5 \times 4-9$ เซนติเมตร ปลายใบกลมถึงเว้าตื้นๆหรือเรียวแหลมมน ฐานใบมน ขอบใบหยักเป็นคลื่นเล็กน้อย ใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน แผ่นใบนิ่มคล้ายหนัง มีสีเขียวเป็นมันและจะเปลี่ยนเป็นสีแดงอิฐเมื่อใบใกล้ร่วง ก้านใบเรียว ยาว 1-2.5 เซนติเมตร

ดอก ออกเป็นช่อตามง่ามใบ เป็นช่อเชิงลด ดอกมีขนาดเล็กมากติดกันเป็นกระจุก ช่อดอกเพศผู้มีสีเหลืองแกมเขียว ยาว 5-10 เซนติเมตร ช่อดอกเพศเมียสั้น 2-3 เซนติเมตร

ผล เป็นแบบผลแห้งแตก มี 3 พู รูปเกือบกลม ขนาด $0.5-0.7 \times 0.3-0.4$ เซนติเมตร ด้านบนยาวกว่าแนวตั้ง ผลเกลี้ยง สีเขียวถึงน้ำตาลเข้ม เมล็ดเกือบกลมสีดำ ออกดอกผลเดือนพฤษภาคม-พฤศจิกายน

พบทั่วไปในป่าชายเลน ตามริมแม่น้ำที่พื้นที่สูง ดินเหนียวปนทรายค่อนข้างแข็งและน้ำท่วมถึงเมื่อน้ำขึ้นสูง ยางของไม้ตาตุ่มทะเลมีพิษ หากเข้าตาอาจจะทำให้ตาบอดได้ หรือหากกินเข้าไปจะทำให้ท้องเสียอย่างรุนแรง หรือหากยางนี้ถูกตามผิวหนังอาจจะทำให้เกิดอาการเป็นผื่นคันหรือบวมได้

8. ตีนเป็ดทะเล

ชื่ออื่น: สังลา ตีนเป็ด ตีนเป็ดน้ำ ตุม

เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 6-12 เมตร ลำต้นมักแตกกิ่งต่ำเรือนยอดแผ่กว้าง เปลือกเรียบสีเทา มีช่องอากาศกระจายทั่วไป เปลือกชั้นในสีเหลืองอ่อน มียางสีขาว

ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนรอบกิ่ง แผ่นใบรูปใบหอกแกมรูปไข่กลับ ขนาด 4-8×15-30 เซนติเมตร ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ปลายใบเป็นติ่งแหลม ฐานใบสอบแคบเข้าหาก้านใบ เส้นใบตั้งฉากกับเส้นกลางใบ มี 20-30 คู่ ก้านใบยาว 2-3 เซนติเมตร

ดอก ออกที่ปลายกิ่งเป็นช่อกระจุก ดอกด้านข้างมีกลีบเลี้ยงรูปใบหอก สีเขียว หรือขาวแกมเขียวอ่อน แต่ละวงหล่นไปในระยะยังเป็นดอก วงกลีบดอกสีขาวตรงกลางดอกสีเหลือง กลีบดอกเชื่อมกันเป็นหลอดปากแตร ยาว 1.5-2 เซนติเมตร ปลายหลอดแยกกันเป็น 5 กลีบ กลีบดอกยาวกว่าหลอด

ผล เป็นผลสด รูปกระสวย ค่อนข้างกลม ขนาด 6×7 เซนติเมตร มีสองพูตื้นๆ มักก่ออยู่เป็นผลเดี่ยวๆ ผิวผลเกลี้ยงสีเขียวเป็นมัน เมื่อแก่จัดสีเขียวอมม่วงถึงม่วงเข้ม ออกดอก-ผลตลอดปี

พบขึ้นตามริมชายฝั่งแม่น้ำที่เป็นดินเลนน้ำท่วมถึงและบริเวณอิทธิพลของน้ำกร่อยทั่วไป

9. ถอบแถบน้ำ

ชื่ออื่น: แควบทะเล ถอบแถบทะเล ผักแถบ ถั่วน้ำ

เป็นไม้เถา ละต้นมักเลื้อยทอดไปตามพื้น ยาว 5-10 เมตร กิ่งเรียวยาว

ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนกปลายคี่เรียงเวียนก้านใบยาว 10-15 เซนติเมตร มีใบย่อย 1-2 คู่ และที่ปลายอีก 1 ใบ ก้านใบย่อยสั้น แผ่นใบย่อยรูปไข่แกมรูปขอบขนานรูปรีแกมรูปขอบขนาน ถึงรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับขนาด 1.5-5 × 3-10 เซนติเมตร ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ปลายแหลมถึงเรียวแหลม โคนหูถึงมนกลม เส้นใบ 8-10 คู่

ดอก ออกเป็นช่อเดี่ยวตามง่ามใบ ช่อดอกยาว 5-15 เซนติเมตร ดอกมีสีขาวก่อนจะเปลี่ยนเป็นสีชมพูอ่อน เส้นผ่านศูนย์กลาง 1 เซนติเมตร ออกดอกระหว่างเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

ผล เป็นฝักรูปขอบขนาน ขอบฝักเป็นสันบางแคบ สันฝักด้านบนกว้างกว่าด้านล่างสองเท่า ขนาด 3 × 3.5 เซนติเมตร มี 1 เมล็ด เมล็ดรูปไต ยาว 1-1.2 เซนติเมตร

ถอบแถบน้ำ ขึ้นตามฝั่งแม่น้ำและพื้นที่พรุใกล้ทะเล

10. เป้งทะเล

ชื่ออื่น: เป้ง

เป็นพวงปาล์ม มีลำต้นรูปทรงกระบอก สูง 4-10 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลาง 5-9 เซนติเมตร ขึ้นเป็นกอ มีใบหนาแน่นเป็นกลุ่ม ส่วนบนของลำต้นมีก้านใบซึ่งมีหนามติดอยู่และมีกาบซึ่งเป็นเส้นใยสีเทาหุ้ม

ใบ ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว เอนและห้อยลงจำนวน 10-20 ทาง เรียงเวียนสลับเป็นกระจุกที่ปลายยอด ขนาด 0.45×1.5 เมตร ใบโค้ง สีเขียวเป็นมันหรือสีเขียวอมเหลือง ท้องใบสีเทาคล้ายควัน โคนใบมีเส้นใยเป็นกาบหุ้มลำต้น ใบย่อยเล็ก แคบ ยาว ขอบพับเข้าค่อนข้างแข็ง และตรงปลายใบห้อยลงตามก้านใบด้านล่าง มีหนามเรียวยาวแหลมและแข็ง

ดอก เป็นดอกแยกเพศต่างต้น ช่อดอกตั้งตรงออกที่ง่ามใบ มีกาบขนาดใหญ่ 1 อัน หุ้ม แต่กาบนี้จะหลุดไปในไม่ช้า ก้านช่อดอกยาว 60 เซนติเมตร ประกอบด้วยกลุ่มของช่อดอกย่อย ซึ่งเป็นช่อเชิงลดเรียงตรงจำนวนมากเรียงทำมุมแคบกับแกนหลักไปทางปลายช่อ

ผล เป็นผลสด อ่อนนุ่ม รูปไข่ ขนาด $0.8-1 \times 1-1.5$ เซนติเมตร ผลแก่สีส้ม มีผนังชั้นในบางคล้ายกระดาษมีเมล็ดเดียว

11. หวายลิง

ชื่ออื่น: หวายเย็บจาก หวายลี

เป็นไม้เลื้อย ลำต้นแข็งคล้ายหวาย เส้นผ่านศูนย์กลาง 0.3-0.8 เซนติเมตร แตกกิ่ง 3-5 เมตร หรือบางครั้งอาจยาวได้ถึง 10 เมตร ลำต้น มีสีเขียว แต่เมื่อลำต้นแก่จะเปลี่ยนเป็นสีเทา ลำต้นเหนียวใช้ทำเชือกและทำเครื่องจักรสาน

ใบ เดี่ยวเรียงสลับถึงเวียนสลับเรียว รูปขอบขนานแกมรูปไข่ ถึงรูปใบหอกขนาด 0.5-2*7.5-20 เซนติเมตร ปลายใบเรียวยาวม้วนงอและแข็ง ทำหน้าที่เกาะไม้อื่น เพื่อพยุงลำต้นให้เลื้อยทอดสูงขึ้น ฐานใบกว้างมีกาบใบหุ้มรอบลำต้น เรียงเวียนซ้อนทับกันเป็นระยะคล้ายกาบหวาย มามีหนาม

ดอก เล็กสีขาวอมเหลือง ออกเป็นช่อแยกแขนงสั้นๆ ที่ปลายกิ่ง แต่ละช่อประกอบด้วยดอกจำนวนมาก

ผล กลม ปลายผลมีติ่งแหลม ผิวเรียบมัน ผลอ่อนสีเขียวและเปลี่ยนเป็นสีเหลือง เมื่อแก่จัดจะเป็นสีชมพูอมแดง เส้นผ่านศูนย์กลาง 0.5 เซนติเมตร แต่ละผลมี 1 เมล็ด

หวายพบมากในพื้นที่ป่าชายเลนที่เป็นดินเลนแข็ง มีระดับน้ำท่วมถึงเป็นครั้งคราว

12. มะนาวผี

ชื่ออื่น: กรูดเปรย กรูดผี กะนาวปรี ขี้ติ้ว จ้าลิ้ว นางกาน มะลิ

เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 5-8 เมตร เป็นไม้ผลัดใบ เรือนยอดรูปไข่ แตกกิ่งต่ำ โคนเป็นพุ่มพอง เปลือกเรียบสีเทาอมเขียว มีหนามแหลมปกคลุมทั่วไปยาว 2 เซนติเมตร

ใบ เรียงสลับใบรูปไข่หรือรูปรี กว้าง 2-6 เซนติเมตร ยาว 3-15 เซนติเมตร ปลายใบมนโคนใบสอบ ขอบใบเรียว แผ่นใบหนาและเหนียว ผิวใบด้านบนสีเข้มกว่าด้านล่าง มีต่อมน้ำมันใสทั่วไป เส้นแขนงใบข้างละ 5-10 เส้น ก้านใบยาว 5-10 มิลลิเมตร

ดอก ดอกสีขาวอมเขียว มีกลิ่นหอม ออกเป็นช่อแบบช่อกระจุกหรือเป็นกลุ่มตามซอกใบ กลีบเลี้ยงแยกเป็น 2 แฉก กลีบดอก 4-5 กลีบ ดอกบานเต็มที่กว้าง 1-1.5 เซนติเมตร ออกดอก ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม

ผล ผลสดแบบส้ม ภายในมีถุงที่มีน้ำมาก ผลกลมสีเหลืองอมเขียว ขนาด 1.5-2 เซนติเมตร เปลือกของผลมีท่อน้ำมันมาก เมล็ดรูปไข่แบน ออกผลระหว่างเดือนเมษายน ถึง พฤษภาคม

วิเคราะห์ความสมบูรณ์ ป่าชายเลน

จากการลงพื้นที่สำรวจป่าชายเลน ส่งผลให้ทีมวิจัยได้เห็นถึงสภาพของพื้นที่ป่าแต่ละแปลงว่าเป็นอยู่อย่างไร ซึ่งแต่ละแปลงนั้นก็มีความแตกต่างกันออกไป การลงสำรวจมีเป้าหมายเพื่อให้รู้ที่ตั้ง สภาพพื้นที่ ปริมาณ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรแต่ละชนิด และเพื่อให้รู้ความสำคัญของแหล่งทรัพยากรโดยผลสรุปจากการสำรวจดังนี้

1. ป่าแปลงริมคลองท่าขาม

เป็นป่าชายเลนริมคลองติดแนวที่ดินของประชาชนในหมู่บ้าน ตลอดแนว เริ่มจากสะพานท่าขามไล่ขึ้นมาทางตะวันออกมีปริมาณไม่มากนัก อยู่ชิดติดกับที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของประชาชน มีลักษณะคล้ายกับที่หัวไร่ปลายนา สะดวกกับการเข้าใช้ประโยชน์ เช่น ตัดไม้ทำเล้าไก่ ทำขนา และใช้สอยอื่นๆ เก็บหาสัตว์น้ำชายคลอง หาผักเพื่อบริโภคก็มี ดังนั้นแม้ว่ามีปริมาณไม่มากแต่ก็เป็นป่าที่ชุมชนมีการใช้ประโยชน์หลากหลายมากที่สุด

เนื่องจากอยู่ติดกับที่ดินของประชาชน จึงพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของแนวเขต ที่ป่าเหลื่อมกับที่ดินของประชาชนในชุมชน ทำให้ประชาชนหลายรายไม่สามารถออกโฉนดที่ดินได้ ทั้งที่ทำกินมาก่อนมีกฎหมายป่าไม้(ตั้งแต่ก่อตั้งหมู่บ้าน-คูประวัติก่อตั้งหมู่บ้าน) และมีเอกสารสิทธิที่ดินเป็น นส.๓ แต่มีบางเช่นกันที่พบว่าพื้นที่ป่าริมคลองลดน้อยลง แต่ไม่มากนักนอกจากนั้นมีปัญหาการทิ้งน้ำเสีย สัตว์น้ำลดลง

2. ป่าแปลงรูป กอ.ไก่

เป็นป่าแปลงต่อเนื่องกับป่าแปลงแรก(ริมคลอง) เนื่องจากมีลักษณะคล้ายพญานาค กอ.ไก่ ด้านทิศใต้อยู่ติดกับที่ดินของชุมชนตลอดแนว ส่วนด้านอื่นๆจรดแนวป่าและลำคลอง

สภาพป่า เป็นป่าที่ไม่ค่อยมีความสมบูรณ์มากนัก เนื่องจากมีการขุดเดือนทะเลไปขาย ทำให้ต้นไม้หักโค่นเป็นแนวกว้างของพื้นที่ป่าแห่งนี้

ทรัพยากรที่สำคัญ ไม้แสม ตะบูนดำ ตะบูนขาว ไม้โกงกาง ต้นปาด เป็นต้น

การใช้ประโยชน์ มีการตัดไม้บางส่วนในพื้นที่เพื่อนำมาทำขนาและเป็นที่หาสัตว์น้ำของชาวประมง เช่น ปูดำ หอยจู้บแจง หอยกัน หอยเจดีย์

3. แปลงรูปหัวใจ

มีลักษณะเป็นรูปหัวใจ อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน เป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้หนาทึบ มีสัตว์น้ำชุกชุม เช่น ปูดำ ปลากระบอก หอยคัน หอยจับแฉะ

ทรัพยากรที่สำคัญ ต้นตะบูนขาว ต้นตะบูนดำ ต้นดีปลี ต้นจาก ต้นปาด มุตา แก้มบุหมี เป็นต้น

การใช้ประโยชน์ ในแต่ละปีทางหมู่บ้านจะมีเทศกาลถือศีลกินเจและมีการลุยไฟ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไปตัดไม้ที่แปลงนี้มาทำไม้ฟืนเพื่อประกอบพิธีในการลุยไฟของคนในชุมชน

4. แปลงท้ายอ่างเก็บน้ำ (คลองเจ)

ตั้งอยู่ท้ายอ่างเก็บน้ำคลองเจ มีปริมาณไม่มากนัก มีลักษณะเป็นป่าชายเลนที่เชื่อมต่อกับที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ของคนในชุมชน อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน

ทรัพยากรที่สำคัญ ต้นโกงกาง ต้นแสม ต้นตะบูนดำ ตะบูนขาว ต้นดีปลี ต้นมุตา

การใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่คนที่ใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ คนที่ทำนากุ้ง เช่น ตัดไม้มาทำขนำบ่อกุ้ง ทำเสาแพบ่อกุ้ง ทำสะพานยอบ่อกุ้ง

ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ ส่วนใหญ่เป็นการหาสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ที่พอหาได้

5. แปลงถ้ำวังช้าง

ตั้งอยู่ด้านทิศเหนือสุดของหมู่บ้าน ต่อจากป่าคลองโตร้อย ติดเขต อ.ปะเหลียน จ.ตรัง

สภาพป่า เป็นป่าที่ไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์ เพราะอยู่ห่างจากตัวหมู่บ้านและอยู่ระหว่างเขตอำเภอทุ่งหว้ากับอำเภอปะเหลียนจังหวัดตรัง เนื่องจากการใช้ประโยชน์จากบุคคลหลายชุมชน

ทรัพยากรที่สำคัญ โกงกาง ตะบูนดำ ตะบูนขาว ดีปลี แก้มบุหมี ต้นไทรย ต้นแสม และที่สำคัญและขึ้นชื่อของจังหวัดสตูล มีการค้นพบฟอสซิลช้างสเตโคดอล อายุประมาณ 1.8 ล้านปี

การใช้ประโยชน์ คนในชุมชนส่วนใหญ่ทำประมงสัตว์น้ำและการประชาสัมพันธ์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นถ้ำน้ำลอดที่ยาวที่สุดในประเทศไทย บริหารจัดการโดย อบต.ทุ่งหว้า

ทรัพยากรป่าบก

ป่าไม้ป่าบกในเขตหมู่บ้านท่าขามติดในอยู่เขตป่าไม้ตามกฎหมายป่าไม้ พ.ศ.2484 และป่าสงวนแห่งชาติป่าทั้งนี้จากการประชุมสัมมนาของกรมป่าไม้และการสำรวจพื้นที่จริงพบว่า สามารถแบ่งพื้นที่ ป่าไม้บกในหมู่บ้านท่าขามได้ 7 แปลง ดังนี้

1. ป่าไม้เขียว
2. ป่าช่องไทร-ป่าหวายพน
3. ป่าถ้ำสีวัง-ป่าโต๊ะหยักระ
4. ป่าดิงกะเด็ม

5. ป่าวังโตะไข่
6. ป่าเขาคลองเจ
7. ป่าหวดโตะล๊ะ

งานศึกษาวิจัยนี้ได้ ลงสำรวจโดยใช้วิธีสุ่มเลือกแปลง เพื่อเป็นแปลงตัวอย่างสภาพพื้นที่โดยรวม ทั้งนี้เลือกจากพื้นที่ที่มีการทำลายและพื้นที่ที่ยังมีสภาพป่าสมบูรณ์ที่สุด โดยใช้การประเมินโดยทีมวิจัยเองร่วมกับชาวบ้านในหมู่บ้าน จึงได้สำรวจทั้งหมด 2 แปลง คือ แปลงป่าดิงกะเดิม ซึ่งเพิ่งมีการบุกรุกทำลาย และแปลงป่าไม้เขียวซึ่งมีสภาพป่าไม้ค่อนข้างสมบูรณ์มีการบุกรุกน้อย

ซึ่งพื้นที่ป่าบกเป็นพื้นที่กว้าง และเดินทางเข้าสำรวจลำบาก ทีมวิจัยจึงได้สุ่มเลือกมา 3 แปลง เพื่อเป็นกรณีศึกษา และที่สำคัญก็เป็นพื้นที่ ที่ถูกบุกรุกได้ง่าย ซึ่งได้แก่

1. ป่าไม้เขียว

ป่าไม้เขียวตั้งอยู่บนเนินเขาหินปูน (เขาหญาละ ตอนเหนือ) บริเวณที่เป็นเนินดิน หรือที่ราบจะมีพันธุ์ไม้หนาแน่น บริเวณที่เป็นหินปูนจะมีไม้ป่าขึ้นแทรกตัวทั่วไประหว่างช่องง่อนหิน

ป่าไม้เขียวเป็นชื่อเรียกแบบพื้นบ้านของคนสมัยโบราณ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่ที่ 5 บ้านท่าขาม ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล หลังภูเขาหญาละที่คนในชุมชนรู้จักกันดี การเดินทางไปชมหรือไปหาสัตว์ป่า จะต้องเดินเท้าไปเพราะต้องข้ามเขาไปหนึ่งลูกกว่าจะถึงป่าไม้เขียว การเดินทางต้องใช้เวลาเป็นชั่วโมง กว่าที่จะถึงป่าไม้เขียว ป่าไม้เขียวเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ขนาดใหญ่ต่างๆพันธุ์ มีสัตว์หลายชนิดรวมไปถึงพืชสมุนไพร

แหล่งทรัพยากรที่สำคัญ

- วังโตะธารน้ำเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ มีพันธุ์เหี่ยวโคร้า หนาที่บที่สุด
- ผาชันหิน คือ เป็นแนวกันระหว่างหมู่ 5 กับหมู่ 7 เป็นผาชันสูง
- ต้นไม้ใหญ่ พันธุ์ไม้ป่าดึกดำบรรพ์ ต้นหันใหญ่ จุดสูงสุดในบริเวณป่าไม้เขียว มีต้นพันธุ์

ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ และมีลานไถ่ร่มเป็นบริเวณกว้าง จึงเหมาะเป็นที่พักเวลาชาวบ้านเข้าป่าไม้เขียว เป็นที่เก็บเสบียง กินข้าว พักเหนื่อย และวงสนทนา

ป่าไม้เขียวเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ไม่มีการทำลายธรรมชาติโดยเฉพาะต้นไม้ใหญ่ๆเช่น ต้นตะเคียนทราย ต้นจำปาทอง ต้นขนุนปาน ต้นตะเคียนหิน ต้นโพเล ต้นมันช้าง ต้นหัน ต้นมะปริง ต้นมะไฟป่า ต้นขานาง ต้นไม้ดำหลังแดง ต้นจำปีไทร ต้นหม้าวเหล็ก ต้นไขเขียว ต้นแพะ ส่วนจำปาก

สัตว์ที่อยู่อาศัยในป่าไม้เขียวก็มี ลิง ค่าง เรียงผา พระยากระรอกกระรอก ตัวนึ่ง ส่วน

นกก็มีหลายชนิดเช่น นกกาเขา นกเขียวใบไม้ นกก้างปลา นกบินหลา นกเขียวใหญ่ นกขมิ้น นกข้างแสด นกโพระดก และนกกรงหลายสายพันธุ์

พืชสมุนไพรที่พบบ่อยได้แก่ต้นขี้พรีไฟ ต้นไฉ่เหล็ก หัวร้อยรู สบู่เลือด

การใช้ประโยชน์ ป่าไม้เขียวเป็นป่าที่มีต้นไม้ใหญ่ที่หายากหลายชนิด หรือเป็นไม้ที่หายากในยุคปัจจุบัน การใช้ประโยชน์ของป่าไม้เขียวในยุคปัจจุบัน เป็นที่หาของป่าจำพวกกล้วยไม้หรือพืช

สมุนไพร ของคนในชุมชนและคนต่างหมู่บ้าน บ้างก็ขึ้นไปหาสัตว์ป่าก็มีบ้าง ส่วนการใช้ประโยชน์ของ ต้นไม้ใหญ่ก็มีบ้างเช่น ต้นสาวดำ หรือต้นขาวดำ และต้นหมากพลูटकกะแตน ซึ่งเป็นไม้ที่มีราคาแพงซึ่งตอนนี้ไม้ทั้งสองชนิดนี้เกือบจะสูญพันธุ์แล้ว

สภาพปัญหา เรื่องการลักตัดไม้ที่มีชื่อของภาคใต้ เช่น ต้นหมากพลูटकกะแตน ต้นขาวดำหรือสาวดำ และพันธุ์กล้วยไม้ต่างๆที่ขึ้นชื่อของเมืองไทย เช่น รองเท้านารีหรือชาวสตุล จันทน์ผา ลิบ บิน เป็นต้น

2. ป่าดิงกะแต้ม

ป่าดิงกะแต้มซึ่งเป็นป่าที่ตั้งอยู่กลางหุบเขา อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 5 บ้านท่าขาม ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านท่าขามมีภูเขาแก้วล้อมรอบบริเวณพื้นที่ทั้งหมด การเดินทางเข้าไปเที่ยวหรือเข้าไปชมป่าดิงกะแต้มต้องเดินข้ามเขาไปหนึ่งลูก ซึ่งมีเส้นทางข้ามอยู่ 3 เส้นทางด้วยกัน เส้นทางที่1ขึ้นทางศาลาที่ประตุน้ำใหญ่ ต้องเดินขึ้นไปทางสันเขา ระยะทางประมาณ 400 ม.ใช้เวลาการเดินทางประมาณ 30-40 นาทีก็ถึงที่ราบ ส่วนเส้นทางที่ 2 ต้องใช้เรือหรือว้ายน้ำข้ามอ่างเก็บน้ำคลองเจแล้วก็เดินขึ้นเขาอีกที่ใช้ระยะการเดินทางไม่นานประมาณ 20-30น.เส้นทางที่ 3 เข้าทางหลังโรงเรียนคีรีวง หมู่ที่ 7 ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูลซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของป่าดิงกะแต้ม ระยะทางประมาณ 500 ม.ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1ชม.

พื้นที่สำคัญในป่าดิงกะแต้ม

- แปลงไม้ถูกบุกรุก
- ปริมาณไม้
- หลุม “สมเสร็จ”
- พันธุ์ไม้เลื้อย
- ต้นน้ำคลองเจ

ป่าดิงกะแต้มเป็นป่าต้นน้ำของคน ม.5บ้านท่าขาม และหมู่บ้านใกล้เคียงของ อ.ทุ่งหว้า ที่ผ่านมามีป่าดิงกะแต้มเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์มีต้นไม้ต่างๆพันธุ์ ทั่วบริเวณของพื้นที่ป่าทั้งหมด ป่าดิงกะแต้มมีพื้นที่รวมทั้งหมดประมาณ 80 ไร่ ทั่วบริเวณพื้นที่ป่าเป็นที่ราบ มีต้นไม้ขนาดใหญ่อยู่ทั่วบริเวณ มีลำคลองอยู่ตรงกลางเชื่อมต่อกับ หมู่ที่ 7 บ้านคีรีวง ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล คลองเส้นดังกล่าวรองรับน้ำที่ไหลผ่านมาจาก หมู่ที่ 7 บ้านคีรีวง ก่อนจะมาถูกเก็บอยู่ที่อ่างเก็บน้ำคลองเจ ป่าดิงกะแต้มเคยถูกแบ่งเป็นสองแปลงเพราะมีคลองผ่ากลางดังกล่าว ป่าทั้งสองแปลงอยู่ทางทิศเหนือกับทิศใต้

ในพื้นที่ทางแปลงทิศเหนือ มีต้นไม้อยู่สามชนิดในบริเวณของป่า ชนิดที่1 ไม้มัน ชนิดที่2ไม้ดอกกล้อง ชนิดที่3ไม้เึะบางที่ชาวบ้านมักเรียกไม่เหมือนกัน ส่วนต้นไม้ใหญ่ก็มีทั่วบริเวณ เช่นต้นขนุนปาน ต้นเหียง ต้นหาด ต้นคอแห้ง ต้นแทะระ ต้นจำปีไทร ต้นสอม ตะเคียนทอง ต้นยางพารา ต้นช้าน ต้นไสน ต้นไม้เหล่านี้ส่วนใหญ่ชาวบ้านรู้จักกันดี

แปลงที่ 2 อยู่ทางทิศใต้ของลำคลองซึ่งมีไม้ไผ่เป็นหลักเหมือนกัน และมีต้นไม้ขนาดเล็กอยู่ทั่วบริเวณเช่น ต้นส้ม ต้นแคชอย ต้นเหียง ต้นไสน ต้นขนุนปาน ต้นยางพารา ต้นจำปีไทร ต้นตะเคียนหิน ต้นตะเคียนทอง ต้นเนียง ต้นช้าน ส่วนไม้อื่นๆที่เป็นไม้ล้มลุกและไม่ยืนต้นขนาดกลาง มีทั้งพืชที่กินได้และกินไม่ได้ก็มีอยู่ทั่วบริเวณของพื้นที่ป่าแห่งนี้ สำหรับสัตว์ที่อยู่อาศัยในป่าแห่งนี้ก็มี ลิง ค่าง ชะมด เลียงผา พระยากระรอก กระรอก ตะกวด ส่วนนกก็มี นกเขียวใบไม้ นกกรงหลายสายพันธุ์ นกขาไกร นกกาเขา นกเขียวใหญ่ ส่วนนกที่สูญพันธุ์ไปแล้วก็มี นกขุนทอง นกเงือก นกเงือก นกบินหลา ไก่ป่า ป่าดิง กาเต็มถือว่าเป็นป่าที่มีความสำคัญมาก ของคนในชุมชนซึ่งประเด็นหลักแล้วถือว่าเป็นป่าต้นน้ำก็ได้

การใช้ประโยชน์ของป่าดิงกาเต็มป่าดิงกาเต็มแห่งนี้เป็นป่าที่ชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีทั้งการหาของป่าเช่นหน่อไม้ ยอดส้มหม่าวไม้ไผ่ทำข้าวหลาม ตกเบ็ด ทงเบ็ด ตั้งไซ จมช่อง หาหอยกว้อ หาเห็ดโคนในยามฤดูการหรือช่วงหน้าฝน รวมทั้งทรัพยากรป่าไม้ เช่นต้นไม้ใหญ่นำมาทำที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนเอง ส่วนไม้ไผ่เอามาทำแพบ่อกุ้งและทำอุปกรณ์จักสานแล้วใช้ประโยชน์อื่นๆ และยังมีสัตว์น้ำหลากหลายชนิดของป่าดิงกาเต็มแห่งนี้ ที่ชาวบ้านและชุมชนใกล้เคียงได้มาหากิน ในพื้นที่ของคลองป่าดิงกาเต็ม และอ่างเก็บน้ำคลองเจ ส่วนน้ำจากอ่างเก็บน้ำคลองเจชาวบ้านก็ได้ใช้ประโยชน์ เป็นน้ำอาบน้ำใช้ในยามน้ำแล้งเช่น เกษตรกรที่ทำนาทุ่ง

เกษตรกรที่ทำการเกี่ยวกับการปลูกผัก ก็ได้ใช้น้ำของอ่างเก็บน้ำแห่งนี้ เมื่อก่อนน้ำจากอ่างเก็บน้ำคลองเจได้ถูกนำไปใช้ทำน้ำประปาในเทศบาลของอำเภอทุ่งหว้า แต่ตอนนี้ไม่ได้ใช้แล้วเพราะรางส่งน้ำชำรุดเสียหายและไม่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมารักษา

สภาพปัญหาป่าดิงกาเต็มในส่วนของป่าดิงกาเต็มในขณะนี้ สภาพปัญหาเกิดมาจากไม่มีคนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วม มีการทำลายป่า แผ้วถางในบางส่วนของพื้นที่ป่าแห่งนี้ เยาวชนรุ่นใหม่นิยมใช้รถจักรยานยนต์เพราะยึดติดกับวัตถุและเทคโนโลยีมากเกินไปไม่เคยกระหนักรับกับทรัพยากรธรรมชาติ ป่าดิงกาเต็มก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่ถูกทำลาย เพื่อจับจองเป็นที่ทำกินหรือปลูกยางพาราในพื้นที่ป่าดิงกาเต็ม และ การใช้ประโยชน์จากการตัดไม้ไผ่ที่ไม่ได้มีการจัดการ ซึ่งคนในชุมชนเองแทบไม่ได้ใช้เองเลยแต่ไม้ไผ่ถูกตัดปิละร่อยล่า เพื่อนำไปทำแพนาทุ่งของเกษตรกร หรือพวกนายทุนนั่นเอง

จุดเด่นของป่าดิงกาเต็มเป็นป่าที่ตั้งอยู่กลางหุบเขาที่สวยงามมาก และมีพื้นที่เป็นที่ราบ มีสายน้ำที่รองรับน้ำมาจากหมู่ที่ 7 บ้านคีรีวง และเป็นป่าต้นน้ำของชุมชนบ้านท่าข้ามอีกด้วย มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย มีทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำหลายชนิด มีต้นไม้ขนาดเล็กอยู่มากมาย มีทิวทัศน์ที่สวยงามมีอ่างเก็บน้ำเหมาะที่จะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้ในอนาคต เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่มาศึกษาถึงคุณค่าทรัพยากรเหล่านี้ ได้มีจิตสำนึกถึงคุณค่าของทรัพยากรและการมีส่วนร่วมในอนาคตต่อไป

3. ป่าช่องไทร

ป่าช่องไทรเป็นป่าเชิงหุบเขา ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันออกของหมู่บ้านท่าข้าม หมู่ที่ 5 ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล มีเนื้อที่แบ่งออกเป็นสองแปลงเล็กๆอยู่ในหุบเขาของบ้านท่าข้ามหมู่ที่ 5 ชาวบ้านใน

ชุมชนเรียกกันว่า ป่าช่องไทรมาแต่โบราณ การเดินทางเพื่อเข้าไปชมหรือไปเที่ยวป่าช่องไทร ต้องใช้การเดินทางได้อย่างเดียวเนื้อที่ของป่าช่องไทรแต่ละแปลงมีไม่มากนัก

แปลงที่ 1 และแปลงที่ 2 เนื้อที่ประมาณ 3-4 ไร่ มีต้นไม้ขนาดใหญ่หลายชนิดทั่วบริเวณของป่าแห่งนี้ ชนิดของไม้ใหญ่ที่พอรู้จักก็มีเช่น ต้นจำปีไทร ต้นมันช้าง ต้นพรายวน ต้นตะเคียนหิน ต้นแหร ต้นไม้ดำ ต้นโพล ต้นแหร ต้นมะไฟป่า ต้นตะเคียนทราย ต้นจิกนม ต้นไฟ ส่วนต้นหมากพลูตึกกะแตต้นสาวดำ หรือต้นขาวดำ แต่ก่อนเคยมีต้นไม้ใหญ่ๆ แต่ตอนนี้หาดูได้ยาก เพราะเป็นไม้ราคาแพงท้องตลาดต้องการสูง ตอนนี้ต้นไม้สองชนิดนี้เกือบสูญพันธุ์แล้ว ส่วนต้นไม้เล็กๆที่ยืนต้นและต้นไม้ประดับหรือต้นไม้จำพวกสวยงาม ก็ขึ้นอยู่ทั่วไปในบริเวณของพื้นที่ป่าแห่งนี้ อย่างเช่น ต้นปรัง ต้นจันทน์ ต้นเหี้ยคุรม ส่วนไม้ประดับก็มีให้เห็นอยู่ไม่มากนักในปัจจุบันเช่น ต้นท้าวณาริ /ชาวสตูล ต้นกล้วยไม้ เช่น เอื้องผึ้ง เขากวางอ่อน ลิบบิ้น หัวสึด เหลืองแสด เป็นต้น จำพวกต้นไม้เหล่านี้ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณบนเขาหรือบนต้นไม้ใหญ่ๆ ของป่าช่องไทร สำหรับสัตว์ที่พบเห็นอยู่บ่อยๆในป่าช่องไทรแห่งนี้ช่องต้นไทร แหล่งอาหารสัตว์ ต้นไทร จิกนม กระทอนป่า มะไฟป่า มีสัตว์ป่าชุกชุมมากกว่าพื้นที่ป่าบริเวณอื่นๆ สมัยก่อนเป็นพื้นที่ล่าสัตว์ป่าของชุมชนป่าห้วยพน อยู่ติดต่อกับป่าช่องไทรเนื่องจากมี “ห้วยพน” ขึ้นอยู่มาก ชุมชนขึ้นไปตัดมาใช้เป็นประจำ เช่น ใช้เป็นเครื่องจักสาน ไม้ แฉ่ ผัก กล้วย กล้วยไม้ต่างๆ

สัตว์ป่า พบในปัจจุบัน ไม่ใช่ชนิดในปัจจุบัน เช่น ค่าง ลิง กระรอก เลียงผา ชะมด ตัวนึ่ง พระยากระรอก ตัวนึ่ง ทั้งหมดนี้คือทรัพยากรของป่าแห่งนี้ ที่มีอยู่ในปัจจุบันและบางชนิดได้สูญพันธุ์แล้วก็ตามจุดเด่นของป่าช่องไทรเป็นป่าที่มีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย

การใช้ประโยชน์การใช้ประโยชน์ของทรัพยากรป่าช่องไทร ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันส่วนใหญ่ นำไม้จากป่าช่องไทรมาทำที่อยู่อาศัย และการหาของป่าเช่นการล่าสัตว์ หาต้นไม้ประดับจำพวกต้นกล้วยไม้ต่างๆ ทั้งเอามาเก็บไว้เองบ้าง และจำหน่ายบ้าง

สภาพปัญหาป่าช่องไทรในปัจจุบันได้เสื่อมสภาพลงมาก ขาดการมีส่วนร่วมเพราะขาดการบริหารจัดการของคนในชุมชนเอง เยาวชนไม่มีการกระหนักรับรู้ว่าจะเป็นทางด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสัตว์ป่าที่ดี ในตอนนี้เริ่มจะหมดลงทุกวัน เพราะตอนนี้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในป่าช่องไทร ไม่ได้ใช้เฉพาะคนในชุมชน คนนอกชุมชนก็มาใช้หรือมาหาเอาทรัพยากรไปใช้เช่น ต้นไม้สวยงามเช่น ต้นจันทน์ ต้นปรัง ต้นกล้วยไม้ ที่มีอยู่ในชุมชนเอง

พันธุ์ไม้ในป่าบก

พันธุ์ไม้ยืนต้นมี 92 ชนิด ต้นจำปีไทร (จาร์ส) ต้นโพลีเล ต้นปร้อง ต้นโปล้ง ต้นหม้าวเหล็ก ต้นไทร ต้นเข็ม ต้นขนุนปาน ต้นขวามี่ ต้นแหร ต้นหาดช้าง ต้นแลนบาน ต้นพังชะ ต้นเลือดควาย ต้นเห รียง ต้นท้ายเขา ต้นหมากพลู ต้นสาวดำ ต้นเนียนเขา ต้นปริงเขา ต้นหัน ต้นไฟป่า (ผลไม้ป่า) ต้นสัง เกียด ต้นไฟลี (ผลไม้ป่า) ต้นอีโสะ ต้นแคร่ขอย ต้นแคร่นา ต้นรักษ์ ต้นไฟ กุล ต้นไผ่คลาน ไผ่มัน ต้นไผ่ โป๊ะ ต้นไผ่ดอกกลิ้ง ต้นปรัง ต้นสำน ต้นไข่เน่า ต้นจันทน์ผา ต้นเหี้ยคุรม ต้นเหินา ต้นห้วยคำควน

ต้นหวายหลัง ต้นหวายซี่เสียด ต้นหวายพน ต้นหวายเล็ก ต้นซี่แรด ต้นพลาเขา ต้นกลาย ต้นโดกค่าง ต้น
คอแห้ง ต้นหว้าหิน ต้นกม ต้นชิง ต้นสอม ต้นพ้อ ต้นหนน ต้นโดน ต้นแบก ต้นเบา ต้นตาลแดง

พืชสมุนไพร 17 ชนิด ได้แก่ ขี้พล้าไฟ สบู่เลือด ไ้อ้เหล็กเย็ดครุ แสม้า หลุมนก ปราบดิน ย่าน
ตายปรายเป็น ปราบเวช ย่านหนูตัน ตองแห้ง เประอะป่า ย่านพาโหม ย่านนาง หย้าคา เอื้อง ท้ายบั้ง
ย่านบ้า หัวร้อยรู

ไม้ย่านมี 18 ชนิดได้แก่ ย่านบ้า ชิงโค สวาดำ ย่านงด เอ็นหลาด แซ่ม้า ย่านคาบาราช ย่านฮูก
อาก กวางตุ๊ก หลุมนก ย่านซีกา ซี้ไต้ ย่านปด หนามงาย รังทังกวาง ยับยี้ว ย่านตรุด ย่านนุ้มควาย

ไม้ประดับสวยงาม มี 14 ชนิด ได้แก่ ลั่นช้าง เอื้องผึ้ง ขี้มูสัง ลิบบิ้น กระเช้าสีดา ข้าหลวง หาง
หนู เขากวางอ่อน รองเท้านารี (ขาวสตุล) ต้นปรง จันทน์ผา เข็มแสด หอมนวน เขี้ยวครุฑ

พันธุ์สัตว์ในป่าบก

สัตว์ป่า มี 50 ชนิด สัตว์บก ได้แก่ ลิง(มีอยู่ด้วยกัน 2 ชนิดคือลิงหางยาว นาคบุต) ค่าง เลียงผา
ชะมด(มีด้วยกัน 4 ชนิด) ลิ่น(ตัวนึ่ง) นางอาย กระรอก ภาพแมว มูสั้งปีก หมูดิน กระจ๊อน บาง แลง
(ตะกวด) เสือปลา

สัตว์ปีก ได้แก่ นกเขียวเล็ก ไใหญ่ นกขมิ้น นกจุกดำ นกบินหลาแดง นกบินหลาซี้ควาย นกดอก
แดง นกกรงหน้าขาว นกหางปลา นกเป็ด นกกาเขา นกกาดำ นกเหยี่ยว นกคูต นกเป็ดน้ำ นกเขาใหญ่
นกเขาเล็ก นกเป่ล่า นกตีเดียวเห็ด นกขุ่ม นกลา นกเจี๊ยะบ นกเขาไฟ นกฮูก นกตบยุง นกแสก นก
แซงแซว นกหัวขวาน กิ้งก่าปีก นกชาญหมาก นกตุลาตาล นกวัค นกหย่อ นกยาง ค้างคาวหนู ค้างคาว
แม่ไก่ ค้างคาวพร้าว

ข้อมูลทรัพยากรป่าบก

ชื่อ		ลักษณะ	ปริมาณ	แหล่งที่พบเห็น/ที่อยู่	การใช้ประโยชน์ของ คนในชุมชน
ชื่อสากล	ชื่อท้องถิ่น				
ต้นจำปีไร่	ต้นจำรัส	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ลำต้นสีขาวเหลือง ใบ เล็กๆเรียวยาวเป็นช่อ ดอกสีเหลือง ผลัดใบในฤดูแล้ง ขยายพันธุ์ด้วยลูก อยู่ในที่ภูเขาหินดิน	ไม่ทราบจำนวน	กระจายอยู่ทั่วไปทั้ง ภูเขาในเขตป่า	ใช้เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ
	ต้นฝามี	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ มีกิ่งเป็นพุ่มหลายชั้น ลำต้นสีน้ำตาล ใบสีเขียวขนาดเท่าฝ่ามือคน ขยายพันธุ์โดยการออกดอกและเป็นลูก ผลัดใบ ในฤดูแล้ง ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางใหญ่สุด 1 เมตร	ทั่วไปทั้งภูเขาในเขต ป่าชุมชน	บริเวณป่าชุมชน ป่าภูเขา บริเวณทิศ ตะวันออกขององค์กร ชุมชนรักบ้านท่าขาม	เป็นป่าต้นน้ำ
	ต้นเหียง	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางโต เต็มที่ประมาณ 1 เมตร ลำต้นสูง 10-15 เมตร ใบเล็กมนเหมือนใบสะตอ กิ่งก้านเป็นพุ่ม เปลือกกลายสีเขม่า ผลัดใบในฤดูแล้ง ออกดอก เป็นมวงเหมือนสะตอ แล้วเป็นฝักสีขาวเมื่อสุกจะ เป็นสีดำ ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด เมล็ดสามารถ รับประทานได้	เล็กน้อย กระจาย อยู่ริมเขาที่ริมคลอง	บริเวณริมเขาห้วยระ	หาเมล็ดมาขาย นำ เมล็ดมากินเป็นอาหาร
	ขนุนปาน	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ โตเต็มที่ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร เป็นไม้พุ่ม	มีจำนวนน้อย	ป่าเขาห้วยระ ป่า ชุมชนบ้านท่าขาม	ไม้แปรรูปใช้ต่อเรือ เป็นไม้ใช้สอย

		กลมมน เปลือกต้นสีน้ำตาล ออกดอกตามต้น เป็นลูกขนุน ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด			
	ต้นไฟป่า	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง โตเต็มที่ประมาณ 0.50 เซนติเมตร ทรงพุ่ม มีกิ่งก้านมาก ใบ ทรงรี เปลือกสีแดงอมน้ำตาล ดอกออกตามต้น ผลสีแดงเป็นพวง สามารถกินได้	มีน้อย	บริเวณเขาห้วยระ	ลูกสามารถนำมารับประทานได้
ต้นตะเคียนหิน	เคียนหิน	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางโตเต็มที่ประมาณ 1.5 เมตร สูงยาวประมาณ 10-15 เมตร สีเปลือกลำต้นสีน้ำตาลแดง ขยายพันธุ์ด้วยการออกดอก เป็นลูก	มีน้อย	เขาห้วยระ หน้าองค์กรชุมชนรักบ้านท่าขาม บริเวณเขื่อนคลองเจ	ทำไม้ทำบ้าน ทำประตู่ ทำกรอบประตู่ เป็นต้น
	ต้นแคขอย	เป็นไม้ยืนต้นโตเต็มที่ประมาณ 1-2 เมตร สูงประมาณ 10-20 เมตรเปลือกสีขาว ในเล็กๆสีเทา ดอกสีขาวม่วง ลูกกลม ขยายพันธุ์เมล็ด ดอกสามารถนำมาทำขนมได้	ปานกลาง	เขาห้วยระ ป่าชุมชนรักบ้านท่าขาม	เป็นไม้ใช้สอย ดอกใช้ทำขนม
	เต่าร้าง	ไม้ยืนต้นสูงประมาณ 5 เมตร ใบเป็นทางยาว 2 เมตร เรียว ลูกเป็นพวง ออกดอกเป็นพวง ต้นสีขาว ลูกสุกสีแดง ขยายพันธุ์ด้วยลูก ยอดสามารถกินได้	ปานกลาง	เขาห้วยระ	เป็นอาหารในครัวเรือน
	ต้นช่าน	เป็นไม้ยืนต้นโตเต็มที่เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร สูง 10-15 เมตร เปลือกสีขาว ใบเรียว	น้อย	เขาห้วยระ	เป็นไม้ใช้สอยในครัวเรือน

		ยาวใหญ่ ดอกสีเหลือง ลูกสุกสีเหลือง ขยายพันธุ์ด้วยลูก เป็นไม้เนื้อแข็ง			
	ไม้เนียน	เป็นไม้ยืนต้นขนาดโตเต็มที่ประมาณ เส้นผ่าศูนย์กลาง 50-60 เซนติเมตร สูง 10-15 เมตร เปลือกสีดำ ใบเรียวยาวประมาณ 2 นิ้ว ออกดอก ลูกอ่อนสีเขียวหากสุกจะเป็นสีน้ำตาล ขยายพันธุ์ด้วยลูก	น้อย	เข้าหญาาระ ริมเขา ทางเข้าป่า	เป็นไม้ใช้สอยใน คร้วเรือน
	ต้นจิก	เป็นไม้ยืนต้นโตเต็มที่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 30-50 เซนติเมตร สูง 10-15 เมตร เปลือกสีขาว ใบสีเขียวเรียวยาว ดอกเป็นพุ่มสี	ปานกลาง	ป่าชุมชนของหมู่บ้าน เขาหญาาระ	เป็นอาหาร สามารถขายสร้างรายได้
		แดง มีกลิ่นหอม ลูกสีน้ำตาลเขียวเท่านิ้วมือ ยอด ดอก ใบ กินได้			
	ต้นโดน	ต้นโตเต็มที่เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร สูงประมาณ 10 เมตร ใบกลมปลายเรียวใหญ่ เปลือกสีน้ำตาลดำ ดอกสีแดง ขาว สามารถ นำมากินได้ ลูกกลมสีเขียว ขยายพันธุ์ด้วยลูก	น้อย	บริเวณป่าชุมชน	ทำเป็นไม้ใช้สอยใน คร้วเรือน ดอกและยอดสามารถ รับประทานได้
	ต้นไทร	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลาง 1-2 เมตร เป็นไม้ทรงพุ่ม มีกิ่งมาก มีรากห้อยลงมาบริเวณกิ่ง เปลือกสีน้ำตาลลายขาว ใบกลมสีเขียวประมาณ 1 นิ้ว ออกดอก ลูกกลม ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด	ไม่ทราบจำนวน	ในเขตป่าชุมชน เขา หญาาระ	ลูกใช้เป็นที่อยู่อาศัย แล ะ ส า ม า ร ถ รับประทานได้

ผักข้าว	ขี้พริ้วไฟ	เป็นไม้เถาไม้เลื้อย ขนาดใหญ่สุดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 เซนติเมตร ขึ้นตามต้นไม้ ใบเป็นแฉก 3 แฉก เป็นใบเดี่ยว ออกดอกสีเหลือง ผลที่สุกแล้วจะเป็นสีเหลือง ลูกมีหนาม ตามเถามีปุ่ม	ปานกลาง	เขาห้วยระ	ใช้เป็นอาหาร ใช้เป็นสมุนไพร
	เหยื่อกูรา	เป็นหัว ขึ้นอยู่บริเวณเขาหิน ชอบอยู่เป็นหย่อม ใบสีเขียวกลมมน ดอกสีชมพู ใช้ลูกในการขยายพันธุ์	ปานกลาง	เขาห้วยระ	เป็นไม้ประดับ
	ข้าหลวง	เป็นหัว ใบยาวเรียวโตเต็มที่ประมาณ 1 เมตร สีเขียวสูงใบมีลาย ชอบอยู่บนเขาที่มีดินตะกอนไม้ที่กำลังย่อยสลายขยายพันธุ์ด้วยไม้ในร่ม เป็นไม้ประดับ	ปานกลาง	เขาห้วยระ	ไม้ประดับ
	ต้นไผ่รวก	เป็นหัวแตกหน่อ ลำต้นขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 นิ้ว ใบยาวรี ต้นสูงยาวประมาณ 4 เมตร สีเปลือกเขียวเหลือง ขยายพันธุ์ด้วยราก เหง้า	ปานกลาง	เขาห้วยระ	ใช้เป็นไม้ใช้สอย
	ต้นปรง	เป็นไม้ยืนต้น ต้นโตเต็มที่เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร สูงประมาณ 20-25 เมตร เปลือกสีน้ำตาลเข้ม ใบกลมใหญ่หยัก ดอกสีขาวเหลือง ใช้ลูกในการขยายพันธุ์ มีลักษณะเป็นทรงพุ่ม เป็นไม้เนื้ออ่อน	ปานกลาง	เขาห้วยระ	เป็นไม้ใช้สอยทั่วไป

	ย่านงด	เป็นเถาขนาดเท่านิ้วก้อย เปลือกสีขาว ใบสีเขียว เหมือนใบบอน อยู่เป็นหย่อม ขยายพันธุ์ด้วย การแตกราก	ปานกลาง	เขาห้วยระ	เป็นไม้ประดับ
--	--------	--	---------	-----------	---------------

วิเคราะห์ความสมบูรณ์ ป่าบก

จากการลงพื้นที่สำรวจป่าบก ส่งผลให้ทีมวิจัยได้เห็นถึงสภาพของพื้นที่ที่ถูกทำลายจากผู้บุกรุก และบางส่วนก็ยังคงมีความสมบูรณ์อย่างมาก ซึ่งการลงสำรวจมีเป้าหมายเพื่อให้รู้ที่ตั้ง สภาพพื้นที่ ปริมาณ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรแต่ละชนิด และเพื่อให้รู้ความสำคัญของแหล่งทรัพยากรโดย ผลสรุปจากการสำรวจดังนี้

1. ป่าไม้เขียว

ป่าไม้เขียวตั้งอยู่บนเนินเขาหินปูน (เขาหญ้าระ ตอนเหนือ) บริเวณที่เป็นเนินดิน หรือที่ราบจะมี พันธุ์ไม้หนาแน่น บริเวณที่เป็นหินปูนจะมีไม้ป่าขึ้นแทรกตัวทั่วไประหว่างช่องง่อนหิน

ป่าไม้เขียวเป็นชื่อเรียกแบบพื้นบ้านของคนสมัยโบราณ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่ที่ 5 บ้านท่าขาม ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล หลังภูเขาหญ้าระที่คนในชุมชนรู้จักกันดี การเดินทางไปชมหรือไปหา สัตว์ป่า จะต้องเดินเท้าไปเพราะต้องข้ามเขาไปหนึ่งลูกกว่าจะถึงป่าไม้เขียว การเดินทางต้องใช้เวลาเป็น ชั่วโมง กว่าถึงป่าไม้เขียว ป่าไม้เขียวเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ขนาดใหญ่ต่างๆพันธุ์ มีสัตว์หลายชนิด รวมไปถึงพืชสมุนไพร

แหล่งทรัพยากรที่สำคัญ

- วังโอโธ ธารน้ำเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ มีพันธุ์เหี่ยวโคราหนาที่บที่สุด
- ผาชันหิน คือ เป็นแนวกันระหว่างหมู่ 5 กับหมู่ 7 เป็นผาชันสูง
- ต้นไม้ใหญ่ พันธุ์ไม้ป่าดึกดำบรรพ์ ต้นหินใหญ่ จุดสูงสุดในบริเวณป่าไม้เขียว มีต้น หินขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ และมีลานไถ่ร่มเป็นบริเวณกว้าง จึงเหมาะเป็นที่พักเวลาชาวบ้านเข้าป่าไม้เขียว เป็นที่เก็บเสบียง กินข้าว พักเหนื่อย และวงสนทนา

ป่าไม้เขียวเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ไม่มีการทำลายธรรมชาติโดยเฉพาะต้นไม้ใหญ่ๆเช่น ต้น ตะเคียนทราย ต้นจำปาทอง ต้นขนุนปาน ต้นตะเคียนหิน ต้นโพล ต้นมันช้าง ต้นหัน ต้นมะปริง ต้น มะไฟป่า ต้นขานาง ต้นไม้ดำหลังแดง ต้นจำปีไทร ต้นหม้าวเหล็ก ต้นไขเขียว ต้นแทะระ ส่วนจำปาก

สัตว์ที่อยู่อาศัยในป่าไม้เขียวก็มี ลิง ค่าง เรียงผา พะยากระรอกกระรอก ตัวนึ่ง ส่วน

นกก็มีหลายชนิดเช่น นกกาเขา นกเขียวใบไม้ นกก้างปลา นกบินหลา นกเขียวใหญ่ นกขมิ้น นกข้างแซว นกโพระดก และนกกรงหลายสายพันธุ์

พืชสมุนไพรที่พอหาได้ก็มีต้นขี้พราไฟ ต้นไอ้เหล็ก หัวร้อยรู สบู่เลือด

2. ป่าดิงกะเต็ม

ป่าดิงกะเต็มซึ่งเป็นป่าที่ตั้งอยู่กลางหุบเขา อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 5 บ้านท่าขาม ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านท่าขามมีภูเขาที่รอบบริเวณพื้นที่ทั้งหมด การเดินทางเข้าไป เทียวหรือเข้าไปชมป่าดิงกะเต็มต้องเดินข้ามเขาไปหนึ่งลูก ซึ่งมีเส้นทางข้ามอยู่ 3 เส้นทางด้วยกัน เส้นทางที่ 1 ขึ้นทางศาลาที่ประตุน้ำใหญ่ ต้องเดินขึ้นไปทางสันเขา ระยะทางประมาณ 300 ม.ใช้เวลา การเดินประมาณ 30-40 นาทีก็ถึงที่ราบ ส่วนเส้นทางที่ 2 ต้องใช้เรือหรือว่ายน้ำข้ามอ่างเก็บน้ำคลองเจ

แล้วก็เดินขึ้นเขาอีกทีใช้ระยะเวลาเดินทางไม่นานประมาณ 20-30 นาทีเส้นทางที่ 3 เข้าทางหลังโรงเรียน ศิริวง หมู่ที่ 7 ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูลซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของป่าดิงกาเดิม ระยะทางประมาณ 500ม.ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1ชม.

พื้นที่สำคัญในป่าดิงกาเดิม

- แปลงไม้ถูกบุกรุก
- ปริมาณไม้
- หลุม “สมเสร็จ”
- พันธุ์ไม้เลื้อย
- ต้นน้ำคลองเจ

ป่าดิงกาเดิมเป็นป่าต้นน้ำของคน ม.5 บ้านท่าข้าม และหมู่บ้านใกล้เคียงของ อ.ทุ่งหว้า ที่ผ่าน มา ป่าดิงกาเดิมเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์มีต้นไม้ต่างๆพันธุ์ ทั่วบริเวณของพื้นที่ป่าทั้งหมด ป่าดิงกาเดิมมี พื้นที่รวมทั้งหมดประมาณ 80 ไร่ ทั่วบริเวณพื้นที่ป่าเป็นที่ราบ มีต้นไม้ใหญ่อยู่ทั่วบริเวณ มีลำคลอง อยู่ตรงกลางเชื่อมต่อกับ หมู่ที่ 7 บ้านศิริวง ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล คลองเส้นดังกล่าวรองรับน้ำที่ ไหลผ่านมาจาก หมู่ที่ 7 บ้านศิริวง ก่อนจะมาถูกเก็บอยู่ที่อ่างเก็บน้ำคลองเจ ป่าดิงกาเดิมเคยถูกแบ่งเป็น สองแปลงเพราะมีคลองผ่ากลางดังกล่าว ป่าทั้งสองแปลงอยู่ทางทิศเหนือกับทิศใต้

ในพื้นที่ทางแปลงทิศเหนือ มีต้นไม้อยู่สามชนิดในบริเวณของป่า ชนิดที่1 ไม้มัน ชนิดที่ 2 ไม้ดอกกลิ้ง ชนิดที่3ไม้เปาะบางที่ชาวบ้านมักเรียกไม่เหมือนกัน ส่วนต้นไม้ใหญ่ก็มีทั่วบริเวณ เช่นต้นขนุน ปาน ต้นเหรียง ต้นหาด ต้นคอแห้ง ต้นแทะระ ต้นจำปีไทร ต้นสอม ตะเคียนทอง ต้นยางพารา ต้นช้าน ต้นไสน ต้นไม้เหล่านี้ส่วนใหญ่ชาวบ้านรู้จักกันดี

แปลงที่ 2 อยู่ทางทิศใต้ของลำคลองซึ่งมีไม้ไผ่เป็นหลักเหมือนกัน และมีต้นไม้ใหญ่อยู่ทั่ว บริเวณเช่น ต้นสอม ต้นแคขอย ต้นเหรียง ต้นไสน ต้นขนุนปาน ต้นยางพารา ต้นจำปีไทร ต้นตะเคียน หิน ต้นตะเคียนทอง ต้นเนียง ต้นช้าน ส่วนไม้อื่นๆที่เป็นไม้ล้มลุกและไม้ยืนต้นขนาดกลาง มีทั้งพืชที่กิน ได้และกินไม่ได้ก็มีอยู่ทั่วบริเวณของพื้นที่ป่าแห่งนี้ สำหรับสัตว์ที่อยู่อาศัยในป่าแห่งนี้ก็มี ลิง ค่าง ชะมด เลียงผา พะยากระรอก กระรอก ตะกวด ส่วนนกก็มี นกเขียวใบไม้ นกกรงหลายสายพันธุ์ นกขาไกร นกกาเขา นกเขียวใหญ่ ส่วนนกที่สูญพันธุ์ไปแล้วก็มี นกขุนทอง นกเงือก นกเง้ง นกบินหลา ไก่ป่า ป่า ดิงกาเดิมถือว่าเป็นป่าที่มีความสำคัญมาก ของคนในชุมชนซึ่งประเด็นหลักแล้วถือว่าเป็นป่าต้นน้ำก็ว่าได้

จุดเด่นของป่าดิงกาเดิมเป็นป่าที่ตั้งอยู่กลางหุบเขาที่สวยงามมาก และมีพื้นที่เป็นที่ราบ มี สายน้ำที่รองรับน้ำมาจากหมู่ที่ 7 บ้านศิริวง และเป็นป่าต้นน้ำของชุมชนบ้านท่าข้ามอีกด้วย มี ทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย มีทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำหลายชนิด มีต้นไม้ใหญ่มากมาย มี วิวทัศนที่สวยงามมีอ่างเก็บน้ำเหมาะที่จะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้ในอนาคต เพื่อให้เยาวชนรุ่น ใหม่ๆมาศึกษาถึงคุณค่าทรัพยากรเหล่านี้ ได้มีจิตสำนึกถึงคุณค่าของทรัพยากรและการมีส่วนร่วมใน อนาคตต่อไป

3. ป่าช่องไทร

ป่าช่องไทรเป็นป่าเชิงหุบเขา ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันออกของหมู่บ้านท่าขาม หมู่ที่ 5 ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล มีเนื้อที่แบ่งออกเป็นสองแปลงเล็กๆอยู่ในหุบเขาของบ้านท่าขามหมู่ที่ 5 ชาวบ้านในชุมชนเรียกป่านี้ว่า ป่าช่องไทรมาแต่โบราณ การเดินทางเพื่อเข้าไปชมหรือไปเที่ยวป่าช่องไทร ต้องใช้การเดินทางได้อย่างเดียวเนื้อที่ของป่าช่องไทรแต่ละแปลงมีไม่มากนัก

แปลงที่ 1 และแปลงที่ 2 เนื้อที่ประมาณ 3-4 ไร่ มีต้นไม้ขนาดเล็กหลายชนิดทั่วบริเวณของป่าแห่งนี้ ชนิดของไม้ใหญ่ที่พอรู้จักก็มีเช่น ต้นจำปีไทร ต้นมันช้าง ต้นพรายวน ต้นตะเคียนหิน ต้นแหร ต้นไม้ดำ ต้นโพล ต้นแหรระ ต้นมะไฟป่า ต้นตะเคียนทราย ต้นจิกนม ต้นไฟ ส่วนต้นหมากพลูตึกกะแตต้นสาวดำ หรือต้นขาวดำ แต่ก่อนเคยมีต้นใหญ่ๆ แต่ตอนนี้หาได้ยาก เพราะเป็นไม้ราคาแพง ท้องตลาดต้องการสูง ตอนนี้ต้นไม้อสองชนิดนี้เกือบสูญพันธุ์แล้ว ส่วนต้นไม้เล็กๆที่ยืนต้นและต้นไม้ประดับหรือต้นไม้จำพวกสวยงาม ก็ขึ้นอยู่ทั่วไปในบริเวณขอพื้นที่ป่าแห่งนี้ อย่างเช่น ต้นปรัง ต้นจันผา ต้นเยอคูรัม ส่วนไม้ประดับก็มีให้เห็นอยู่ไม่มากนักในปัจจุบันเช่น ต้นท้าวณาริ ขาวสตูล ต้นกล้วยไม้ เช่น เอื้องผึ้ง เขากวางอ่อน ลิบบิ้น หัวสีดา เหลืองแสด เป็นต้น จำพวกต้นไม้เหล่านี้ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณบนเขาหรือบนต้นไม้ใหญ่ๆ ของป่าช่องไทร สำหรับสัตว์ที่พบเห็นอยู่บ่อยๆในป่าช่องไทรแห่งนี้ช่องต้นไทร แหล่งอาหารสัตว์ ต้นไทร จิกนม กระทอนป่า มะไฟป่า มีสัตว์ป่าชุกชุมมากกว่าพื้นที่ป่าบริเวณอื่นๆ สมัยก่อนเป็นพื้นที่ล่าสัตว์ป่าของชุมชนป่าห้วยพน อยู่ติดต่อกับป่าช่องไทรเนื่องจากมี “ห้วยพน” ที่ชุมชนขึ้นไปตัดมาใช้เป็นประจำ เช่น ใช้เป็นเครื่องจักสาน ไม้ แคล้ง ผูกไม้กวาด ผูกปากที่นั่ง

สัตว์ป่า พบในปัจจุบัน ไม่กี่ชนิดในปัจจุบัน เช่น ค่าง ลิง กระรอก เลียงผา ชะมด ตัวนึ่ง พระยากระรอก ตัวนึ่ง ทั้งหมดนี้คือทรัพยากรของป่าแห่งนี้ ที่มีอยู่ในปัจจุบันและบางชนิดได้สูญพันธุ์แล้วก็ตาม

จุดเด่นของป่าช่องไทรเป็นป่าที่มีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย

จากข้อมูลที่ได้ศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการสอบถามจากคนในชุมชน จากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต จากการสำรวจพื้นที่ทั้งป่าบกและป่าชายเลน และจากการเรียนพื้นที่อื่นๆ ที่มีการดำเนินงานมาและประสบความสำเร็จแล้ว จึงได้มีการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาทำการสรุป และวิเคราะห์ เพื่อหารูปแบบในการกำหนดทิศทางเพื่อการจัดการพื้นที่ป่าของชุมชนบ้านท่าขาม ดังนี้

ตารางวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงาน พื้นที่ป่าบก

ป่า	จุดเด่น	แนวทาง
ป่าไม้เขียว	แหล่งทรัพยากรที่สำคัญ - วังอีโส/ธารน้ำเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ มีพันธุ์เหี่ยวโคร่าหนาที่บิที่สุด - ผาชันหิน คือ เป็นแนวกันระหว่างหมู่ 5 กับหมู่ 7 เป็นผาชันสูง - ต้นไม้ใหญ่ พันธุ์ไม้ป่าดึกดำบรรพ์ ต้นหินใหญ่ จุดสูงสุดในบริเวณป่าไม้เขียว มีต้นหินขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ และมีลานไต้ร่มเป็นบริเวณกว้าง จึงเหมาะเป็นที่พักเวลาชาวบ้านเข้าป่าไม้เขียว เป็นที่เก็บเสบียง กินข้าว พักเหนื่อย และวงสนทนา ป่าไม้เขียวเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ไม่มีการทำลายธรรมชาติโดยเฉพาะต้นไม้ใหญ่ๆเช่น ต้นตะเคียนทราย ต้นจำปาทอง ต้นขนุนปาน ต้นตะเคียนหิน ต้นโพล ต้นมันช้าง ต้นหิน ต้นมะปริง ต้นมะไฟป่า ต้นขานาง ต้นไม้ดำหลังแดง ต้นจำปีไทร ต้นหม้าวเหล็ก ต้นไขเขียว ต้นแทะระ ส่วนจำปาก สัตว์ที่อยู่อาศัยในป่าไม้เขียวก็มี ลิง ค่าง เรียงผา พะยากระรอก กระรอก ตัวนึ่ง ส่วนนกหลายชนิดเช่น นกกาเขา นกเขียวใบไม้ นกกางปลา	1.ด้านของการอนุรักษ์ มีการต่อยอดเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชน ศึกษาพันธุ์ไม้ต่างๆ โดยมีการรักษาสภาพป่าให้มีความสมบูรณ์ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและพันธุ์ไม้ต่างๆ 2.มีกติกาและการเฝ้าระวังไม่ให้มีการบุกรุกทำลายอย่างเด็ดขาด 3.มีการจัดการให้มีการเข้าไปศึกษาระบบนิเวศเพื่อเป็นการศึกษาความหลากหลายของทรัพยากร 4.มีการทำเส้นทางเดินเท้า 5.ส่งเสริมให้เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน 6.สร้างศูนย์ดูแลป่าย่อย มีที่เพาะกล้าไม้ในพื้นที่

	นกบินหลา นกเขี้ยวใหญ่ นกขมิ้น นกข้างแซว นกโพระดก และนกกรงหลายสายพันธุ์ พืชสมุนไพรที่พบบ่อยได้แก่มีต้นขี้พรีไฟ ต้นไฉ้เหล็ก หัวร้อยรู สบู่เลือด	
ป่าดงดิบ	ป่าดงดิบเป็นป่าที่ตั้งอยู่กลางหุบเขาที่สวยงามมาก และมีพื้นที่เป็นที่ราบ มีสายน้ำที่รองรับน้ำมาจากหมู่ที่ 7 บ้านคีรีวง และเป็นป่าต้นน้ำของชุมชนบ้านท่าข้ามอีกด้วย มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย มีทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำหลายชนิด มีต้นไม้ขนาดใหญ่มากมาย มีทิวทัศน์ที่สวยงามมีอ่างเก็บน้ำเหมาะที่จะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้ในอนาคต เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่มาศึกษาถึงคุณค่าทรัพยากรเหล่านี้ ได้มีจิตสำนึกถึงคุณค่าของทรัพยากรและการมีส่วนร่วมในอนาคตต่อไป	1.อนุรักษ์และฟื้นฟูดูแลไม่ให้เกิดการถูกทำลายอย่างเด็ดขาด 2.เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์น้ำจืดที่หลากหลาย 3.มีการปลูกพืชกินได้เสริม พันธุ์ไม้พื้นบ้านเพื่อให้ชาวบ้านใช้ในการใช้สอย เช่น สะตอ 4.ส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางพฤกษศาสตร์ คือ เข้าไปเยี่ยมชมความหลากหลายของทรัพยากร 5.มีที่เพาะกล้าไม้ในพื้นที่ 6.ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชน 7.เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า
ป่าช่องไทร	ป่าช่องไทรเป็นป่าเชิงหุบเขา ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันออกของหมู่บ้านท่าข้าม หมู่ที่ 5 ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล มีเนื้อที่แบ่งออกเป็นสองแปลงเล็กๆอยู่ในหุบเขาของบ้านท่าข้ามหมู่ที่ 5 ชาวบ้านในชุมชนเรียกป่านี้ว่า ป่าช่องไทรมาแต่โบราณ การเดินทางเพื่อเข้าไปชมหรือไปเที่ยวป่าช่องไทร ต้องใช้การเดินทางได้อย่างเดียวเนื้อที่ของป่าช่องไทรแต่ละแปลงมีไม่มากนัก แปลงที่ 1 และแปลงที่ 2 เนื้อที่ประมาณ 3-4 ไร่ มีต้นไม้ขนาดใหญ่	1.ปลูก ดูแลให้มีความสมบูรณ์โดยการปลูกไม้ใช้สอยไม้ขนาดใหญ่หรือไม้โตเร็ว เพื่อใช้สอยในชุมชน เช่น ไม้ตะเคียน ไม้ขนุนปาน ไม้ฝามี ไม้เทียม ต้นจิกสวน โพธิ์ทะเล ต้นหว้า ฯลฯ 2.มีการอนุญาตให้สามารถตัดไม้สำหรับใช้สอยได้ โดยมีมติจากคณะกรรมการตามระเบียบกติกาที่วางไว้ 3.มีการปลูกป่าทดแทนในทุกๆปี

	หลายชนิดทั่วบริเวณของป่าแห่งนี้ ชนิดของไม้ใหญ่ที่พอรู้จักก็มีเช่น ต้นจำปี ไห้ ต้นมันช้าง ต้นพรายวน ต้นตะเคียนหิน ต้นแห่ ต้นไม้ดำ ต้นโพล ต้นแทะ ต้นมะไฟป่า ต้นตะเคียนทราย ต้นจิกนม ต้นโพ ส่วนต้นหมาก พลุตึกกะแตง ต้นสาวดำ หรือต้นขาวดำ แต่ก่อนเคยมีต้นใหญ่ๆ แต่ตอนนี้ หาดูได้ยาก เพราะเป็นไม้ราคาแพงท้องตลาดต้องการสูง ตอนนี้ต้นไม้สอง ชนิดนี้เกือบสูญพันธุ์แล้ว ส่วนต้นไม้เล็กๆที่ยืนต้นและต้นไม้ประดับหรือ ต้นไม้จำพวกสวยงาม ก็ขึ้นอยู่ทั่วไปในบริเวณเขตพื้นที่ป่าแห่งนี้ อย่างเช่น ต้นปรัง ต้นจันทน์ ต้นเห็ดคุ้มน้ำ ส่วนไม้ประดับก็มีให้เห็นอยู่ไม่มากนักในปัจจุบันเช่น ต้นท้าวณาริ ขาวสตูล ต้นกล้วยไม้ เช่น เอื้องผึ้ง เขากวางอ่อน ลิบบิ้น หัวสีดา เหลืองแสด เป็นต้น จำพวกต้นไม้เหล่านี้ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณบนเขาหรือบนต้นไม้ใหญ่ๆ ของป่าช่องไทร สำหรับสัตว์ที่พบเห็นอยู่บ่อยๆในป่าช่องไทรแห่งนี้ช่องต้นไทร แหล่งอาหารสัตว์ ต้นไทร จิกนม กระท้อนป่า มะไฟป่า มีสัตว์ป่าชุกชุมมากกว่าพื้นที่ป่าบริเวณอื่นๆ สมัยก่อนเป็นพื้นที่ล่าสัตว์ป่าของชุมชนป่าห้วยพน อยู่ติดต่อกับป่าช่องไทรเนื่องจากมี “ห้วยพน” ขึ้นอยู่มาก ที่ชุมชนขึ้นไปตัดมาใช้เป็นประจำ เช่น ใช้เป็นเครื่องจักสาน ไม้ แคล้ ผัก กล้วย กล้วยตาก ฟักทอง สัตว์ป่า พบในปัจจุบัน ไม้ก็ชนิดในปัจจุบัน เช่น ค่าง ลิง กระรอก เลียงผา ชะมด ตัวนึ่ง พระยากระรอก ตัวนึ่ง ทั้งหมดนี้คือทรัพยากรของป่าแห่งนี้ ที่มีอยู่ในปัจจุบันและบางชนิดได้สูญพันธุ์แล้วก็ตาม จุดเด่นของป่าช่องไทรเป็นป่าที่มีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย	4.การใช้สอยมีการแบ่งพื้นที่ในแต่ละแปลงออกเป็นส่วนๆ เพื่อจะได้มีไม้ไว้ใช้ไม้ขาดแคลนละโตทันกัน 5.ต้นไม้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต้องเป็นไม้ที่โตตามขนาดที่เหมาะสมตามที่กรรมการเห็นสมควร 6.สร้างศูนย์ดูแลป่าย่อยและมีแหล่งเพาะพันธุ์
--	---	---

พื้นที่ป่าชายเลน

ป่า	จุดเด่น	แนวทาง
ป่าแปลงริมคลอง ท่าขาม	ป่าชายเลนริมคลองติดแนวที่ดินของประชาชนในหมู่บ้าน ตลอดแนว เริ่มจากสะพานท่าขามไล่ขึ้นมาทางตะวันออกมีปริมาณไม่มากนัก อยู่ชิดติดกับที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของประชาชน มีลักษณะคล้ายกับที่หัวไร่ปลายนา สะดวกกับการเข้าใช้ประโยชน์ เช่น ตัดไม้ทำเล้าไก่ ทำขนา และใช้สอยอื่นๆ เก็บหาสัตว์น้ำชายคลอง หาผักเพื่อบริโภคก็มี ดังนั้นแม้ว่ามีปริมาณไม่มากแต่ก็เป็นป่าที่ชุมชนมีการใช้ประโยชน์หลากหลายมากที่สุด เนื่องจากอยู่ติดกับที่ดินของประชาชน จึงพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของแนวเขต ที่ป่าเหลื่อมกับที่ดินของประชาชนในชุมชน ทำให้ประชาชนหลายรายไม่สามารถออกโฉนดที่ดินได้ ทั้งที่ทำกินมาก่อน มีกฎหมายป่าไม้(ตั้งแต่ก่อตั้งหมู่บ้าน-คูประวัติก่อตั้งหมู่บ้าน) และมีเอกสารสิทธิที่ดินเป็น นส.3 แต่มีบ้างเช่นกันที่พบว่าพื้นที่ป่าริมคลองลดน้อยลง แต่ไม่มากนักนอกจากนั้นมีปัญหาการทิ้งน้ำเสีย สัตว์น้ำลดลง	1.ป้องกันการบุกรุก เพราะเป็นเขตระหว่าง นส3 กับป่าชายเลน 2.มีการปลูกป่าทดแทนทุกปี 3.มีการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าและมีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเพิ่มในแต่ละปี 4.มีการดูแลอย่าให้ชาวประมงวางยาเบื่อ 5.ส่งเสริมให้มีการทำประมงพื้นบ้าน 6.มีธนาคารสัตว์น้ำ 7.มีศูนย์เพาะพันธุ์และเรียนรู้
ป่าแปลงรูป กอ. ไก่อ	เป็นป่าแปลงต่อเนื่องกับป่าแปลงแรก(ริมคลอง) เนื่องจากมีลักษณะคล้ายพญูชนะ กอ.ไก่อ ด้านทิศใต้อยู่ติดกับที่ดินของชุมชนตลอดแนว ส่วนด้านอื่นๆจรดแนวป่าและลำคลอง สภาพป่า เป็นป่าที่ไม่ค่อยมีความสมบูรณ์มากนัก เนื่องจากมีการขุดเดือนทะเลไปขาย ทำให้ต้นไม้หักโค่นเป็นแนวกว้างของพื้นที่ป่าแห่งนี้	1.มีการปลูกต้นไม้เพิ่มทุกปี 2.กั้นแนวเขตให้ชัดเจน 3.ป้องกันการบุกรุกตัดไม้ 4.มีการส่งเสริมให้มีการทำประมงพื้นบ้าน

	ทรัพยากรที่สำคัญ ไม้แสม ตะบูนดำ ตะบูนขาว ไม้โกงกาง ต้นปาด เป็นต้น การใช้ประโยชน์ มีการตัดไม้บางส่วนของพื้นที่เพื่อนำมาทำขนำ และเป็นที่ทำสตร้ำน้ำของชาวประมง เช่น ปูดำ หอยจู้บแจง หอยกัน หอยเจดีย์	
แปลงรูปหัวใจ	มีลักษณะเป็นรูปหัวใจ อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน เป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้หนาทึบ มีสัตว์น้ำชุกชุม เช่น ปูดำ ปลากระบอก หอยกัน หอยจู้บแจง ทรัพยากรที่สำคัญ ต้นตะบูนขาว ต้นตะบูนดำ ต้นดีปลี ต้นจาก ต้นปาด มุตา แก้มบุ๋มอ เป็นต้น การใช้ประโยชน์ ในแต่ละปีทางหมู่บ้านจะมีเทศกาลถือศีลกินเจและมีการลุยไฟ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไปตัดไม้ที่แปลงนี้มาทำไม้พินเพื่อประกอบพิธีในการลุยไฟของคนในชุมชน	1.มีการปลูกต้นไม้ทดแทน 2.มีการเฝ้าระวัง 3.มีการเดินแนวเขตให้ชัดเจนเพราะพื้นที่ติดกับนาทุ่ง มีการพูดคุยให้ชัดเจนเพราะพื้นที่ติดกับนาทุ่ง 4.ส่งเสริมให้มีการทำประมงน้ำจืด
แปลงท้ายอ่างเก็บน้ำ (คลองเจ)	ตั้งอยู่ท้ายอ่างเก็บน้ำคลองเจ มีปริมาณไม่มากนัก มีลักษณะเป็นป่าชายเลนที่เชื่อมต่อกับที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ของคนในชุมชน อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน ทรัพยากรที่สำคัญ ต้นโกงกาง ต้นแสม ต้นตะบูนดำ ตะบูนขาว ต้นดีปลี ต้นมุตา ต้นจาก การใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่คนที่ใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ คนที่ทำนาทุ่ง เช่น ตัดไม้มาทำขนำบ่อทุ่ง ทำเสาแพบ่อทุ่ง ทำสะพานยอบ่อทุ่ง	1.มีการปลูกทดแทน 2.มีการเฝ้าระวังการลักลอบตัดไม้ 3.ส่งเสริมให้มีการทำประมงพื้นบ้าน 4.มีการเดินแนวเขตให้ชัดเจน

	ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ ส่วนใหญ่เป็นการหาสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ที่พอหาได้อยู่บ้าง	
แปลงถั่ววังช้าง	ตั้งอยู่ด้านทิศเหนือสุดของหมู่บ้าน ต่อเนื่องจากป่าคลองโตรัย ติดเขต อ.ปะเหลียน จ.ตรัง สภาพป่า เป็นป่าที่ไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์ เพราะอยู่ห่างจากตัวหมู่บ้านและอยู่ระหว่างเขตอำเภอทุ่งหว้ากับอำเภอปะเหลียนจังหวัดตรัง เนื่องจากการใช้ประโยชน์จากบุคคลหลายชุมชน ทรัพยากรที่สำคัญ โกงกาง ตะบูนดำ ตะบูนขาว ดีปลี แก้มบุหม้อ ต้นไทรย ต้นแสม และที่สำคัญและขึ้นชื่อของจังหวัดสตูล มีการค้นพบฟอสซิลช้างสเตโคดอล อายุประมาณ 1.8 ล้านปี การใช้ประโยชน์ คนในชุมชนส่วนใหญ่ทำประมงสัตว์น้ำและการประชาสัมพันธ์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นถ้ำน้ำลอดที่ยาวที่สุดในประเทศไทย บริหารจัดการโดย อบต.ทุ่งหว้า	1.มีการปลูกทดแทน 2.มีการเฝ้าระวังการลักลอบตัดไม้ 3.มีการเดินแนวเขตที่ชัดเจน

การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (RE)

จุดเริ่มผู้พิทักษ์ตัวน้อย: ขยายองค์ความรู้ป่าชุมชนด้วยค่ายเยาวชนคนรักป่า

(RDG54S0025) การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ด้านการจัดการทรัพยากร

ชุมชนบ้านท่าขามปัจจุบันได้มีการวางแผนฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่ถูกทำลาย และมีการจัดกิจกรรมในการฟื้นฟูพื้นที่ โดยการปลูกป่าขึ้นมาทดแทน ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้งป่าบกและป่าชายเลน จากนั้นชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ในชุมชน และจึงเกิดความคิดที่จะปกป้องทรัพยากร จึงได้จัดทำโครงการวิจัยศึกษาข้อมูลทรัพยากร เพื่อเป็นแนวทางการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าขาม ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล โดยมีนายไพฤทธิ์ เทียนยี่เป็นหัวหน้าโครงการ มีการดำเนินงานโดยมีวัตถุประสงค์การดำเนินงาน คือเพื่อศึกษาข้อมูลทรัพยากร ป่าบก ป่าชายเลนในชุมชนบ้านท่าขาม และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการป่าบก ป่าชายเลนบ้านท่าขามมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

จากการดำเนินงานวิจัยได้มีการศึกษาข้อมูลบริบทชุมชนข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน และกิจกรรมศึกษาข้อมูลทรัพยากร ได้มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากผู้รู้ในชุมชน และลงพื้นที่สำรวจทั้งพื้นที่ป่าบกและป่าชายเลน ทำให้ได้รู้ข้อมูลมีทรัพยากรการใช้ประโยชน์ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งในช่วงสำรวจได้พบเจอกับปัญหาด้านของป่าภูเขาได้เริ่มมีการถูกบุกรุกจากคนภายนอกหมู่บ้านโดยการลักลอบเก็บของป่า พันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ ด้านของป่าชายเลน ก็มีการปิดอ่าว วางยาเบื่อ บุกรุกลักลอบตัดไม้ขาย ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับป่าชายเลนในปัจจุบัน เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่มากเกินไป

การบุกรุกป่าชายเลน และป่าบกเพื่อหาผลประโยชน์จากป่าโดยตรงจนเกินขีดความสามารถของป่า ตลอดจนการอนุญาตให้เข้าตัดฟันป่าไม้ขายเลน การแปรสภาพป่า ให้เป็นพื้นที่ใช้สอย และการพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นจึงก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อ

สิ่งแวดล้อมของชุมชน ยิ่งไปกว่านั้นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ยังทำให้พืชและสัตว์หลายชนิดในป่าบกและป่าชายเลนต่างก็สูญหายไปมากแล้ว

จากฐานข้อมูลทรัพยากรของชุมชนที่ได้มีการศึกษามา สภาพปัญหาการบุกรุกป่า ปริมาณไม้ที่ถูกตัดโค่น ความสมบูรณ์ที่ลดลง จนมีการสร้างกระแสความเคลื่อนไหวในชุมชน กับผู้ที่ขึ้นไปดำเนินการในพื้นที่ดังกล่าวโดยผ่านการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนเพื่อสร้างกระแสการอนุรักษ์ป่าบ้านท่าขามขึ้น และยังเป็นการขยายแนวคิดสู่เยาวชนรุ่นใหม่ผู้เป็นลูกหลานของป่าแห่งนี้อีกต่อไป

การจัดกิจกรรมเรียนรู้เรื่องป่าให้กับเยาวชน ค่ายเยาวชนรักษ์ป่าบ้านท่าขาม ด้วยความร่วมมือกันระหว่างทีมวิจัย กับชุมชน โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลทุ่งหว้า และองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า ร่วมสมทบทุนสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 15,000 บาท และวิทยากรให้ความรู้เรื่องการพัฒนาชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

ซึ่งจากการจัดค่ายเยาวชน เยาวชนได้เรียนรู้ทั้งในเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีด้วย แต่จะให้ความสำคัญในเรื่องทรัพยากรเป็นหลัก ในด้านป่าบก และป่าชายเลนโดยการจัดกิจกรรมเรียนรู้ได้ให้เยาวชนได้ลงพื้นที่ป่าที่เกิดปัญหาจริงๆ เพื่อจะได้เห็นปัญหาร่วมกันก่อน แล้วบรรยายถึงคุณค่าความสำคัญที่ควรรักษาเอาไว้และยังได้เรียนรู้ข้อพันธุ์ไม้ที่สำคัญด้วย ซึ่งการจัดค่ายเยาวชนในครั้งนี้เป็นการเริ่มต้นของการรวมตัวของคนในชุมชนที่จะได้รับรู้ปัญหาของป่าบ้านท่าขามด้วย เนื่องจากค่ายเยาวชนสามารถดึงดูดชาวบ้านละแวกใกล้เคียง แกนนำชุมชน ร่วมกระทั่งเจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นให้เข้ามาร่วม

กิจกรรมในครั้งนี้ได้ ถึงจะเป็นเพียงช่วงเวลาสั้นๆ ก็ตาม ในส่วนของเยาวชนที่เข้าเรียนรู้ในกิจกรรมครั้งนี้ ได้มีการสะท้อนผลการเรียนรู้ออกมาในรูปแบบการแสดงละคร บางกลุ่มสื่อให้เห็นถึงทรัพยากรที่มีในชุมชน บางกลุ่มสื่อถึงวิถีชีวิตคนในชุมชนที่อยู่ร่วมกับป่าอย่างรู้คุณค่า และบางกลุ่มก็สื่อให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันแก้ปัญหาด้วยกันกิจกรรมค่ายยังมีเจ้าหน้าที่จากป่าไม้มาให้ความรู้เรื่องป่าบกและป่า

ขายเลนในอำเภอทุ่งหว่า และประธานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มเติมอีก

อับดุลอาสิด หยีเหม:ผู้เขียน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

โครงการวิจัย แนวทางจัดการป่าชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านท่าขาม อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล **มีวัตถุประสงค์** คือเพื่อศึกษาข้อมูลทรัพยากร ป่าบก ป่าชายเลนในชุมชนบ้านท่าขาม และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการป่าบก ป่าชายเลนบ้านท่าขาม โดยมีผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ในงวดที่ 2 ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทรัพยากร ป่าบก ป่าชายเลนในชุมชนบ้านท่าขาม

จากการศึกษาข้อมูลทรัพยากร ทำให้ได้ข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ภูเขา ที่มีในชุมชน ได้แก่ พันธุ์ไม้ยืนต้นมี 92 ชนิด พืชสมุนไพรมี 17 ชนิด ไม้ยามี 18 ชนิด ไม้ประดับสวยงาม มี 14 ชนิด สัตว์ป่ามี 50 ชนิด และในส่วนข้อมูลป่าไม้ชายเลน ได้แก่ พันธุ์ไม้ชายเลนมี 24 ชนิด ปลา มี 34 ชนิด ปู มี 11 ชนิด กุ้ง มี 11 ชนิด และสัตว์ที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนอื่นๆ ซึ่งทำให้รู้ถึงความหลากหลายของทรัพยากรในเขตป่าบ้านท่าขาม และที่ไม่คาดคิด คือ ได้เจอซากฟอสซิลของช้างสเตโกดอน ที่มีอายุ 1.8 ล้านปี

การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชายเลนและป่าบกของคนในชุมชนบ้านท่าขาม โดยที่ชุมชนบ้านท่าขาม จำนวนประชากร 446 คน แยกเป็น ชาย 228 คน หญิง 218 คน เป็นจำนวน 104 ครัวเรือน ชาวบ้านในชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในการประกอบอาชีพ ทำการประมงพื้นบ้านดักจับสัตว์น้ำจำพวก ปลา หอย และปู โดยมีเรือประมง จำนวน 15 ลำ เป็นเรือประมงขนาดเล็ก หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่าเรือพลัด ที่ใช้ทำมาหากินในลำคลองและป่าชายเลนมาตั้งแต่อดีตอีกด้วย ซึ่งป่าชายเลนหรือป่าโกงกางเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตหลายชนิด ทั้งพืชและสัตว์ ป่าชายเลนจึงเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์แก่คนในชุมชนบ้านท่าขามมากมาย ทั้งในด้านพลังงานและไม่ใช้สอย ป่าชายเลนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในด้านป่าไม้ ไม้จากป่าชายเลน โดยเฉพาะไม้โกงกางนำมาทำฟืน เผาถ่าน ให้ถ่านที่มีคุณภาพดี ไม้ป่าชายเลนอีกหลายชนิดนำไปทำเป็นสิ่งก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์ ตลอดจนเป็นแหล่งผลิตอาหาร นอกจากนี้ ป่าชายเลนยังช่วยป้องกันภัยธรรมชาติ เป็นเกราะกำบังและลดความรุนแรง ช่วยดักตะกอนสิ่งปฏิกูล และสารพิษต่าง ๆ มิให้ไหลลงสู่ทะเล ในปัจจุบันเกิดปัญหาการบุกรุกป่าชายเลนอยู่มากมาย จนทำให้ป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็ว และในส่วนของป่าภูเขาก็ก็นับว่าแตกต่างกันมาก เนื่องจากบ้านท่าขามเป็นชุมชนที่มีทั้งป่าชายเลนและป่าบก จึงได้มีการใช้ประโยชน์ทั้ง 2 ส่วน โดยในส่วนของป่าบก ก็เป็นการหาของป่า เช่น พืชสมุนไพร พันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ เป็นต้น ซึ่งป่าแห่งนี้เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญส่วนหนึ่งด้วย การนำไม้มาทำที่อยู่อาศัย ใช้แปรรูปเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ และที่สำคัญป่าบกบ้านท่าขามยังเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ ที่ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำคลองเจ เพื่อให้คนในชุมชนได้มีน้ำใช้ไปตลอดด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตามจากการศึกษายังได้พบกับสภาพปัญหาอีกมากมายด้วยเช่นกัน คือ ด้านของป่าภูเขาได้เริ่มมีการถูกบุกรุกจากคนภายนอกหมู่บ้านโดยการลักลอบเก็บของป่า พันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ และชาวบ้านในชุมชนมีปัญหาของการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ เนื่องจากพื้นที่ป่าอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ตามกฎหมาย ด้านของป่าชายเลน ก็มีการปิดอ่าว วางยาเบื่อ บุกรุกลักลอบตัดไม้ขาย เป็นต้น ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับป่าชายเลนในปัจจุบัน เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่มากเกินไป การบุกรุกป่าชายเลน และป่าบกเพื่อหาผลประโยชน์จากป่าโดยตรงจนเกินขีดความสามารถของป่า ตลอดจนการอนุญาตให้เข้าตัดฟันป่าไม้ขายเลนมากเกินไป การแปรสภาพป่า ให้เป็นพื้นที่ใช้สอย และการพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น จึงก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน ยิ่งไปกว่านั้น กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ยังทำให้พืชและสัตว์หลายชนิดในป่าชายเลนต่างก็สูญพันธุ์ไปมากแล้วจากการใช้เครื่องมือประมงที่ผิดประเภท

2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการป่าบก ป่าชายเลนบ้านท่าขาม

จากข้อมูลทรัพยากรป่าชายเลนและป่าบกดังกล่าว พบว่า คนในชุมชนบ้านท่าขาม อยู่ได้ด้วยการพึ่งพาทรัพยากร เช่น การใช้ประโยชน์จากป่าโดยตรงการตัดไม้เพื่อใช้สอยในครัวเรือน สร้างบ้าน เครื่องมือการประกอบอาชีพประมง การเลี้ยงสัตว์ และการจับสัตว์น้ำ เช่น ปลา กุ้ง หอย ซึ่งเป็นดำรงชีวิตตามวิถีของคนในชุมชน

เมื่อทรัพยากรป่าชายเลนลดลง ซึ่งเป็นสาเหตุหลัก ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิต และการใช้สอยจากป่าไม้ไม่สามารถกระทำได้เหมือนในอดีต การเริ่มต้นของชุมชนด้วยการรวมตัวเพื่อดูแลพื้นที่ป่า ที่ตัวเองสามารถดูแลได้ ทำการฟื้นฟูป่าในพื้นที่ มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตามที่กำหนดจัดทำแผนงานอนุรักษ์ ออกกฎระเบียบข้อบังคับ และฟื้นฟูทรัพยากรทั้งป่าชายเลน และป่าบก

ในการจัดการทรัพยากรของชุมชนที่ผ่านมาชาวบ้านมีการปกป้องสิทธิชุมชน กรณีที่ดิน 15 ไร่ ที่ถูกนายทุนบุกรุกทำลาย ซึ่งที่ดินดังกล่าวเป็นที่ที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ร่วมกัน ชาวบ้านจึงมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรรักบ้านท่าขามขึ้นมา เมื่อ พ.ศ. 2551 และได้มีการเรียกร้องต่อสู้ทางกฎหมาย จนได้ที่ดิน 15 ไร่คืนมา ได้มีการวางแผนฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่ถูกทำลาย และได้มีการจัดกิจกรรมในการฟื้นฟูพื้นที่ โดยการปลูกป่าขึ้นมาทดแทน จากนั้นชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ในชุมชน และจึงเกิดความคิดที่จะปกป้องทรัพยากร ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้งป่าบก และป่าชายเลนจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่องศึกษาข้อมูลทรัพยากรเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าขาม ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล เพื่อได้ศึกษาข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน และเกิดกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีการใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาให้มีความสมดุลอย่างยั่งยืนในอนาคต

จากข้อมูลที่ได้ไปศึกษา ในเรื่องของทรัพยากรที่มีอยู่ในป่าบก และป่าชายเลน และที่สำคัญคือการค้นพบซากฟอสซิลของช้างสเตโกดอล ที่มีอายุ 1.8 ล้านปี ทำให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นร่วมกับ

กรมทรัพยากรธรณีผลักดันให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรณีที่สำคัญของประเทศและกำลังจะมีการเสนอให้เป็นมรดกโลกด้านธรณีวิทยา

บนฐานทรัพยากรของชุมชน มีการจัดเวทีระดมข้อมูลเพิ่มเติม พร้อมกับการตรวจสอบข้อมูลที่มีอยู่ ในระหว่างการดำเนินการเกิดเหตุการณ์การไปแคว่ทางพื้นที่เพื่อปลูกยางพารา เป็นชาวที่ทีมวิจัยคิดว่าน่าจะเกิดปัญหาในอนาคต จึงมีการปรึกษาหารือแนวทางการดำเนินการมีข้อสรุป คือ มีการขึ้นสำรวจป่าดังกล่าว ขึ้น โดยการชักชวนผู้นำในหมู่บ้าน ผู้รอบรู้เส้นทาง ข้อมูลสถานที่ โดยทีมสำรวจจะไปจัดทำข้อมูลพื้นที่ป่า ปริมาณไม้ที่ถูกตัดโค่น ความสมบูรณ์โดยวัดจากเส้นรอบวง และการนำสีไปฉีดพ่นต้นไม้ที่ยังไม่ได้โค่นหลังจากการสำรวจมีการประชุมทีมเพื่อสรุป ภาพถ่ายมาประกอบให้กับกลุ่ม และมีการสร้างกระแส ความเคลื่อนไหวกับชุมชน กับผู้ที่ขึ้นไปดำเนินการในพื้นที่ดังกล่าว

จากข้อมูลที่ทำการศึกษา ในด้านความรู้เรื่องพันธุ์ไม้ต่างๆของผู้รู้ในชุมชนจากการสังเกตสัมภาษณ์เห็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มี ทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อได้ความรู้ดังกล่าวจึงทำให้เกิดความคิดในการที่จะอนุรักษ์และพัฒนาให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น จึงการกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ป่า ซึ่งการจะทำได้นั้นต้องบออาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนในองค์การต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงาน

บทเรียนการวิจัยและการเปลี่ยนแปลง

การดำเนินงานมีการประชุมทีมแกนนำเพื่อวางแผนที่จะศึกษาข้อมูลและทำความเข้าใจ ระดมความคิดเห็น อยู่เป็นประจำทำแกนนำทีมวิจัยมีความชำนาญในการนำประชุมมากขึ้น การประชุมมีการบันทึกการประชุม หรือระดมความคิดเห็นบุคคล เกิดความแปลกใหม่ จากงานวิจัย สิ่งที่ไม่เคยรู้ ว่างานวิจัยคืออะไร เป็นแบบไหน ก็ได้มารู้ นอกจากนั้นทีมมีความกล้าที่จะแสดงออกในเวทีใหญ่ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนี้มาจากการศึกษาข้อมูล และได้ทำร่วมกันทำมาตลอด เสมือนเป็นเรื่องของตัวเอง ซึ่งเมื่อก่อนสาเหตุที่ไม่กล้าแสดงออกไม่กล้าพูดเนื่องจากไม่รู้อะไรจะพูดเรื่องอะไร แต่ในเมื่อมีข้อมูล และเป็นคนทำเอง จึงเป็นเรื่องไม่ยากที่จะกล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าทำและในส่วนของการดำเนินงานวิจัย ได้ให้องค์ความรู้มากมายหลายอย่างจึงอยากที่จะเผยแพร่ให้ลูก หลานให้ได้รู้ข้อมูลของบ้านตนเอง ให้มีการฝึกทักษะในการพูด การเขียน และความกล้าแสดงออก

ปัญหาการดำเนินงาน

ในช่วงหลังทีมวิจัยได้ลดน้อยลง มีเวลาในการทำงานวิจัยน้อยลงไปด้วย เนื่องจากบางคนไปศึกษาต่อ ไปทำงานเป็นลูกจ้างของรัฐ ความพร้อมของทีมไม่เหมือนกัน บางคนอยู่ในช่วงที่ต้องดูแลบุตร ทำภารกิจส่วนตัวประกอบอาชีพ จึงไม่มีเวลาที่จะมาทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ก็ยังมีแกนนำหลักอยู่ที่คอยกระตุ้นทีมให้กลับมาดำเนินงานต่อได้เป็นบางช่วง

แนวทางการดำเนินงาน

การดำเนินงานวิจัยปัจจุบันโครงการวิจัย ได้รวบรวมข้อมูลและสรุปข้อมูลเบื้องต้นจากการที่ได้ศึกษาแล้วและยังได้มีการออกร่างระเบียบ แนวทางการจัดการไว้แล้วขั้นต่อไปคือการนำข้อมูลแนวทางในการจัดการต่อไปนำเสนอและแลกเปลี่ยนกับชาวบ้านในชุมชนโดยจะมีการจัดเวทีหาแนวทางการจัดการป่าบกและป่าชายเลนบ้านท่าขาม โดยแบ่งเป็นโซนๆไป และเมื่อได้แนวทางแล้วก็เป็นการจัดเวทีใหญ่เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน และป่าบกบ้านท่าขาม แก่ชาวบ้านในพื้นที่หน่วยงาน และคนอื่นๆที่สนใจ

ในส่วนของเยาวชนก็จะมีการต่อยอดโครงการ โดยจะมีการจัดพี่เลี้ยงเยาวชนให้มีการตามติดอยู่อย่างสม่ำเสมอ และจัดกิจกรรม อาทิเช่นเดินป่า ตั้งค่ายค้างแรมในพื้นที่ป่าจริงๆ

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้ใหญ่)

(ไม้ใหญ่ คือ ต้นไม้ที่มีเส้นรอบวงระดับอกมากกว่า 15 เซนติเมตร)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 10×10 เมตร

แปลงที่ 1

ชื่อผู้สำรวจ ทีมวิจัยป่าชุมชนบ้านท่าขาม วันที่สำรวจ 2 กุมภาพันธ์ 2556

ชื่อป่า-ที่ตั้ง ป่าชายเลนปากคลองท่าขาม

เนื้อที่รวมไร่ ชนิดป่า ชายเลน ชื่อบริเวณที่สำรวจ หัวสวนหย่อม

สภาพอากาศ ร้อนชื้น พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล 0.5-1 เมตร

ลักษณะของพื้นที่ ชายตลิ่งริมคลอง-น้ำท่วมถึง

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	เส้นรอบวง (ซม.)	ความสูง(ม.)	
			กิ่งแรก	เรือนยอด
1.	โกนกาพงใบใหญ่	12	4	10
2.	โกนกาพงใบใหญ่	7	2.5	8
3.	โกนกาพงใบใหญ่	6	4	9
4.	โกนกาพงใบใหญ่	13	4	13
5.	โกนกาพงใบใหญ่	8	2	11
6.	โกนกาพงใบใหญ่	6	2.5	7
7.	โกนกาพงใบใหญ่	10	3.5	12
8.	โกนกาพงใบใหญ่	20	2.5	16
9.	โกนกาพงใบใหญ่	4	1	5
10.	โกนกาพงใบใหญ่	7	3	7
11.	โกนกาพงใบใหญ่	9	4	16
12.	โกนกาพงใบใหญ่	10	13	16
13.	โกนกาพงใบใหญ่	11	13	17
14.	ตะบูนขาว	3	1.6	2.4
15.	โกนกาพงใบใหญ่	7	5	12
16.	โกนกาพงใบใหญ่	11	10	17

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้ใหญ่)
(ไม้ใหญ่ คือ ต้นไม้ที่มีเส้นรอบวงระดับอกมากกว่า 15 เซนติเมตร)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 10×10 เมตร

แปลงที่ 1

ชื่อผู้สำรวจ ทีมวิจัยป่าชุมชนบ้านท่าขาม วันที่สำรวจ 2 กุมภาพันธ์ 2556

ชื่อป่า-ที่ตั้ง ป่าชายเลนปากคลองท่าขาม

เนื้อที่รวม ไร่ ชนิดป่า ชายเลน ชื่อบริเวณที่สำรวจ หัวสวนหย่อม

สภาพอากาศ ร้อนชื้น พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล 0.5-1 เมตร

ลักษณะของพื้นที่ ชายตลิ่งริมคลอง-น้ำท่วมถึง

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	เส้นรอบวง (ซม.)	ความสูง(ม.)	
			กึ่งแรก	เรือนยอด
17.	โกกงางใบใหญ่	14	9	19
18.	โกกงางใบใหญ่	12	11	14
19.	โกกงางใบใหญ่	15	7	19
20.	โกกงางใบใหญ่	3	2	5
21.	โกกงางใบใหญ่	10	6	15
22.	โกกงางใบใหญ่	13	4	17
23.	โกกงางใบใหญ่	14	2	16
24.	โกกงางใบใหญ่	2	0.60	4
25.	จาก	25	-	5.5
26.	จาก	43	-	7
27.	โกกงางใบใหญ่	2	1.5	4.5
28.	โกกงางใบใหญ่	2	1.5	4.5
29.	โกกงางใบใหญ่	3	2.5	5
30.	โกกงางใบใหญ่	2	1.8	5
31.	โกกงางใบใหญ่	3	2.2	5.5
32.	จาก	39	-	7

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้ใหญ่)
(ไม้ใหญ่ คือ ต้นไม้ที่มีเส้นรอบวงระดับอกมากกว่า 15 เซนติเมตร)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 10×10 เมตร

แปลงที่ 1

ชื่อผู้สำรวจ ทีมวิจัยป่าชุมชนบ้านท่าขาม วันที่สำรวจ 2 กุมภาพันธ์ 2556

ชื่อป่า-ที่ตั้ง ป่าชายเลนปากคลองท่าขาม

เนื้อที่รวมไร่ ชนิดป่า ชายเลน ชื่อบริเวณที่สำรวจ หัวสวนหย่อม

สภาพอากาศ ร้อนชื้น พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล 0.5-1 เมตร

ลักษณะของพื้นที่ ชายตลิ่งริมคลอง-น้ำท่วมถึง

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	เส้นรอบวง (ซม.)	ความสูง(ม.)	
			กิ่งแรก	เรือนยอด
33.	จาก	20	-	7.5
34.	จาก	17	-	6
35.	โกกงางใบใหญ่	4	3	7
36.	โกกงางใบใหญ่	3	2	4
37.	โกกงางใบใหญ่	8	35	7.20
38.	ปาด	11	2.7	11
39.	โกกงางใบใหญ่	14	4	16
40.	โกกงางใบใหญ่	17	2.2	18
41.	โกกงางใบใหญ่	11	5.5	11
42.	โกกงางใบใหญ่	1.5	0.50	1.6
43.	โกกงางใบใหญ่	1.2	0.60	0.75
44.	โกกงางใบใหญ่	1	-	1.70
45.	โกกงางใบใหญ่	3	3.8	5.5
46.	โกกงางใบใหญ่	4	5.8	7.2
47.	โกกงางใบใหญ่	3	3.5	4.5
48.	จาก	24	-	7

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้ใหญ่)
(ไม้ใหญ่ คือ ต้นไม้ที่มีเส้นรอบวงระดับอกมากกว่า 15 เซนติเมตร)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 10×10 เมตร

แปลงที่ 1

ชื่อผู้สำรวจ ทีมวิจัยป่าชุมชนบ้านท่าขาม วันที่สำรวจ 2 กุมภาพันธ์ 2556

ชื่อป่า-ที่ตั้ง ป่าชายเลนปากคลองท่าขาม

เนื้อที่รวมไร่ ชนิดป่า ชายเลน ชื่อบริเวณที่สำรวจ หัวสวนหย่อม

สภาพอากาศ ร้อนชื้น พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล 0.5-1 เมตร

ลักษณะของพื้นที่ ชายตลิ่งริมคลอง-น้ำท่วมถึง

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	เส้นรอบวง (ซม.)	ความสูง(ม.)	
			กิ่งแรก	เรือนยอด
49.	โกก่างใบใหญ่	4	0.45	7
50.	จาก	13	-	5
51.	จาก	49	-	8
52.	จาก	11	-	6
53.	โกก่างใบใหญ่	3	1.2	4.5
54.	โกก่างใบใหญ่	4	3.20	6.8
55.	โกก่างใบใหญ่	5	2.20	8
56.	โกก่างใบใหญ่	4	3.5	5.8
57.	โกก่างใบใหญ่	0.08	-	0.60
58.	แก้มบุหมี	0.03	-	0.55
59.	ย่านซี้ฝิ่ง	5	-	-
60.	ย่านซี้ฝิ่ง	3	-	-
61.	โกก่างใบใหญ่	8	6	9
62.	โกก่างใบใหญ่	8	6	10
63.	โกก่างใบใหญ่	8	8.5	11
64.	โกก่างใบใหญ่	10	10	12

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้ใหญ่)
(ไม้ใหญ่ คือ ต้นไม้ที่มีเส้นรอบวงระดับอกมากกว่า 15 เซนติเมตร)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 10×10 เมตร

แปลงที่ 1

ชื่อผู้สำรวจ ทีมวิจัยป่าชุมชนบ้านท่าขาม วันที่สำรวจ 2 กุมภาพันธ์ 2556

ชื่อป่า-ที่ตั้ง ป่าชายเลนปากคลองท่าขาม

เนื้อที่รวมไร่ ชนิดป่า ชายเลน ชื่อบริเวณที่สำรวจ หัวสวนหย่อม

สภาพอากาศ ร้อนชื้น พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล 0.5-1 เมตร

ลักษณะของพื้นที่ ชายตลิ่งริมคลอง-น้ำท่วมถึง

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	เส้นรอบวง (ซม.)	ความสูง(ม.)	
			กิ่งแรก	เรือนยอด
65.	โกก่างใบใหญ่	10	8.5	12
66.	โกก่างใบใหญ่	1	-	0.60
67.	โกก่างใบใหญ่	27	2	13
68.	โกก่างใบใหญ่	34	12	17
69.	โกก่างใบใหญ่	28	12	16
70.	โกก่างใบใหญ่	18	11	14
71.	โกก่างใบใหญ่	40	1.4	17
72.	โกก่างใบใหญ่	24	11	15
73.	โกก่างใบใหญ่	17	8	11
74.	โกก่างใบใหญ่	30	11	15
75.	โกก่างใบใหญ่	30	9	17
76.	โกก่างใบใหญ่	12	5	9.5
77.	โกก่างใบใหญ่	32	1.85	16
78.	โกก่างใบใหญ่	17	6	9.5
79.	โกก่างใบใหญ่	14	7	11
80.	แสม	5	1.45	3.2

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้ใหญ่)
(ไม้ใหญ่ คือ ต้นไม้ที่มีเส้นรอบวงระดับอกมากกว่า 15 เซนติเมตร)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 10×10 เมตร

แปลงที่ 1

ชื่อผู้สำรวจ ทีมวิจัยป่าชุมชนบ้านท่าขาม วันที่สำรวจ 2 กุมภาพันธ์ 2556

ชื่อป่า-ที่ตั้ง ป่าชายเลนปากคลองท่าขาม

เนื้อที่รวมไร่ ชนิดป่า ชายเลน ชื่อบริเวณที่สำรวจ หัวสวนหย่อง

สภาพอากาศ ร้อนชื้น พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล 0.5-1 เมตร

ลักษณะของพื้นที่ ชายตลิ่งริมคลอง-น้ำท่วมถึง

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	เส้นรอบวง (ซม.)	ความสูง(ม.)	
			กิ่งแรก	เรือนยอด
81.	โกก่างใบใหญ่	15	3.70	6.8
82.	โกก่างใบใหญ่	18	3.7	9.5
83.	จาก	32	-	2.8
84.	จาก	42	-	3
85.	โกก่างใบใหญ่	2.5	10	13
86.	โกก่างใบใหญ่	34	4	16
87.	โกก่างใบใหญ่	22	8	10
88.	โกก่างใบใหญ่	16	6.5	10.5
89.	โกก่างใบใหญ่	37	3.7	15
90.	โกก่างใบใหญ่	1	-	1.20
91.	โกก่างใบใหญ่	0.5	-	0.60
92.	โกก่างใบใหญ่	41	3.8	17
93.	โกก่างใบใหญ่	28	8.7	11.4
94.	โกก่างใบใหญ่	1.5	-	1.3
95.	โกก่างใบใหญ่	6	0.70	2.5
96.	โกก่างใบใหญ่	3	-	1.5

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้ใหญ่)
(ไม้ใหญ่ คือ ต้นไม้ที่มีเส้นรอบวงระดับอกมากกว่า 15 เซนติเมตร)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 10×10 เมตร

แปลงที่ 1

ชื่อผู้สำรวจ ทีมวิจัยป่าชุมชนบ้านท่าข้าม วันที่สำรวจ 2 กุมภาพันธ์ 2556

ชื่อป่าที่ตั้ง ป่าชายเลนปากคลองท่าข้าม

เนื้อที่รวม ไร่ ชนิดป่า ชายเลน ชื่อบริเวณที่สำรวจ หัวสวนหย่อม

สภาพอากาศ ร้อนชื้น พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล 0.5-1 เมตร

ลักษณะของพื้นที่ ชายตลิ่งริมคลอง-น้ำท่วมถึง

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	เส้นรอบวง (ซม.)	ความสูง(ม.)	
			กึ่งแรก	เรือนยอด
97.	แสม	0.8	0.45	12
98.	โกงกางใบใหญ่	28	6	12
99.	โกงกางใบใหญ่	37	3.5	12
100.	โกงกางใบใหญ่	38	8	13
101.	โกงกางใบใหญ่	36	9	13
102.	โกงกางใบใหญ่	37	3.8	13
103.	โกงกางใบใหญ่	1	1.5	1.65
104.	โกงกางใบใหญ่	22	6	9.5
105.	ตะบูนขาว	1	0	1.7
106.	โกงกางใบใหญ่	1.5	0.50	1.7
107.	โกงกางใบใหญ่	1.5	0.60	1.20
108.	แสม	17	1.65	9

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้ใหญ่)
(ไม้ใหญ่ คือ ต้นไม้ที่มีเส้นรอบวงระดับอกมากกว่า 15 เซนติเมตร)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 10×10 เมตร

แปลงที่ 2

ชื่อผู้สำรวจ ทีมวิจัยป่าชุมชนบ้านท่าขาม วันที่สำรวจ 2 กุมภาพันธ์ 2556

ชื่อป่า-ที่ตั้ง ป่าชายเลนปากคลองท่าขาม

เนื้อที่รวม 500 ไร่ ชนิดป่า ชายเลน ชื่อบริเวณที่สำรวจ หัวแหลมปากคลองท่าขาม

สภาพอากาศ ร้อนชื้น พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล 0.5-1 เมตร

ลักษณะของพื้นที่ ป่าชายเลนน้ำท่วมถึง

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	เส้นรอบวง (ซม.)	ความสูง(ม.)	
			กิ่งแรก	เรือนยอด
1.	ตะบูนขาว	84	2.7	22
2.	โกงกางใบเล็ก	28	4	3
3.	โกงกางใบเล็ก	46	7	4
4.	โกงกางใบเล็ก	43	8	3
5.	โกงกางใบเล็ก	12	3	2
6.	ตะบูนขาว	30	3	3
7.	ตะบูนขาว	23	3	3
8.	โกงกางใบเล็ก	6	2	1.5
9.	โกงกางใบเล็ก	30	6	1.5
10.	โกงกางใบเล็ก	50	4	6
11.	โกงกางใบเล็ก	10	1	1
12.	โกงกางใบเล็ก	12	2	2
13.	โกงกางใบเล็ก	13	4	3
14.	ตะบูนดำ	15	1	3
15.	ตะบูนขาว	15	1	3
16.	โกงกางใบเล็ก	50	3	4

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้ใหญ่)
(ไม้ใหญ่ คือ ต้นไม้ที่มีเส้นรอบวงระดับอกมากกว่า 15 เซนติเมตร)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 10×10 เมตร

แปลงที่ 2

ชื่อผู้สำรวจ ทีมวิจัยป่าชุมชนบ้านท่าขาม วันที่สำรวจ 2 กุมภาพันธ์ 2556

ชื่อป่า-ที่ตั้ง ป่าชายเลนปากคลองท่าขาม

เนื้อที่รวม 500 ไร่ ชนิดป่า ชายเลน ชื่อบริเวณที่สำรวจ หัวแหลมปากคลองท่าขาม

สภาพอากาศ ร้อนชื้น พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล 0.5-1 เมตร

ลักษณะของพื้นที่ ป่าชายเลนน้ำท่วมถึง

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	เส้นรอบวง (ซม.)	ความสูง(ม.)	
			กึ่งแรก	เรือนยอด
17.	โกกงางใบเล็ก	60	2.5	4
18.	โกกงางใบเล็ก	42	2	2
19.	ตะบูนขาว	10	1.7	5
20.	โกกงางใบเล็ก	20	7	4
21.	ตะบูนขาว	15	2	3
22.	ตะบูนขาว	10	1	5
23.	ตะบูนขาว	15	1.5	7
24.	ตะบูนขาว	45	6	4
25.	ตะบูนขาว	10	3	3
26.	โกกงางใบเล็ก	2	0.40	0.50
27.	ตะบูนขาว	9	0.45	1
28.	ตะบูนดำ	41	2	4
29.	ตะบูนดำ	1	0.70	0.50
30.	ตะบูนดำ	84	2.7	8
31.	ตะบูนดำ	42	12	2
32.	ตะบูนขาว	13	0.80	1.5

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้ใหญ่)
(ไม้ใหญ่ คือ ต้นไม้ที่มีเส้นรอบวงระดับอกมากกว่า 15 เซนติเมตร)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 10×10 เมตร

แปลงที่ 2

ชื่อผู้สำรวจ ทีมวิจัยป่าชุมชนบ้านท่าขาม วันที่สำรวจ 2 กุมภาพันธ์ 2556

ชื่อป่า-ที่ตั้ง ป่าชายเลนปากคลองท่าขาม

เนื้อที่รวม 500 ไร่ ชนิดป่า ชายเลน ชื่อบริเวณที่สำรวจ หัวแหลมปากคลองท่าขาม

สภาพอากาศ ร้อนชื้น พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล 0.5-1 เมตร

ลักษณะของพื้นที่ ป่าชายเลนน้ำท่วมถึง

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	เส้นรอบวง (ซม.)	ความสูง(ม.)	
			กิ่งแรก	เรือนยอด
33.	แสม	19.5	1.7	1.85
34.	แสม	28.5	1.7	2.4
35.	โกงกางใบใหญ่	23.8	3	4.5
36.	ตะบูนขาว	21.5	4	3.5
37.	โกงกางใบใหญ่	12	2	0.80
38.	โกงกางใบใหญ่	15	3.8	1.2
39.	โกงกางใบเล็ก	19	3	1.5
40.	โกงกางใบใหญ่	10	2.20	1.20
41.	โกงกางใบใหญ่	11	1.65	2.4
42.	ตะบูนดำ	1	1.60	1.70
43.	ตะบูนดำ	4	1.20	0.70
44.	ตะบูนดำ	15	2.8	2
45.	โกงกางใบใหญ่	34	5.5	4.20
46.	โกงกางใบใหญ่	54	4	5.5
47.	โกงกางใบใหญ่	1.5	0.44	0.9
48.	โกงกางใบใหญ่	62	4.5	4.3

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้ใหญ่)
(ไม้ใหญ่ คือ ต้นไม้ที่มีเส้นรอบวงระดับอกมากกว่า 15 เซนติเมตร)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 10×10 เมตร

แปลงที่ 2

ชื่อผู้สำรวจ ทีมวิจัยป่าชุมชนบ้านท่าขาม วันที่สำรวจ 2 กุมภาพันธ์ 2556

ชื่อป่า-ที่ตั้ง ป่าชายเลนปากคลองท่าขาม

เนื้อที่รวม 500 ไร่ ชนิดป่า ชายเลน ชื่อบริเวณที่สำรวจ หัวแหลมปากคลองท่าขาม

สภาพอากาศ ร้อนชื้น พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล 0.5-1 เมตร

ลักษณะของพื้นที่ ป่าชายเลนน้ำท่วมถึง

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	เส้นรอบวง (ซม.)	ความสูง(ม.)	
			กิ่งแรก	เรือนยอด
49.	ตะบูนดำ	22	2.10	3
50.	โกงกางใบใหญ่	15	2.10	2
51.	ตะบูนดำ	3	1.75	20
52.	ตะบูนดำ	8	3	1.5
53.	โกงกางใบใหญ่	28	3	5
54.	ตะบูนดำ	2.2	4	3
55.	แสม	2	6	2
56.	แสม	3	1.5	2
57.	ตะบูนขาว	2	1.8	0.40
58.	ตะบูนดำ	2	1.8	1
59.	ตะบูนดำ	5	2.20	1.50
60.	โกงกางใบใหญ่	52	7	6.5
61.	โกงกางใบใหญ่	40	4.50	5
62.	โกงกางใบใหญ่	10	4	4
63.	โกงกางใบใหญ่	1	2.5	-
64.	ตะบูนดำ	6	2	0.60

แบบบันทึกข้อมูลในแปลงศึกษาพรรณไม้ (ไม้ใหญ่)
(ไม้ใหญ่ คือ ต้นไม้ที่มีเส้นรอบวงระดับอกมากกว่า 15 เซนติเมตร)

ขนาดแปลงตัวอย่าง 10×10 เมตร

แปลงที่ 2

ชื่อผู้สำรวจ ทีมวิจัยป่าชุมชนบ้านท่าขาม วันที่สำรวจ 2 กุมภาพันธ์ 2556

ชื่อป่า-ที่ตั้ง ป่าชายเลนปากคลองท่าขาม

เนื้อที่รวม 500 ไร่ ชนิดป่า ชายเลน ชื่อบริเวณที่สำรวจ หัวแหลมปากคลองท่าขาม

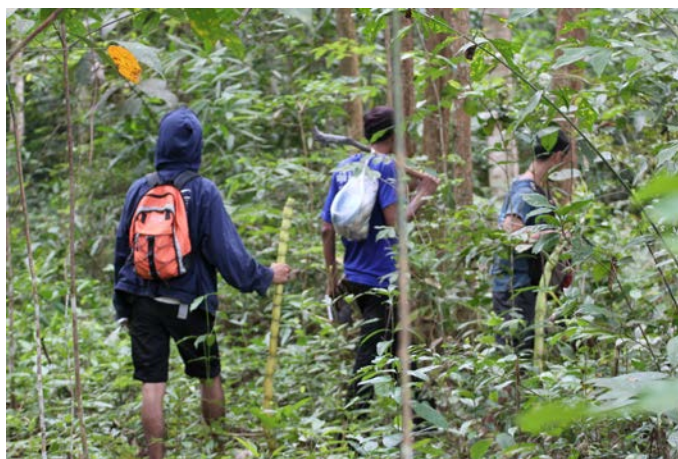
สภาพอากาศ ร้อนชื้น พิกัด.....ความสูงจากระดับน้ำทะเล 0.5-1 เมตร

ลักษณะของพื้นที่ ป่าชายเลนน้ำท่วมถึง

ลำดับที่	ชื่อพรรณไม้	เส้นรอบวง (ซม.)	ความสูง(ม.)	
			กิ่งแรก	เรือนยอด
65.	โกกงางใบใหญ่	20	6	2.5
66.	ตะบูนดำ	25	4	2.5
67.	ย่านซี้ฝิ่ง	9	-	-

ภาพการสำรวจ

กิจกรรม สำรวจ ป่าบก

กิจกรรมสำรวจ ป่าชายเลน

